

NEHİRDEN DENİZE ÖZGÜR FİLİSTİN

46

MELİKŞAH ÖZEN
İLE SÖYLEŞİ

10

HAYATIN AĞIR
DÖNGÜSÜNDE
GAZZE'NİN ÇOCUKLARI

18

KUTSAL TOPRAKLAR:
PEYGAMBERLERİN
MİRASI

24

MÜMİNİN ZİYNETİ
EDEP

28

SÜREKLİ MUTSUZ VE
MEMNUNİYETSİZ
OLMANIN GARANTİSİ:
KIYASLAMAK

YAYINLARIMIZ

KUR'AN'I ANLAMAYA GİRİŞ

Prof. Dr. İbrahim H. KARSLI

Kur'an, insanlık için bir "rahmet" kaynağıdır: "İşte size Rabb'inizden hakikatin açık bir delili, bir rehberlik ve bir rahmet geldi." (Enam, 6/157),

Son ilahî kelâm getirdiği iman prensipleri ile varlığın sahibini, hayatı, ölümü ve ölüm sonrasını insana tanıttı. Varoluşla ilgili insan zihnini kemiren şüphelerden ve manevî çalkantılardan onu korumayı hedefledi. Yine getirdiği ahlak ilkeleri ile insanı, kendine, hemcinslerine ve içerisinde yaşadığı tabii hayata karşı yalnızlaşmaktan ve yabancılaşmaktan kurtarmayı gaye edindi. Böylece insana dünyada huzur ve mutluluğun, ebedî âlemde de sonsuz saadet ve esenliğin yollarını gösterdi.

www.yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet Yayınları satış yerlerinden,
yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden
temin edebilirsiniz.

SUSKUN DÜNYANIN ÇIĞLIĞI GAZZE

Dr. Lamia LEVENT ABUL

Yeryüzünde bazı coğrafyalar vardır ki dünya haritasında küçük gibi görünür ama orası acının, gözyaşının, sabrın ve direnişin adıyla anılır. Yalnızca dar bir coğrafya olmayan ve çağımızın en ağır insanlık dramının adıdır Gazze. On yıllardır süren işgal, abluka, sistematik şiddet ve zulüm; orada yaşayan insanları temel haklarından mahrum ederek insanlık onurunun en ağır imtihanlarıyla yüz yüze bırakmıştır. Her gün yıkılan evler, kesintiye uğrayan hayatlar, kuşatma altında büyüyen nesiller, gökyüzünü delen çığlıklar... Ve tüm bunların ortasında, çocukların masum gözleriyle dünyaya yöneltilen sarsıcı bir soru: “Neden?” Bütün bu tablo, uluslararası hukukun, vicdanın ve adaletin nerede durduğunu sorgulamamız için güçlü bir ayna işlevi görüyor.

Gazze’yi yalnızca rakamlar, raporlar ve diplomatik tartışmalar üzerinden okumak eksik kalır. Çünkü hâlihazırda Gazze, insanlığın vicdanını ölçen bir terazidir. Zulmün her boyutunu yaşayan bu topraklar, bir yandan adaletin sessizliğini, diğer yandan direnişin sarsılmaz iradesini haykırmaktadır. Çocukların bombaların gölgesinde oyun kurma çabası, annelerin kayıplara rağmen hayatı sürdürme direnci, gençlerin yarınları dair kurduğu hayaller... Burada yaşanan her acı, aslında insanlık ailesinin ortak acısıdır. Bu yüzden Gazze’nin kanayan yarası, sınırların çok ötesinde hepimizin yüreğine dokunur.

Filistin halkı, onlarca yıldır süren işgale ve baskıya rağmen onurunu, inancını ve kimliğini korumaya devam ediyor. Dünya çoğu kez susarken onlar susmamayı, varlıklarını haykırmayı seçiyor. İşte bu yüzden Gazze, yalnızca zulmün değil aynı zamanda direnişin ve umudun da sembolü hâline gelmiştir. Bugün orada yaşananlar sadece bir bölgenin dramı olmaktan çıkmış; insanlığın ortak vicdanını ilgilendiren evrensel bir meseleye dönüşmüştür. Bu bize şu gerçeği hatırlatıyor: Bir yerde zulüm varsa ve biz onu görmezden geliyorsak o yaradan hepimize bir pay düşmektedir. Gazze bu payın adıdır; direnişiyle, acısıyla ve umuduyla.

Diyanet Aile Dergisi olarak Gazze’nin sesini duyurmak, Filistin halkının haklı mücadelesine tanıklık etmek ve insanlığın ortak yarasına dokunabilmek için “Nehirden Denize Özgür Filistin” adlı dosyamızla karşınızdayız. Hazırladığımız dosyamıza Doç. Dr. Abdullah Altuncu “İnsanlığın Ortak Yarası: Gazze” adlı yazısıyla katkı sunarken Doç. Dr. Sema Çelem “Hayatın Ağır Döngüsünde Gazze’nin Çocukları” başlığıyla acımasız savaşın tam da ortasında çocuk kalmaya çalışan minik ruhları sayfalarına taşıdı. Uzmanına Sorduk köşemizde Kudüs Araştırmaları üzerine çalışmaları bulunan Dr. Abdullah Maruf Ömer ile Filistin meselesinin temel dinamiklerini çok yönlü bir şekilde ele almaya çalıştık. Söyleşi köşemizde ise oyuncu ve Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) gönüllüsü Melikşah Özen’i ağırladık.

Sizleri dergimizle baş başa bırakırken Camiler ve Din Görevlileri haftanızı tebrik ediyor, emekleriyle gönüllerimize ışık tutan tüm din görevlilerimize sağlık ve huzur diliyorum.

Keyifli okumalar.

İZ
D
K
A
T

14. UZMANINA SORDUK

Esmâ TÜRKSEVEN

18. KUTSAL TOPRAKLAR: PEYGAMBERLERİN MİRASI

Dr. Hüseyin ARI

20. GÖZÜMÜZÜN NURU: NAMAZ

Dr. Elif ERDEM

22. Bİ' KAHVE?

Gülsüm KARAPINAR

28. SÜREKLİ MUTSUZ VE MEMNUNİYETSİZ OLMANIN GARANTİSİ: KIYASLAMAK

Cihan ULUÇ

32. OKUL ÇAĞI ÇOCUKLARINDA GÖRÜLEN PROBLEMLER

Hatice TOPKARAOĞLU

34. FİRKATTEN VUSLATA HÜZNÜN SEFERİ

Hümeyra ARSLAN

04

İNSANLIĞIN ORTAK YARASI: GAZZE

Doç. Dr. Abdullah ALTUNCU

10

HAYATIN AĞIR DÖNGÜSÜNDE GAZZE'NİN ÇOCUKLARI

Doç. Dr. Sema ÇELEM

24

MÜMINİN ZİHNİ EDEP

Dr. Abdülhakim AY

EKİM
2025

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Cafer Tayyar DOYMAZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Zeynel Abidin AKDUMAN

Editör
Mustafa BERK

Yayın Koordinatörleri
Esmâ TÜRKSEVEN
Şule TÜZÜN
Dudu ALKAN

Sosyal Medya
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Şahin BODUR

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
Epa-Mat Basım Yayın Prom. San. Tic. Ltd. Şti
www.epamat.com.tr

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyanet.gov.tr
ailedergisi@diyanet.gov.tr

Sosyal Medya Hesapları
Facebook: /dibailedergisi
Twitter: /diyanetailedergisi
Instagram: /diyanetailedergisi

54

İNSANLIK TARİHİNE DERİN BİR YOLCULUK: ANKARA ANADOLU MEDENİYETLERİ MÜZESİ

Sümeyra YAMAN

**38. SELAM SELAMETTİR
KİŞİ ŞERRİNE**
Gülşen ÜNÜVAR

40. NESNELERİN İNTERNETİ
Meryem KILIÇ

**42. YUVADA SARSILAN
DENGE**
Emine ERİKEL

46. MELİKŞAH ÖZEN İLE SÖYLEŞİ
Mahir KILINÇ

50. TOPARLANIN GİDİYORUZ
Şerife DOĞAN

62. CIVA KİRLİLİĞİ
Şule TÜZÜN

**66. SULTAN II. MURAD'IN
ŞANLI ZAFERİ:
II. KOSOVA**
Rüya TÜRKBEY TEMEL

**70. YAVAŞIN ESTETİĞİ VE
KAHVE KÜLTÜRÜ**
Zeynep KAYSERİ UZUN

74. NENE HATUN
Meryem DALĞIÇ

**76. FİTOTERAPİ İLE CİLT SAĞLIĞI
VE GÜZELLİĞİ**
Dr. Ahmet ÇELİK

78. BULMACA
Ali OSMANOĞLU

80. KİTAPLIK
Necla DİNÇ

58

ÖYKÜYÜ DE İÇİNE ALAN HİKÂYEMİZ

Bahtiyar GÜL

Abone İşlemleri

Tel: 0312 295 71 96 – 97
0312 295 72 05 – 06
Faks: 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr
dosabone@diyanet.gov.tr

Online Abonelik

dergiabone.diyanet.gov.tr
yayinsatis.diyanet.gov.tr

Hesap No

Döner Sermaye Daire Başkanlığı
TC Ziraat Bankası, Mustafa Kemal
Mahallesi Şube IBAN:
TR61 0001 0024 8605 9943 0850 57

Temsilcilikler;

Yurt içi: İl Müftülükleri,
İlçe Müftülükleri
Yurt dışı: Din Hizmetleri Müşavirlikleri,
Din Hizmetleri Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli
Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)
Basım Tarihi: 25.09.2025

Baskı

İhlas Gazetecilik A.Ş.
Merkez Mah. 29 Ekim Cad. İhlas
Plaza No: 11 A/41
Yenibosna Bahçelievler, İstanbul
Tel: 0 212 454 30 00

Yayınlanacak yazılarda düzeltme
ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların
bilimsel sorumluluğu yazarlarına
aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet
İşleri Başkanlığı yayın organıdır.
Dergide yayımlanan yazı, konu,
fotoğraf ve diğer görsellerin her
hakkı saklıdır.
İzinsiz, kaynak gösterilmeden her
türlü ortamda alıntı yapılamaz.

İNSANLIĞIN ORTAK YARASI GAZZE

■ Doç. Dr. Abdullah ALTUNCU

Adnan Menderes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Gazze'ye Ağıt
Bir şehir,
Gazze...
Toprağı masum kanıyla ve gözyaşlarıyla
mayalanmış şehir. Adı tüm insanlığın
omuzlarını yere düşürecek ağırlıkta. Etrafında
çevrili yüksek duvarlarla kuşlarının bile
hapsedildiği şehir. Gecenin karanlığının
bitmediği, güneşin yüzünü göstermediği şehir.
Her taşında bir hikâyenin, yarım kalmış bir
düşün saklı olduğu şehir. Bütün taşların ise her
düş gibi paramparça edildiği şehir...

Gazze...

Sokaklarında denizin serin rüzgârı yerine barut kokusunun gezindiği
şehir. Çocuk cıvıltılarının artık duyulmadığı, masum yavruların toprakla
oynayamadığı şehir. Top yerine küçük bedenlerin toprağa düştüğü,
feryatların yankılandığı şehir. Nefretin ve tarihte görülmemiş vahşetin
kusulduğu şehir. Beli bükük ihtiyarların, gözü yaşlı anaların, ilk kelimelerini
henüz söylememiş yavruların, evlerin köşelerindeki kedilerin, kuşların,
bahçelerdeki zeytin ve limon ağaçlarının düşman kabul edildiği şehir. Bağrı
delik deşik edildikçe iğrenç kahkahaların atıldığı şehir...

Gazze...

Kudüs'ün kardeşi... Zalim postallarının çığnediği, bileklerine zincirler gerilen Aksa'nın mahzun yüzünü çevirdiği şehir. Uçurumun kenarında düşüverecek, kaybolup yok oluverecek şehir. Her tuğlasının misafir gibi karşılanarak inşa edildiği, üzerinde bir asrın yorgunluğunu ve iki üç odayı taşıyan evlerin hedef hâline geldiği şehir. Betonların toza dönüştüğü, sokaklarının enkazla dolup taşıdığı ve gökyüzünün dumanla kaplandığı şehir. Sallanan binaların her biri, yarım kalmış hayatların ve sönmüş umutların sessiz tanığı gibi düşüyor. Yıllar öncesinden kalma bir tebeşir yazısının kurşunlarla parçalandığı şehir. Nicedir geriye kalan birkaç kitap, defterden mürekkep izi kayboldu. Çantalarda kan lekelerinin eksik olmadığı şehir. Bir masal dinlemeden uykuya dalınan, bomba seslerinin ninni olduğu, korkunun ağlamayı unutturduğu şehir. İnsan yüzlerinin soluklaştığı, ayakların bedenleri taşıyamadığı, gidenlerin geri dönmeyecek gibi uğurlandığı, çoğu zaman da geri dönemediği şehir. Nefesi tükenmiş, sesi kısılmış, kelimelerini duyuramaz olmuş...

Enkaz Altında Direnen Kimlik

Şehirler sadece binaların, yolların ve yerleşimlerin bulunduğu alanlardan ibaret değildir. Bazı şehirler, köklü

tarihleriyle insanlığın ortak hafızasında yer alır. Ancak her şehir aynı kaderi paylaşmaz. Gazze, bunların arasında farklı bir yerde durur. Bir zamanlar Akdeniz'in kıyısında ıslıl ıslıl parlayan Gazze, bugün zulmün gölgesinde karanlığa gömülmüş bir enkaz hâlinde. Yaklaşık bir asırdır maruz kaldığı kuşatma, işgal ve yıkım altında hayatta kalmaya çalışan bu şehir, zulme başkaldırının sembolüdür. Gazze'nin kimliği, uğradığı zulme rağmen var olma amacıyla şekillenmiştir. Bugün Gazze, bir halkın iradesini temsil eden, zalimlere karşı dimdik ayakta duran, insanlığa vicdanını hatırlatan bir şehirdir.

Nakba'dan Bugüne Vahşetin İzleri

Gazze, iki milyonun üzerindeki nüfusu ile dünyanın en yoğun yerlerinden biridir. 365 km²'lik alanda yaşayan Gazzeliler ise bir açık hava hapishanesinde yaşam mücadelesi vermektedir. 2007 yılından beri uygulanan ablukayla temel insani ihtiyaçlara ulaşimleri engellenmiş, 7 Ekim sonrasında ise tarihte görülmemiş bir soykırımla karşı karşıya kalmıştır.

Bugün yaşanan trajedi, tarihsel ve ideolojik arka plandan bağımsız düşünülemez. 1948'de İsrail kurulurken Nakba (Büyük Felaket) sırasında yüz binlerce Filistinli yurtlarından sürülmüş, sayısız masum katledilmiştir. Özellikle Deir Yasin gibi köylerde İrgun ve Lehi gibi siyonist örgütler,

o güne dek görülmemiş bir vahşetle kadın, yaşlı, çocuk demeden büyük katliamlar gerçekleştirmiştir. İşte Gazze'de yaşayanların büyük çoğunluğu 1948'de evlerinden sökülüp atılan bu mültecilerin torunlarıdır. Bu tarihsel gerçek, Gazze'nin neden hedef hâline geldiğini anlamak için kritiktir.

Kutsal Metinlerle Meşrulaştırılan Zulüm

Siyonizmin, Filistin topraklarında bir devlet kurma amacı en başından itibaren Filistinlilerin yurtlarından çıkarılması, nüfusun azaltılması ve etnik temizlikte gerçekleştirilmeye çalışıldı.

» Unutulmamalıdır ki Gazze'de yaşayanlar, sadece bölgesel bir çatışmadan ibaret değildir. Tüm dünyanın sorumluluğunun bulunduğu toplumsal vicdanın büyük bir imtihanıdır. Bu saldırılarda her bomba düştüğünde, her çocuk öldüğünde, her ev yerle bir olduğunda insanlığın ortak ahlaki değerleri de yara almaktadır.

Tevrat'ta yer alan Amaleklilerin imhasına yönelik emirler, bölgede yaşayan Filistinlilerle ilişkilendirildi ve bu coğrafyanın içindeki her saldırı Tevrat'taki savaş anlatılarına benzer şekilde soykırım hâline getirildi. Böylece Yahudi kutsal metinlerinde yer alan bölümler Filistinlilere yönelik soykırım politikalarının arka planını oluşturdu. Nitekim Netanyahu da 28 Ekim 2023 tarihinde düzenlemiş olduğu bir basın toplantısında Tevrat'tan alıntı yaparak "Amaleklilerin size yaptığını unutma! der. Biz de hatırlıyor ve savaşıyoruz." ifadelerini kullandı. Yine İsrail Savunma Bakanı da Filistinliler için "İnsansı hayvanlar ile savaşıyoruz." ifadelerini kullanmaktan kaçınmadı. Bu beyanlar, Filistin halkına karşı yürütülecek olan soykırım mühendisliğini insandışılaştırma (*dehumanizasyon*) ve

düşmanlaştırma yoluyla meşru hâle getirme çabasından başka bir şey değildi.

Yılların Yıkımı: Kaybolan Bir Toplum

Gazze'deki şiddetin bedelini en ağır ödeyenler hiç şüphesiz masum çocuklar, kadınlar, yaşlılar ve siviller oldu. Her bombardımanın ardından anne babalar, enkazlardan çocuklarının cansız bedenlerini çıkarıyor ve oyun çağındaki çocukların isimleri bir anda BM raporlarına geçen istatistiklere dönüşüyordu. Yaşanan felaketin en acı boyutlarından biri sivillerin İsrail tarafından kasıtlı bir şekilde hedef alınmasıydı. Saldırıların büyük çoğunluğu mülteci kamplarına, pazar yerlerine, okul bahçelerine, hastanelere, üniversitelere ve su kuyularına yönelik gerçekleşti. 2018-2019 yıllarında "Büyük Dönüş Yürüyüşü" adıyla sivil

protestolar düzenlediğinde bile İsrail keskin nişancıları 18 ay içinde en az 196 Filistinliyi gerçek mermilerle vurarak öldürdü. Ölenlerin arasında ise yine çocuklar vardı. Yaşananlar, Gazze'de Filistinli bir sivil olmanın bile başlı başına İsrail tarafından hedef hâline getirilmek anlamına geldiğini gösteriyor.

Gazze'de açlığın pençesindeki bebeklerin cansız minik bedenleri, yaşanan soykırım ve insani krizin en acı yüzünü ortaya koyuyor. Ekim 2023'ten itibaren uygulanan tam abluka ve saldırılar nedeniyle temel gıdaya erişimin imkânsız hâle getirildiği Gazze'de, onlarca çocuk ve yüzlerce insan açlıktan hayatını kaybetmeye devam ediyor. Bu ölümlerin her biri, aslında tüm insanlığın vicdanını da yaralıyor. Gazze'de hayatını kaybeden küçücük bedenlerin sayısız hikâyesi tarihin sayfalarında birer utanç

vesikası olarak yer almaya devam ediyor. Üç aylık Yahya bebek, 5 aylık Gadir bebek, 10 yaşındaki Nur, İsrail ablukası sonucunda hayatını kaybeden birkaç örnek.

Kente her saldırı dalgası geldiğinde geride yalnızca moloz yığınları ve paramparça hayatlar kaldı. Ablukanın başlamasının hemen ardından 2008 ve 2009'daki saldırılarda, çoğu çocuk yaşta yaklaşık 1.500 Filistinli öldürüldü, binlerce bina yerle bir edildi, on binlerce kişi evsiz kaldı. Gazze'de savaş uçaklarının hedefi sadece insanlar olmadı. Aynı zamanda bir toplumun yaşayabilmesi için gereken tüm unsurlar sistematik şekilde yok edildi. Hastaneler, okullar, iş yerleri, camiler saldırılan alanlardı ve güvenli hiçbir yer bırakılmadı. İsrail bu saldırılar sırasında Gazze İslam Üniversitesini, 122 sağlık merkezini, 280 okulu, 20 camiye ve yüzlerce atölye ile iş yerini bilerek hedef aldı. Saldırılarda 164 öğrenci, 12 öğretmen hayatını kaybetti ve eğitim durdu. Gazze'ye yönelik saldırılar yıllar içinde artarak devam etti. 2014'teki saldırılarda da 551'i çocuk toplamda 2.158 Filistinli öldürüldü. Yine yarım milyon insan yerinden, evinden edildi. 2021'de yine yüzlerce sivil can verirken binalar yerle bir oldu. İsrail, Gazze'deki sadece sağlık tesislerine 512 ayrı saldırı düzenledi. Hastanelerin büyük çoğunluğu işlevini yitirdi. 7 Ekim'den sonra ise 65.000'den fazla Gazzelinin hayatını kaybettiği, 159.000'inin ise

yaralandığı ifade edilmektedir. Tarihte benzeri görülmemiş bu son saldırıların ise tek bir amacı vardı: Gazze'de onurlu ve insanca yaşamı ortadan kaldırmak.

Yıllardır süren abluka ve aralıksız saldırılar sonucunda Gazze sadece fiziksel olarak değil sosyoekonomik olarak da tahrip edildi. Söz konusu saldırılar sonucunda Gazze ekonomisi tam anlamıyla enkaza döndü. İsrail, işgal boyunca bölgeyi kontrol altında tutarak Filistinlilerin yaşam şartlarını da yok etmekten geri durmuyor. Abluka nedeniyle ham madde girişinin engellenmesi, Gazze'deki üretimin durma noktasına gelmesiyle

sonuçlandı. Elektrik santrali defalarca vuruldu ve temiz su kaynakları tahrip edildi. Tarım arazileri ve bahçeler buldozerlerle yok edildi. Hatta balıkçıların küçük kayıklarıyla kıydan açılarak avlanmalarına dahi engel olundu. Atık su arıtma tesisleri çalışmadığı için lağım suları çevreye akmaya başladı ve bunun sonucunda bulaşıcı hastalıklar yayıldı. Sağlık altyapısı ise ardı ardına hedef alınan hastaneler ve yok edilen ambulanslarla çökmüş durumda. Henüz savaşın ilk aylarında 33 hastane ve sağlık merkezi harap oldu. Hastaneler elektrik, ilaç ve yakıt yokluğu nedeniyle yoğun bakım hastalarını yaşatamaz duruma geldi ve prematüre bebekler elektrik

kesintisi sonucunda oksijen yetersizliğinden öldü. 2023 Ekim'inde İsrail'in yakıt girişini tamamen kesmesiyle Gazze'deki hastanelerin çoğu hizmet veremez oldu. Elektrik olmadığı için ameliyatlar durdu, su kesildi. Endonezya Hastanesinde jeneratör yakıtı bittiği için birçok yaralı ve hasta hayatını kaybetti. Vurulan hastaneler birer birer tahliye edilmek zorunda kalırken bu esnada hastaları taşıyan ambulans konvoyları dahi saldırıya uğradı. Yollar, köprüler, kavşaklar tek tek bombalandı. İnternet ve telefon hatları kesintiye uğradı. Bu saldırılar Gazze'deki milyonlarca insanın sistematik bir şekilde soykırıma maruz kalması için yürütülen aşamalar oldu. Bütün bunları dünyaya duyurmaya çalışan yüzlerce basın mensubu ve muhabir de kurşunların hedefi oldu.

Gazzelilere yönelik saldırıların vicdanları sarsan etkisi yalnız can kayıplarıyla da sınırlı değil. Ölümünden kurtulan çocuklar derin acıları yükleniyor. Bombaların gürültüsüyle uyanan bebekler, enkaz altından yaralı çıkarılan çocuklar, öksüz ve yetim kalan evlatlar... Hayatta kalanların güvende olabilecekleri herhangi bir yer yok. 17 Ekim 2023'te Gazze'deki El-Ehli Arap Hastanesi bombalandığında çoğu kadın ve çocuk 471 sivil hayatını kaybetti, yüzlercesi ise yaralandı. Günümüzde tek bir saldırıda bu kadar çok sivil kaybın yaşandığı, bu denli bir vahşetin başka örneği bulunmamakta.

»»
Gazze'nin kimliği, uğradığı zulme rağmen var olma amacıyla şekillenmiştir. Bugün Gazze, bir halkın iradesini temsil eden, zalimlere karşı dimdik ayakta duran, insanlığa vicdanını hatırlatan bir şehirdir.

Küresel Sessizlik ve Vicdanın İmtihanı

Yukarıda saydıklarımız, Gazze'de her gün tekrarlanan olayların sadece bir kısmı. Ancak unutulmamalıdır ki Gazze'de yaşananlar, sadece bölgesel bir çatışmadan ibaret değildir. Tüm dünyanın sorumluluğunun bulunduğu toplumsal vicdanın büyük bir imtihanıdır. Bu saldırılarda her bomba düştüğünde, her çocuk öldüğünde, her ev yerle bir olduğunda insanlığın ortak ahlaki değerleri de yara almaktadır. Uluslararası hukukun bu kötülüklerin yenilerinin ve daha büyüklerinin işlenmesine fiilen göz yumması bütün değerlerin de ayaklar altına alınması anlamına gelmektedir.

Gazze'de yaşananlar, hukuk, ahlak ve vicdanın sistematik biçimde aşındırıldığı bir süreçtir. Buradaki çocuklar, kadınlar ve yaşlılar hedef gözetmeksizin yürütülen imhanın sessiz tanıkları değil doğrudan mağdurlardır. Üstelik bu yıkım, gelecek umudunu da hedef alarak bir toplumun tüm varlık alanlarını ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Daha da acı olanı ise Gazze'de yaşanan bu ölümler karşısında insanı insan olmaktan utandıracak bir sessizliğin gösterilmesi ve Gazze'de yaşanan her olayın normalleştirilmesi.

Gazze örneği, modern çağın en çelişkili gerçeklerinden birini gözler önüne sermeye devam etmektedir: Küresel vicdanın ne ölçüde seçici, uluslararası hukukun ne kadar kırılgan, evrensel değerlerin ise ne denli muhataplara bağlı olduğu. Söz konusu bölge, kimi zaman stratejik suskunlukla kimi zaman da kaybolan tepkilerle dünyadan yalıtılmıştır. Bu durum, insani dramı yalnızlaştırmakta, zulmü görünmez kılan anlayışı da beslemektedir. Dolayısıyla Gazze, çağın ahlaki pusulasını kaybettiği noktaya da işaret eden bir gösterge hâline gelmektedir. Bütün bu karanlık tabloya rağmen Gazze halkının gösterdiği varlık iradesi, mekâna, zamana ve şartlara meydan okuyan güçlü bir duruştur. Gazze, her şeyden önce insan olmanın anlamını yeniden düşünmeye çağırان derin bir sessizlik ve direnişin yankısıdır.

HAYATIN AĞIR DÖNGÜSÜNDE GAZZE'NİN ÇOCUKLARI

■ Doç. Dr. Sema ÇELEM

Hacı Bayram Veli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Bazı çocukları şehadet için yaratan Allah'ın adıyla...

Bu yazıya, "Doğar, büyür ve ölürüz." cümlesiyle başlanabilir mi? Belki... Canlı olarak yaratılan her beden için böyle bir genelleme aklen mümkün ama genelgeçer değil maalesef. Hayat, doğmak, büyümek ve ölmekten ibaret bir döngü gibi görünür. Oysa bazı çocuklar için bu döngü hiç tamamlanmaz. Bazıları sadece doğar. Onların kaderi, doğdukları coğrafyaya göre şekillenir.

Gözünü açtığı yer, İlahi Kudret'in sair mekânların üstünde konumlandığı bir yere sahiptir. Arzdan bir parçadır evet ama kutsaldır. Birçoklarının umursamadığı ancak tarihi doğru analiz edenlerin üzerinde var olmayı arzuladıkları bir avuç toprak. Yeryüzünün merkezidir

âdeta. Belki de dünya onun etrafında döner, iyiler ve kötüler onun için mücadele eder, kardeş kavgaları onun yüzünden çıkar.

Sünnetullahın tecrübe edilmiş kurallarından biri gereği "nimet-külfet dengesi" bu topraklar için fazlasıyla geçerlidir. Lütfun sayısız çeşidini burada gözünüzle görürsünüz. Hem de sadece bir his olarak değil somut birçok veriye dayanarak bu iddia edilebilir. Mesela burada yaşayan insanlar bütün peygamberlerin gönderiliş gayesi olan tevhidin mücemessem hâlidir. İnanmış, inandığına teslim olmuş, imanları sadece davranışlarına değil hücrelerine yansımış hâlde bulursunuz orada doğup büyüyenleri. Filistin bölgesi ya da Kudüs ve çevresi, hassaten Gazze bugün artık İngilizler tarafından yazıldığı genel kabul gören bir tarihin parçası olarak yüzyılı

aşkın bir zamandır dünya Müslümanlarının mazlum kesimine dâhil edilmiştir. Maruz bırakıldıkları şartlarda ağızlarından dökülen tesbih birçoğumuzun mahiyetini kavramakta zorlandığı derin bir mana içerir. Onlar “Hasbunallahu ve ni'mel vekil” dediklerinde Allah'ın gerçekten yanlarında olduğunu biliyor, O'ndan maada kimseyi aramıyor, beklemiyor, güvenmiyor izlenimi vermektedirler.

Bütün engellemelere rağmen eğitime ve üretime odaklı yaşayan bölge Müslümanları her seferinde sıfırdan başlamayı başarabilir. Gazze'nin 7 Ekim 2023'ten sonra fark ettiğimiz özellikleri hepimizi şaşırtmaya yetmedi mi? Şehit cenazelerine zılgıtlar eşliğinde katılanların şehit yakınlarını tebrik etmesi, savaş şartlarında icra edilen düğünler, çadırlarda doğan bebekler... Resmî kayıtlar bize iki yıldır yaşanan katliam sırasında ölen çocuk sayısından daha fazlasının dünyaya gözlerini açtığını bildiriyor. Hem de ülkemiz gençlerinin içinde bulundukları ekonomik şartları kastederek “Bu zamanda çocuk sahibi olmak akıl kârı değil!” dedikleri bir zaman diliminde. Oysa Gazze'de daha önce zengin olanlar bile birikimlerini eritmişken, parası olan un bulamazken, açılmayan sınır kapıları yüzünden sadece birkaç kilometre ötedeki yardım tırları şehre giremezken. Bombalar gökten yağmur gibi yağarken. İşgalci katiller halkı kuzeyden güneye, güneyden meçhule her şekilde göçe zorlarken

Gazzeli anneler neden doğum yapar? Bunun cevabını yine annelerden alıyoruz: Gazze'de her ailenin en az altı çocuğu olmalı. İkisi abluka altındaki yaşam şartlarında ailenin geçimine katkı sağlayacak, ikisi okuyacak. Hem kendini hem Gazze'yi yukarılara taşıyacak. Diğer ikisine gelince onlar... Onlar vatan sathını müdafaada şehitlik için ayrılacak. Bu hesap doğup büyüme üzerine kuruludur.

Annesinin karnında ölür bazısı. Bu büyük bir rahmettir çünkü annesi de şehittir ve cennet onları beklemektedir. Kimisi ailesinde kaybettiği herkesin ömrünü yüklenir, arkada kalan işleri tamamlamak ona yazılmıştır. Enkaz yığınlarının arasından çıkarıldıklarında gülümserler. Acaba Musa olacakları onlara haber verilmiş midir? Kimi kuvözde bebektir; imkânsızlıklar, özellikle elektriklerin kesilmesi yüzünden tedavi desteği verilemeyip terk edilmiştir. Minik göğüsleri ölümü kucaklamak için inip kalkıyordur. Kimi çadırda doğmuş, ilk adımlarını çadırda

atmış, tozun toprağın içinde gülücükler saçarak yaşama tutunmaya devam etmiştir. Açlıktan kemikleri sayılanlar, annesi aç olduğu için sütten mahrum kalanlar, evleri yıkıldığı için ailecek sığındıkları okulda bombardımanla uyananlar. Hepsi gözünüzde canlanıyor değil mi? Onlar sekülerleşen Müslümanlara dünyanın geçiciliğini hatırlatma göreviyle gönderilmişlerdir. Bunu da en güzel şekilde ifa etmektedirler.

Gazze'nin ferah günlerinde büyüyenlere gelince... Şimdi saçlarının dağınıklığına, elbiselerinin yırtıklığına aldanmayın. Onlar dimdik ayakta. Cesur öğretmenlerinin ayaklarına batmasın diye temizlediği cam kırıkları ve yıkılmış duvarların arasından atlayarak geldikleri meydanda -sınıfları yoktur artık- tekbirlerle sabah içtimasına başlarlar. Sırtları dik, sesleri yüksektir. Dronlarla şehrin bütün sokaklarını izleyen düşmana inat, Hz. Peygamber'in Mekke günü güçlü görünmeyi görev bilen sahabilerine benzer pozlar verirler.

Bazıları yokluğun her çeşidini deneyerek Gazzelileri yıldırma faaliyeti yürütenlerin kesmedikleri tek sistemi- interneti kullanıp okullarını uzaktan bitirirler. Seslerini dünyaya duyurmak için sosyal medyayı araç edinen fenomenler vardır bu çocukların arasında. Yaşamak için motivasyona ihtiyaç duymazlar. Onların görevi, umudunu kesen zavallı dünya insanlarına yaşama umudu aşılamaştır. Boş bir tencereyi yemek pişiriyor gibi kullanarak kendi hâllerıyla alay eder gibidirler. Pişirilen yemeğe burun kıvrıran yetişkinler utanır mı, çektikleri videolar ziyafet sofralarına ulaşınca yutkunmakta zorlanırlar mı, bilinmez.

Aileden aşıldır çocuklar. Hepsinde Allah, din, vatan bilinci zirvedir. İçlerinde yıkıntıların arasında doğum günü kutlayan, babasının cenaze namazına eşlik eden, şehit annesini tokasından tanıyan, akrobatik hareketlerle bedenlerini zinde, gönüllerini şen tutmaya çalışanlar vardır. Acıyı şimdilik toprağa verdikleri yakınlarıyla gömer, hırsını gözyaşlarını içine akıtarak bilir. Çocuk değildir artık. Kardeşleri sağ ise onlar için ekmek aramaya çıkacak, kimsesi kalmadıysa intikam için gün sayacaktır.

Kur'an sesiyle avunanlar vardır. Tek başına dolanırken ezberindeki sureleri kendisine yoldaş edinen, ezberlemediklerini şehadet beklerken ezberleyenler. Cennette "Oku ve yüksel!" hitabına mazhar olmak,

hafız olup dünyanın kahrını çeken ebeveynine ahirette taç giydirmek isteğini hayat motivasyonu yapanlar.

Bayrak açar kimisi, başının üstünde dalgalandırır yok sayılan vatan bayrağını. Mesaj açıktır: "Buradayız, burada kalmaya devam edeceğiz."

Kimi bir pazar yerinde tıraş olur. Kız çocuklarının saçlarını tarar anneleri. Tokalarını takarlar. Savaşta bile olsa derli toplu olmaktan ne zarar gelir insana?! Akşam ne olacağını yalnız Allah bilir. Madem kuluna bir gündüz ikram etmiştir, karşılığında kula yakışan şükürdür.

Gazze'de bazı çocuklar şehit olmak için doğar. Dedeleri onları gözlerinin içini öperek uğurlar. Dünya bu sevgiye bir fotoğraf karesinden şahit olur ama mahiyetini anlayamaz. Nihayetinde beden artık bir ölüye aittir. Soğuktur, sevilip öpülmeyi hak etmez. Oysa "Çocuk nasıl sevilir?" dünyanın bunu öğrenmesi lazımdır ve Allah Gazzeli miniği buna vesile kılar.

Gazze'de işgalden kaçarken ailesinin tamamı öldürülen bir çocuğun tedirgin ama kahraman sesini duyar dünya. Duyar fakat yaşananları algılayıp kabullenmesi zaman alır, zaten yavru çoktan şehit edilmiştir. Dünya yeryüzünde yapılmadık kötülük bırakmayacağına ahdetmiş bir zihniyeti yeni yeni fark eder. Allah, altı yaşında bir kız çocuğunun şehadeti üzerinden uyuyanları uyandırmayı murat etmiş; o yavru da görevini başarıyla ifa edip kalıcı yurduna gitmiştir.

Gazze'de çocuk geleceğin simgesidir. Yok oluşun içinde bile doğsa "Bir gün hak yerini bulacak." düşüncesinin ispatıdır. Gazze'de doğan her bebek yalnız ailesinin değil tüm Filistin'in umududur. Anne babanın Rablerine tevekkülünün nişanesi, her şeye gücü yeten Kadir-i Mutlak'a teslimiyetin işaretidir. Zulme direniştir her gebelik. Katile, "Sen yok etmek istesen de biz var olmaya devam edeceğiz!" demektir. Katliam görüntüleri yayılınca "Beni kan tutar!" diye başını çevirenlere "Ne hâlin varsa gör, Allah bizimledir!" mesajını iletmeştir. Gazze'de her şeye rağmen bebekler doğar. Çünkü dünyanın kahramana ihtiyacı vardır ve Selahaddin'i hangi anne doğuracak bilinmez. Hayatı düşmana teslim etmez Gazzeli anne. Kendi son nefesini verse de bir can hediye eder insanlığa, iyiliğe, vicdana. Ölüm haksız, dünya da ahiret için tarladır. Gazzeli anne içgüdüsel olarak annelik duygusunu ihya ederken Müslüman nüfusunu bir kişi daha artırmak mücadelesindedir. O, kulluk vazifesini yerine getirirken yavrusunu Sahibine emanet etmeyi çoktan kabullenmiştir.

Gazze'de dünyaya bebek getirmek düşmanı bugün yok ettiklerine sevinemez hâlde düşürmektir. Çocuk olmak çok zor da olsa çocuk büyütme bir nevi savaştır düşmanla. Bu yüzden çocuk doğurmak, orada hem bir ibadet hem bir direniş hem de insan kalabilmenin en saf ifadesidir.

Gazze’de yaşananlar yalnızca Filistinlilerin değil bir yönüyle tüm Müslümanların, daha geniş anlamda ise bütün insanlığın ortak meselesidir.

■ Söyleşi: Esmâ TÜRKSEVEN

Dr. Abdullah Maruf ÖMER
29 Mayıs Üniversitesi KUDAM Müdürü

Filistin meselesi, on yıllardır süren çatışma ve dramın ötesinde, son aylarda Gazze’de yaşanan eşi benzeri görülmemiş katliamlar ve insanlık dramıyla birlikte uluslararası hukukun, insanlığın, vicdanın ve adalet kavramlarının sınındığı bir alan olmaya devam ediyor. Bu karmaşık sorun, sadece siyasi müzakerelerle açıklanamayacak derinliklere sahip. Bölgedeki tarihsel, kültürel ve dinî katmanlar; meselenin sadece toprak mücadelesi değil aynı zamanda medeniyetlerin ve değerlerin çatışması olduğunu gösteriyor. Bizler de *Diyanet Aile Dergisi* olarak Filistin’de yaşananları çok yönlü bir bakış açısıyla ele almak istedik ve Filistin’deki durumun temel dinamiklerini, uluslararası sistemin çifte standartlarını ve bu coğrafyadaki direnişin manasını İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Kudüs Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (KUDAM) Müdürü Abdullah Maruf Ömer’e sorduk.

Filistin’de yaşananları sadece politik bir çatışma mı yoksa medeniyetlerin ve sembollerin çatışması olarak mı değerlendirmeliyiz? Bu durum, uluslararası hukukun ve diplomasi kurallarının nerede yetersiz kaldığını gösteriyor?

Bana göre, Filistin’de yaşananları Huntington’un medeniyetler çatışması teorisi bağlamında değerlendirmek meseleyi doğru anlamamızı engelleyebilir. Öte yandan bu çatışmayı yalnızca bazı müzakerelerle ve orta yolcu anlaşmalarla çözülebilecek sıradan bir siyasi ihtilaf olarak tanımlamak da meseleyi sığılaştırır. Filistin meselesi esasen, toprağı boşaltmayı ve etnik temizlik yoluyla kolonileştirmeyi hedefleyen yerleşimci-sömürgeci bir işgal ile kendi topraklarındaki asli haklarından vazgeçmeyen kadim bir halk arasındaki mücadeledir. Bu çatışmanın yalnızca politik değil aynı zamanda tarihî ve kültürel boyutları vardır. Müslümanların egemen olmasından itibaren Kudüs ve Filistin’in farklı dinî ve etnik grupları barındırması, bu topraklarda barış içinde birlikte yaşama kültürünün en güçlü örneklerinden biri olmuştur. İşte bu tarihsel arka plan, günümüzdeki işgal politikalarıyla kökten çelişmektedir. Bunun yanında, bu çatışmanın dinî boyutunu da göz ardı edemeyiz çünkü dünya çapında milyarlarca inanan için kutsal mekânlar bu çatışmanın merkezinde yer almaktadır. Bu durum, Filistin meselesini

diğer siyasi ihtilaflardan ayırmakta ve onu evrensel bir sorun hâline getirmektedir. Meseleyi bu bütüncül çerçevede kavradığımızda uluslararası hukukun özellikle Filistin konusunda yaşadığı derin yetersizlikler çok daha net biçimde ortaya çıkmaktadır. Uluslararası hukukun teorik düzeyde savunduğu insan hakları ve devletlerin egemen eşitliği ilkeleri, pratikte güçlü devletlerin çıkarları karşısında geçersiz kalmaktadır. Bunun başlıca sebebi, beyaz ırk üstünlüğü ve kıyamet senaryoları gibi ideolojileri benimseyen Batılı güçler ve kurumların işgale verdiği destektir; bu, uluslararası hukukun nesnel işleyişini kökten zedelemektedir.

Siyonizm, sadece bir işgal ideolojisi midir yoksa Kudüs’ün manevi dokusunu ve çok kültürlü yapısını hedef alan bir kültürel soykırım projesi olarak mı incelenmeli? Bu ideolojinin bölgedeki demografik yapıyı ve tarihî mirası nasıl dönüştürdüğünü düşünüyorsunuz?

Siyonizm, özünde tamamen yerleşim ve etnik temizlik üzerine kurulu bir ideolojidir ve aynı zamanda beyaz ırk üstünlüğü anlayışını da içinde barındırır. Bu nedenle sıradan bir siyasi hareket olmaktan çıkıp ötekini yok etmeye ve tamamen dışlamaya dayalı bir zihniyet hâline gelir. Bu durum, Kudüs’ün tarihî, dinî ve kültürel dokusuyla bütünüyle çelişmektedir. Kudüs’ün ruhu ve tarihi, ötekiyle birlikte yaşamaya ve çok kültürlü yapıya

dayanmaktadır. Siyonizmin en büyük tehlikesi, diğerinin varlığını bütünüyle inkâr etmesidir. Yalnızca etnik ve dinî üstünlüğü esas alır; başkasının hayatına, tarihine ve varlığına hiçbir değer atfetmez. Nitekim siyonizm, Kudüs’ün sosyal ve kültürel dokusunu bütünüyle tahrip etmiştir. İşgalin başladığı günden itibaren şehrin çok kültürlü kimliğini ortadan kaldırmaya, onu tamamen Yahudileştirilmiş bir kimlik altında yeniden şekillendirmeye çalışmıştır. Bu amaçla Kudüs’ün tarihini tahrip etmiş, gerçekliğini bozmuş ve şehrin bütün güzelliklerini yok etmeye yönelmiştir. Binlerce yıldır Kudüs’te yaşayan yerli halk, 1967’de İsrail’in toprağı ilhak etmesiyle birlikte bir anda kendi vatanında yabancıya dönüşmüş, tüm haklarını kaybetmiştir. Böylece Filistinliler, sadece politik koşullar nedeniyle devletin içinde yaşayan “yabancılar” statüsüne indirgenmiş, 58 yılı aşkın bir süredir baskı mekanizmasıyla yüzleşmek zorunda bırakılmıştır. Onların tek direniş noktası topraklarına ve şehirlerine bağlı kalmak olmuştur. İşgalin suç teşkil eden uygulamaları yalnızca insanı değil, taşları ve ağaçları da hedef almış; Kudüs’ün manevi ruhunu ve özgün mimarisini bozmuş, Batılı mimariyle şehri kuşatarak tarihî güzelliğini tahrip etmiştir. Bu süreç yalnızca Kudüs’le sınırlı kalmamış, Batı Şeria’daki pek çok şehirde de benzer politikalar uygulanmıştır. Yerleşim politikalarıyla demografik yapı değiştirilmiş,

Filistinlilerin yaşadığı köyler haritadan silinmiş, tarihî eserler tahrip edilmiştir.

Filistin meselesinde uluslararası hukukun ve insan hakları kuruluşlarının çifte standardı, Batı medeniyetinin temel değerleri (!) olan adalet ve eşitlik ilkeleriyle nasıl bağdaştırılabilir? Bu durum, küresel adaletin geleceği hakkında bize ne söylüyor?

Kanaatime göre, İsrail söz konusu olduğunda uluslararası kurumların sergilediği çifte standart ile Batı'nın sürekli dile getirdiği adalet ve eşitlik ilkeleri arasında hiçbir uyum bulunmamaktadır. Bir yandan adalet, etnik ve dinî eşitlik söylemleri yapılırken öte yandan tüm dünyanın gözü önünde gerçekleşen bir soykırımın finanse edilmesi tam bir ikiyüzlülüktür. Bugün Filistin'de yaşananlar, Batı'nın savunduğunu iddia ettiği değerlerin aslında insani hiçbir temele dayanmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu değerler yalnızca İsrail işgal projesine hizmet ettiği sürece dillendirilmektedir. Örneğin Birleşmiş Milletler Gazze'de kıtlık ilan ederken ABD'nin İsrail Büyükelçisi "Gazze'deki gerçek açlık yalnızca hayatta kalan yirmi İsrailli esiri etkilemiştir." diyebilmektedir. Bu söylem, Filistinlilere yönelik aşağılayıcı bakış açısını yansıtmakta, onları insan yerine bile koymadıklarını göstermektedir. Bu bakış açısı, savaşın başında dönemin İsrail Savunma Bakanı'nın söylediği "Biz, insan hayvanlarla savaşıyoruz." ifadesinin somut bir yansımasıdır. Böylesi

açıklamalar yalnızca politik değil aynı zamanda etik bir krizi de yansıtmaktadır. Çifte standart meselesi sadece Filistin'le sınırlı değildir; uluslararası sistemin diğer krizlerdeki yaklaşımı da aynı sorunun farklı yansımalarıdır. Bu durum, küresel adaletin geleceği açısından büyük bir soru işareti doğurmaktadır.

Filistin'deki zulme karşı uluslararası toplumun ve özellikle İslam dünyasının sessiz kalması, sadece siyasi bir zafiyet midir yoksa daha derin bir ahlaki ve vicdani erozyonun göstergesi midir? Bu sessizlik, Gazze'nin direnişini nasıl etkiliyor?

Arap ve İslam dünyasının gerek resmî düzeyde gerekse halk düzeyinde Filistin'de, özellikle de Gazze'de yaşananlara karşı sessizliği birçok sebebe dayanmaktadır. Bunların başında, eşi benzeri görülmemiş katliamlar karşısında duyulan genel bir acziyet hissi gelmektedir.

Bu acziyet, Arap ve İslam toplumlarının ortak hareket etme kapasitesinin zayıflamasından kaynaklanmaktadır. Bu düşünce tarzı, Gazze'deki kardeşlerimiz için son derece olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Örneğin 2021'deki "Kudüs Kılıcı" Savaşı'nda başarının en önemli faktörlerinden biri, Filistin sahalarının birleşmesi ve Arap-Müslüman halkların filî desteği olmuştur. Bu, Filistin halkının moralini yükseltmiş, direnişin efsanevi bir biçimde ayakta kalmasını sağlamıştır. Dolayısıyla bugün de "Aksa Tufanı" sürecinde Arap ve İslam halklarının vicdanının yeniden uyanması, mücadele sahasına dönmesi zorunludur. Bu durum, Gazze halkının direncini güçlendirecek en önemli faktörlerden biridir. Ayrıca sessizlik, sadece dış destek açısından değil Gazze'deki insanların psikolojisi üzerinde de derin izler bırakmaktadır. Kendilerini yalnız hissetmeleri

Siyonizm, Kudüs'ün sosyal ve kültürel dokusunu bütünüyle tahrip etmiştir. İşgalin başladığı günden itibaren şehrin çok kültürlü kimliğini ortadan kaldırmaya, onu tamamen Yahudileştirilmiş bir kimlik altında yeniden şekillendirmeye çalışmıştır.

direnişi zorlaştırabilir, ancak küçük de olsa gelen her destek umudu diri tutmaktadır.

Gazze'de yaşananlar, sadece Filistinlilerin değil tüm insanlığın ortak meselesi olarak nasıl ele alınabilir? Bu şehirde yaşanan dram, insanlığımızı ve evrensel değerlerimizi yeniden düşünmek için bize nasıl bir imkân sunuyor?

Şüphesiz Gazze'de yaşananlar yalnızca Filistinlilerin değil bir yönüyle tüm Müslümanların, daha geniş anlamda ise bütün insanlığın ortak meselesidir. İslami açıdan bakıldığında Kudüs'ün bu çatışmada merkezî bir rol üstlenmesi, Filistin meselesini özel bir ulusal dava olmaktan çıkarıp

tüm Müslümanların davası hâline getirmektedir. Mescid-i Aksa bütün Müslümanlar için kutsaldır ve hiçbir zaman yalnızca Filistinlilere ait olmamıştır; öyle de kalmayacaktır. Kur'an-ı Kerim'de zikredilen bu kutsal mekân, tüm Müslümanların ortak sorumluluğu altındadır. İnsani açıdan ise Gazze'de yaşananlar insanlığın vicdanı için büyük bir ahlaki çöküştür. 21. yüzyılda, kameraların önünde bir halkın topluca yok edilmesi ve buna rağmen hiçbir hesap verilebilirliğin olmaması, bütün insanlık için utanç verici bir durumdur. Gazze dramı, insanlığın evrensel değerlerini yeniden sorgulaması için önemli bir fırsat sunmaktadır. İnsanın onuru, yaşam hakkı ve adalet arayışı gibi evrensel ilkeler, Gazze'deki gerçeklerle yeniden tanımlanmak zorundadır.

Filistin'in geleceği için barış ve adalet temelli bir çözüm mümkün müdür? Eğer evetse bu çözüm, işgal ve zulüm politikalarının sürdürüldüğü mevcut koşullarda nasıl inşa edilebilir?

Filistin meselesinin tek çözümü, adaletin sağlanması ve hakların sahiplerine iade edilmesidir. Büyük güçlerin himayesinde sürdürülen zulüm ve baskının hâkim olduğu bu topraklarda, mazlumdan zalimiyle "orta yol" bulması beklenemez. Tarih göstermiştir ki bu topraklarda zulüm kalıcı değildir, hak mutlaka asli mecrasına döner. Dolayısıyla Filistin halkının tek seçeneği, işgale karşı direnişi sürdürmektir. Filistin halkı, yüz yılı aşkın bir süredir

-İngiliz işgalinden bugüne dek- çeşitli yollarla aralıksız bir direniş sergilemiştir. Nekbe, Nekse ve İsrail işgalinin bütün trajedilerine rağmen, milyonlarca şehit, yaralı ve esir vermesine rağmen asla teslim olmamıştır. Bu nedenle adalet ve özgürlük sağlanana kadar direnişin aynı kararlılıkla devam etmesi kaçınılmazdır.

Filistin halkının, İsrail işgalinin onları zorla topraklarından çıkarmaya yönelik bütün uygulamalarına rağmen gösterdiği Sumud (sebat), bu toprakların gerçek sahibi olduklarının en büyük kanıtıdır. Bu olgu, aynı zamanda, işgalden önce Filistinlilerin topraklarını Yahudilere sattığını iddia edenlere verilmiş en güçlü cevaptır. Özellikle Gazze'de halkın, Hiroşima'ya atılan bombadan katbekat daha güçlü tonlarca bombaya rağmen sergilediği efsanevi Sumud, Filistin halkının toprağına kök salmış olduğunu ve işgalin er ya da geç sona ereceğini, nihai zaferin de bu halkın olacağını gösteren en güçlü delildir. Tarih defalarca ortaya koymuştur ki, hangi koşullar altında olursa olsun sumud gösteren ve varlığını sürdüren halklar sonunda mutlaka galip gelmiştir. Filistin halkı da bu mücadelede üzerine düşen sorumluluğu hakkıyla yerine getirmiştir. Bu noktada uluslararası toplumun da tarihî sorumluluğu bulunmaktadır. Eğer gerçekten kalıcı bir barış isteniyorsa uluslararası aktörlerin işgal politikalarını desteklemek yerine adalet temelinde bir çözümü teşvik etmeleri gerekmektedir.

KUTSAL TOPRAKLAR: PEYGAMBERLERİN MİRASI

Dr. Hüseyin ARI

DİB Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ

“(Hz. Musa şöyle seslenmişti:) ‘Ey kavmim! Allah’ın size yazdığı kutsal toprağa girin. Sakın ardınıza dönmeyin. Yoksa ziyana uğrayanlar olursunuz.’”

(Maide, 5/21)

Kur’an-ı Kerim’de Hz. Yakub’un (a.s.) ve daha yukarıda Hz. İbrahim’in (a.s.) soyundan gelen İsrailoğulları hakkında pek çok bilgi aktarılmaktadır. Bu kapsamda Kur’an’da, İsrailoğulları ile ilgili olarak kendilerine çok sayıda peygamber gönderilmesi (Bakara, 2/40, 47), Hz. Musa’nın (a.s.) önderliğinde Firavun’un zulmünden ve denizde

boğulmaktan kurtulmaları (Şuara, 26/63), çölde kendilerine yiyecekler verilmesi (Bakara, 2/57), kayadan fışkıran suyla susuzluklarının giderilmesi (Bakara, 2/60) gibi birçok nimet verilmesine rağmen Allah Teâlâ’nın kulluk etme, anaya babaya, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara iyilik yapma, insanlara güzel söz söyleme, namaz kılıp zekât verme, peygamberlere inanıp onları destekleme gibi konularda kendilerinden almış olduğu sözü bozmaları sebebiyle lanetlendikleri

(Bakara, 2/83; Maide, 5/13); yine onların peygamberlerin hunharca ve zalimce canlarına kıydıkları ve sadece adalet isteyen insanları öldürdükleri (Âl-i İmran, 3/21), Allah’ı unutup putlara ve buzağı heykeline taptıkları (Maide, 5/60), fitne ateşini körükleyerek yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalıştıkları (Taha, 20/94) anlatılmaktadır. Sadece bu aktarılanlar bile çokça nimetler verilmesine rağmen onların söz dinlemez ve azgın bir kavim olduklarını gözler önüne sermektedir.

Serlevha yaptığımız ayet, -tefsir kaynaklarında geçtiğine göre- Hz. Musa’nın (a.s.) Mısır’dan çıktıktan iki yıl sonra Sina Yarımadası’nda bulunan Faran Çölü’nde bulundukları sırada kavmine hitaben yaptığı konuşmadan bir kesiti bize haber vermektedir. Konuşmanın başlangıcında -bir önceki ayette belirtildiği üzere- Hz. Musa, İsrailoğulları’na, Allah’ın kendilerine birçok nimet verdiğini hatırlatarak onların bu nimetlere nankörlük etmemeleri gerektiğini ima etmiştir. Sonraki ayette ise bu nimetlere şükretmenin bir gereği olarak Hz. Musa’nın buyruğuna uyarak kutsal topraklara (arz-ı mukaddese) girmeleri ve bu görevden gerisin geriye kaçmamaları ifade edilmiştir. Devam eden ayetlerde ise İsrailoğullarının sözü edilen topraklarda zorba bir kavim olduğunu bahane ederek oraya kesinlikle girmeyeceklerini ve haddi aşarak Hz. Musa’ya hitaben; “Sen ve Rabb’in gidin ve savaşın!” diyecek kadar küstahça bir

karşılık verdikleri anlatılır. Hz. Musa onların bu itaatsizliklerini Allah'a şikâyet etmiş ve bundan dolayı bir ceza olarak kırk yıl kutsal topraklara girmekten mahrum bırakılmışlar ve yeryüzünde avare dolaşmak zorunda kalmışlardır.

Ayette en dikkat çekici ve tartışma konusu olan husus, "arz-ı mukaddese" yani kutsal toprakların Allah tarafından İsrailoğulları'na verilip verilmediği meselesidir. Arz-ı mukaddese, manevi anlamda temiz ve bereketli topraklar demek olup bu toprakların İslami kaynaklarda hangi bölgeleri kapsadığı net olarak belirtilmemektedir. Ancak yaygın anlayışa göre arz-ı mukaddese, "Beyt-i Makdis" in ve Kudüs şehrinin de içinde bulunduğu bugünkü Filistin topraklarıdır. Bu topraklara arz-ı mukaddese isminin verilmesi, Hz. İbrahim'in (a.s.) ve ondan sonra gelen birçok peygamberin bu topraklarda yaşaması ve defnedilmesi, Hz. Davud (a.s.) tarafından başlanıp Hz. Süleyman (a.s.) döneminde tamamlanan Mescid-i Aksa'nın burada yapılması ve sözü geçen peygamberlere vahyin indiği yerler olması sebebiyledir. Yahudiler, Tevrat'ta geçen bazı ifadelerden hareketle bu toprakların İsrailoğullarına Allah tarafından vadedildiğine inanırlar. Hatta yazımızın başındaki ayette geçen "Allah'ın size yazdığı mukaddes topraklara girin!" ifadesinden hareketle Kur'an-ı Kerim'de de buna işaret olduğunu iddia ederler. Hâlbuki müfessirler bunu iki şekilde yorumlamışlardır. Birinci yoruma göre bu ifade,

"Allah'ın size girmeyi farz kıldığı yere girin." şeklinde anlaşılmaktadır. Bu yorum dikkate alındığında bunun İsrailoğullarına yönelik şer'i bir emir olduğunu ve onların bu emre muhalefet etmelerinden dolayı cezalandırıldıkları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu emirden, Allah'ın İsrailoğullarına özel olarak bir yeri vatan kıldığı ve onlara burayı vadedtiği sonucu çıkmaz. İmam Maturidi'nin de tercih ettiği bu görüşe göre "Allah'ın size yazdığı" ifadesi, "orada yaşayan zorba kavmin teslim olması (hak dine girmesi) için onlarla savaşmayı size farz kıldığı" şeklinde anlaşılmalıdır. (Maturidi, *Te'vilâtü'l-Kur'ân*, 4/200) Nitekim Kur'an-ı Kerim'de bu yorumu doğrulayacak ayetler de bulunmaktadır. Orucun farz kılındığını bildiren ayet-i kerimede (Bakara, 2/183) ve kisasın farz kılındığını bildiren ayette (Bakara, 2/178) "ketebe" (yazdı) fiili "farz kılındı" anlamında kullanılmıştır. İkinci yoruma göre ise bu ifade, "Allah'ın size yurt olarak takdir ettiği yere girin." şeklinde değerlendirilmiştir. Bu yoruma göre de Allah'ın İsrailoğullarına bu vaadi zamanlı ve şarta bağlıydı; yani erdemli ve düzgün yaşadıkları, Allah yolunda doğru dürüst yaşadıkları takdirde bu nimete nail olacaktı. (Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri, DİB Yayınları, 2/244-246) Yani bu ifadeden hiçbir şekilde bu bölgenin ilelebet onlara vadedildiği anlamı çıkmaz. Bu açıdan bakıldığında aslında Allah Teâlâ o toprakları, Hz. Musa döneminde yaşayan İsrailoğullarına,

peygamberlerine itaat etmeleri ve onun Allah'tan aldığı emirleri doğrultusunda yaşamaları şartıyla vadedmişti. Dolayısıyla bu topraklar İsrailoğullarına bir ırk olmaları hasibiyle değil risaleti döneminde Hz. Musa'ya layık bir ümmet olmaları şartıyla dönemsel olarak vadedilmiş topraklardı. Nitekim Enbiya suresinin 105. ayetinde, genel olarak yeryüzüne -bir görüşe göre de kutsal topraklara- Allah'ın salih kullarının varis olacağı bildirilmektedir. Tarihsel olarak Müslümanlar da bu meseleyi böyle anlamış ve başta Filistin olmak üzere erken dönemlerden itibaren birçok bölgeyi fethetmişlerdir. Öte yandan Allah Teâlâ, Yahudilerin iddia ettiği gibi hiçbir ırka ve etnik kimliğe seçkinlik vermemiş ve üstünlüğün yalnızca Allah'a verilen söze bağlı kalmakla ve peygamberine tabi olmakla ilgili bir husus olduğunu beyan etmiştir. Zira Allah'ın Hz. İbrahim'e (a.s.), "Ben seni insanlara önder yapacağım." müjdesine cevaben onun, "soyumdan da" demesi üzerine Allah "Vaadim zalimleri kapsamaz." buyurmuştur. (Bakara, 2/124)

Sonuç olarak ayetlerden anlaşılacağı üzere Allah'ın zalimlere, yüzyıllardır kendi öz vatanlarında yaşayan Müslümanları yerlerinden edenlere ve masumları hunharca öldüren siyonist güruha cehennem azabından başka bir vaadi yoktur. Allah, kendisi için mücadele eden, peygamberlerin izinden giderek erdemli yaşayan ve zulmün ortadan kalkması için canla başla çalışan müminleri er ya da geç egemen kılacaktır.

GÖZÜMÜZÜN NURU NAMAZ

Dr. Elif ERDEM

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

"...جُعِلَتْ قُرَّةُ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ"

"...Namaz, gözümün nuru kılındı."

(Nesai, İşratü'n-nisa, 1)

•
*İsteseydi gelirdi,
Özleseydi arardı,
Sevseydi değer verirdi,
bekletmezdi,
Ben kendi kendime konuştum,
o beni hiç dinlemedi...*

Çoğu zaman hayal kırıklıklarımızı anlatan bu sitem cümleleriyle yargıların sevdiğimizizi. Çünkü seviyorum demek yetmez; sevginin tezahürlerini görmek ister insan. Sevgi varsa saygı vardır, özlem vardır, heyecan vardır, korku vardır. İnsan karşısındakine saygı göstermiyor, onunla buluşmak için heyecan duymuyor, onu kaybetmekten korkmuyorsa belki de onu yeterince sevmiyordur.

Başkaları söz konusu olunca titiz bir yargıç edasıyla bu tür sorgulamaların peşine düşen bizler, sevdiğimizimize karşı tutumlarımızda aynı hassasiyeti gösterebiliyor muyuz acaba? Çok aşına olduğumuz bir hadis vesilesiyle "en sevdiğimiziz"le olan ilişkimize dair bir iç hesaplaşmaya ne dersiniz: "...
Namaz, gözümün nuru kılındı."
(Nesai, İşratü'n-nisa, 1)

Dinin direği, cennetin anahtarı, müminin miracıdır namaz. Kulun Rabb'iyle kurduğu en özel iletişim şekli, O'na yakınlaşmanın en güzel yoludur. Bütün ilahî dinlerin temel ibadetleri arasında yer alması bu yüzdendir. İnsanlığa rehber olarak gönderilen tüm peygamberlerin namaza

düşkünlüğü, nesillerinin namaz kılanlardan olması için yakarması (İbrahim, 14/40) ve inananlara tavsiyede bulunurken namazlarını dosdoğru kılmayı özellikle vurgulaması (Lokman, 31/17) bu yüzdendir. "Müminler o kimselerdir ki, Allah'ın adı anıldığında yürekleri titrer, kendilerine Allah'ın ayetleri okunduğunda bu onların imanlarını artırır. Onlar yalnızca Rablerine güvenirlir. Namazlarını özenle kılarlar... (Enfal, 8/2-3), "Onlar, namazlarında derin bir saygı hâli yaşarlar." (Müminun, 23/2). Kulluğun en güzel örneğini sergileyen Sevgili Peygamberimizin namaz için "gözümün nuru" demesi de işte bu yüzdendir.

Namaz, Peygamber Efendimizin gözünün nuruydu. Kendisine vahiy getiren Cebrail'den öğrendiği bu ibadet, yaşamının ayrılmaz bir parçası olmuştu. Bir şeye sevindiğinde hemen Rabb'inin huzuruna varır, namaza dururdu. Bir nimete eriştiğinde namaz onun teşekkürü olurdu. Sıkıntıya düştüğünde namazla yardım diler, korkularını namazla giderir, Rabb'ine namazla sığınır, pişmanlığını namazla arz eder, hacetini yine namazla dile getirirdi. Bu özel ibadete hazırlanırken kılık kıyafetine ve temizliğine özen gösterir, gece yarısı sıvacık yatağından kalktığında bile abdest almakla yetinmeyip dişlerini de temizler, huzur-ı ilahiye büyük bir edep ve hürmetle varırdı. Namazın her bir rüknünün ciddiyetle yerine getirir, Kur'an-ı Kerim'i tane tane okur; ne söylediğini, neyi nasıl neden yaptığını bilerek ve hissederek namazın lezzetine varırdı. "En Yüce Dost" dediği Rabb'ile buluştuğu bu anların hiç bitmemesini istercesine namazını uzun uzun kılar; huşuyla eda ettiği bu namazlar ise izleyenleri hayran bırakırdı. "Benim nasıl namaz kıldığımı gördüyseniz siz de öyle namaz kılın." (Buhari, Ezan, 18) diyen Allah Resulü, inananlara bu mühim vazifenin nasıl yerine getirileceğini tekrar tekrar gösterdi ve gözünün nuru, gönlünün huzuru olan bu ibadetten aynı tadı almaları için namaza dair ne varsa ümmetine anlattı, öğretti.

Peki ya namaz bizim gözümüzün nuru olabilir mi? "Namaz uykudan hayırlıdır." diyen müezzinin sesiyle

ürperip uyanabiliyor muyuz tatlı uykumuzdan ya da beş vakit minarelerden yankılanan "Haydi kurtuluşa." çağrısına cevap verebiliyor muyuz içtenlikle? Her bahaneyle sevdiğini görmeye fırsat kollayan bir sevgili misali her hâlini Rabb'ine namazla arz eden Resulullah'ın yolundan gidebiliyor muyuz? Allah rızası için mi kılıyoruz namazımızı yoksa annemiz babamız ya da bir başkası için mi? Değer verdiğimiz ve değer görmek istediğimiz kimselerle buluşmaya giderken gösterdiğimiz özeni "En Sevdiğimiz"le buluşmaya hazırlanırken gösteriyor muyuz? "Allahuekber" diyerek ellerimizi kaldırdığımızda geride bırakabiliyor muyuz dünyevi telaşları? "Yalnız sana kulluk eder, yalnız senden yardım dileriz." derken dilimizde, kalbimizde ve zihnimizde kim/kimler var? "Semiallahu limen hamideh: Allah, kendisine hamd edeni duydu!" diyoruz rükudan doğrulurken. O bizi duyup karşılık verirken bizler kimin huzurunda olduğumuzun, ne dediğimizin, ne yaptığımızın farkında mıyız? Kıyamımız kıraatimiz, rükumuz secdemiz yerli yerinde mi yoksa birbirine mi karışıyor hepsi; Resulullah'ın "en kötü hırsız" diye nitelediği namazından çalanlardan mıyız? Huşuya erebiliyor muyuz yoksa seccadenin deseniyle, ilmeğindeki hatayla yahut ütüsü bozulan kıyafetimizle mi meşgulüz? Belki de günlük işlerde kaldı aklımız: yapılacaklar, alınacaklar, geri verilecekler, gidecekler,

giyilecekler... Hala başkalarıyla tartışmaya devam ediyoruz belki içimizden ya da normalde hiç aklımıza gelmeyen şeylere namazda zihin yoruyoruz. Sahi kaçınıcı rekâtta olduğumuzu biliyor muyuz? Farzı mı kıldık sünneti mi, acaba öğleye mi niyet etmiştik ikindiye mi? Bizi görenler, Resulullah'ın namazını anlatan kıymetli eşi Hz. Aişe'nin "Kıldığı namazların güzelliğini ve uzunluğunu sorma!" (Buhari, Menakıb, 24) dediği gibi tasvir edebilir mi hâlimizi ya da namazda olduğumuzu dahi fark edemezler mi yoksa? "Kalk namaza (çağır da) bizi namazla rahatlat!" (Ebu Davud, Salat, 156, 157) diyen Peygamber Efendimize verdiği gibi sükûnet ve huzur veriyor mu bu namaz bize yoksa acele ve ruhsuz kılındığı için kan ter içinde bırakan, bittiğinde kurtulma hissi veren ağır bir ibadete mi dönüşüyor? Peki ya günde beş vakit yıkandığımız bu nehir ruhumuzu arındırıp bizi kötülükten, çirkinlikten, ahlaksızlıktan koruyabiliyor mu? Daha iyi bir insan, daha bilinçli bir Müslüman, daha sevgili bir kul olmamızı sağlıyor mu?

Kul hatadan masun olmaz elbette. Bu sorulara verdiğimiz yanıt her daim aynı olmayabilir. Ama unutmayalım ki namaza verdiğimiz değer, Rabb'imizle ilişkimize verdiğimiz değeri yansıtır. Çünkü namaz müminin nişanesi, kulluğun mihenk taşıdır. Zira Rabb'imizin "...gerçekten kurtuluşa ermişlerdir..." (Müminun, 23/2) diye övdükleri de namaz kılanlardır, "...Vay hâline!..." (Maun, 107/4-6) diye kınayıp azarladıkları da.

Bİ' KELİME

Bruksizm

Bruksizm, çiğneme eylemi dışında dişleri sıkma veya gıcırdatma alışkanlığıdır. Hem uyanıkken hem de uykuda ortaya çıkabilir. Bu durum; yüz, çene ve baş ağrılarına, çene kaslarında kasılmaya ve sertleşmeye yol açabilir. Uzun vadede ise dişlerde aşınma, diş hassasiyeti, diş eti problemleri ve çene eklemi hasarı gibi ciddi sorunlara neden olabilir. Genellikle stres, anksiyete, uyku apnesi gibi sağlık sorunları veya bazı ilaçların yan etkisi olarak ortaya çıkar. Ayrıca, yanlış hizalanmış dişler ve çocukluk dönemindeki diş gelişimi gibi fiziksel faktörler de bruksizme zemin hazırlayabilir. Tedavi yöntemleri, dişlerdeki hasarı önlemek ve bruksizme neden olan faktörleri ortadan kaldırmak üzerine odaklanır. Diş sıkma aparatları ve gece plakları en yaygın kullanılan yöntemlerdendir. Bunun yanı sıra, bruksizme neden olan altta yatan sağlık sorunlarının (stres, uyku apnesi gibi) tedavisi, ilaçlar, biofeedback terapisi ve botoks enjeksiyonları da tedavi seçenekleri arasında yer alır. Bruksizmden korunmak için stres yönetimi; alkol, sigara ve kafeinden uzak durmak gibi yaşam tarzı değişiklikleri önerilir. Eğer bruksizm belirtileri yaşıyorsanız doğru tanı ve tedavi için bir diş hekimine danışmak önemlidir. (<https://www.medicalpark.com.tr/>)

Beynimiz Bilgiyi Nasıl Depolar?

Beyinde bellek ile ilgili bilgiler hippocampus adında bir bölgede bulunur. Bu bölge bir anıyı tüm beyne dağıtarak bir "anı kodlaması" yapar. Bir bilgi ne kadar pekişirse bu bölgede o kadar güçlü saklanır. Ayrıca duygusal bileşeni olan anılar da nötral olanlara göre çok daha fazla saklanır. Çünkü hemen hippocampusun komşuluğunda bulunan amigdala adlı bölge emosyonlar ile yakın ilişkili bir bölgedir ve hippocampus ile sıkı bağlantıları vardır. Bilgilerin saklanması için beyin hücrelerinin birbiriyle sinaps adı verilen bağlantılar kurması gerekir. Bu bağlantılar ne kadar çok olursa o anı o kadar iyi saklanır. Yaşlanma ile bu bağlantıları kurma potansiyeli azalır. Alzaymır hastalığında beyin erimesinin ilk başladığı yer hippocampus bölgesidir ve bu nedenle unutkanlık alzaymırın ilk bulgusu olarak karşımıza çıkar. (Uğur Canbolat, *Psikoloji Sohbetleri*, Timaş Yayınları, İstanbul: 2010)

Bİ' ENSTRÜMAN

Santur

Santur, organolojinin incelediği, kökeni Aramice veya Akkadcaya dayanan vurmalı bir müzik aletidir. Türkiye'den Çin'e kadar birçok ülkede farklı isimlerle bilinir. Antik Mezopotamya'dan günümüze uzanan bir geçmişi olup *Tevrat*'ta bile adı geçmektedir. Osmanlı Dönemi'nde özellikle XVII-XVIII. yüzyıllarda saray ve mehter takımlarında önemli bir yer tutmuştur. XIX. yüzyılda Santuri Hilmi Bey ile kromatik bir yapı kazanmış ancak Santuri Edhem Efendi sonrası kullanımı azalmıştır. Ünlü santuriler arasında Ziya Santur, Hüsnü Tüzüner ve Zühtü Bardakoğlu sayılabilir. Türk müziğindeki ara sesleri verme güçlüğü ve santurda ıslahat yapacak bir kişinin çıkmaması modern santurun gözden düşmesine neden olmuştur.

Bİ' BİLGİ

Tahiyyat Oturuşundaki Şifa

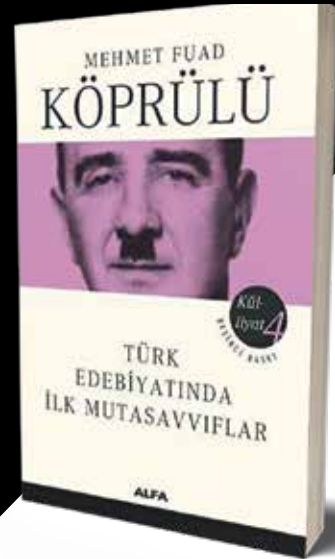
Tahiyyat oturuşu olarak bilinen namaz oturuşu, sağlık açısından yüzyıllardır İslam geleneğinde önemli bir yere sahip olan ve modern tıp tarafından da desteklenen faydalar içerir. Bu pozisyon, bel ve sırt kaslarını güçlendirerek omurga sağlığını korurken duruş bozuklukları ve fitik gibi rahatsızlıkların oluşumunu engeller. Aynı zamanda kalça ve diz eklemlerinin esnekliğini artırır, iç organların daha düzenli çalışmasına yardımcı olur ve kan dolaşımını iyileştirir. Böylece hareketsiz bir yaşam tarzının getirdiği sorunlara karşı doğal bir kalkan görevi görür.

Bu özel duruş, vücudun doğal iyileşme mekanizmalarını harekete geçirerek hem bedensel farkındalığı artırır hem de kas iskelet sistemini güçlendirir. Tıp uzmanları tarafından da onaylanan bu anatomik pozisyon, ayak bileklerinden kalçalara kadar uzanan bir dizi kas grubunu çalıştırarak vücudun genel sağlığına bütüncül bir katkı sunar.

<https://www.drismetportakal.com/>

Eğer insanlar birbirini sevmiş ve şefkatin faydalarını takdir etmiş olsalardı, bir daha mahkemelere muhtaç olmazlardı.

Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar,
M. Fuad Köprülü

Bİ' ALINTI

MÜMİNİN ZİYNETİ EDEP

■ Dr. Abdulhakim AY

Hollanda Diyanet Vakfı (HDV) Barbaros Camii Din Görevlisi

Edep, bir toplumda örf, âdet ve kaide hâlini almış iyi davranışlar veya bunları kazandıran bilgi (Firuzabadi, *Tenviru'l Mekabis Min Tefsiri İbn Abbas*, Daru'l Kutubu'l İlmiyye, Beyrut: 1415, I/316) anlamındadır. Edep kelimesi; iyi tutum, incelik, huy, utanma, kibarlık, hayranlık, güzel ahlak ve takdir anlamındadır. İbn Manzur bu kelimenin “e-d-b” fiilinden türediğini ve davet etme anlamı ifade ettiğini (İbn Manzur, *Lisanu'l-Arab*, Beyrut: 1968, I, 206), Cürçani ise bütün hata türlerinden kendisiyle korunulan şeyi bilmekten ibaret olduğunu belirtir. Edep kelimesinin çoğulu “adab”dır. (Cürçani, *et-Ta'rifât*, 16) Bu manada, Kur'an'ın konuları içinde geçen ahlak ve ibadetle alakalı kavramların usulüne uygun ifa edilmesi de edep kavramı bağlamında ele alınmıştır. Bu durum İslami ilimlerin tedvin ve teşekkülü zamanında kendine yer bulmuş hadis ve ahlak tedvinlerinde “babu'l-edeb, edebu'l-ibade” gibi ara başlıklarla günümüze

kadar gelmiştir. Şüphesiz bütün bu konularda en ideal örnek Hz. Peygamber kabul edildiği için İslam ahlak ve edep literatürüne giren eserlerin çoğunda “Adabu'n-Nebi” veya benzer başlıklar altında Hz. Peygamber'in ahlaki kişiliği ilk örnek olarak sunulmuştur. (İbrahim Canan, “el-Edebül-Müfred”, *DİA*, X, 411-412)

Kur'an'da Edep

Kur'an'da, edep kelimesi doğrudan ifade edilmemekle beraber dört ayette (Âl-i İmran, 3/11; Enfal, 8/52,54; Mümin, 40/31) alışkanlık hâline gelen, âdet ve eskilerin uygulamaları manasında “de'b”, bir ayette (Yusuf, 12/47) aynı manada “deeb”, başka bir ayette de (İbrahim 14/33) sürekli anlamıyla “dâibeyn” şeklinde geçmektedir. Bunun dışında Kur'an'da edep, genel manada kişisel ve toplumsal açıdan insanların uyması gereken kurallar bütünü olarak ifade edilmektedir. Ayetlerde iyi ve güzel davranış örnekleri tavsiye edilirken kötü davranış ve fiiller çirkin olarak belirtilerek

Edep; Allah'ın razı olmadığı her işten uzak durmak, kul olmanın hakikatini kavramak, bütün emirleri yerine getirmek suretiyle elde edilen güzel huylara denilir. Dolayısıyla edep; nefsi kötülüklerden arındırma, iç ve dış temizliğe ulaşma, huyları güzelleştirme, kalbine gelen sesleri denetleme ve ruhu arındırma yoludur.

bunlardan uzak durulması gerektiği vurgulanır. Dolaylı bir şekilde ele alınan edep konusunun insanlar için örnek model olan peygamberler üzerinden işlenmesi dikkate değerdir.

Hız. Âdem'in, hatasını anlayarak Allah'a yalvarması bir edeptir. Hız. Yusuf'un iffetini korumada bir duruş sergilemesi bir edeptir. Eyyüp'ün (a.s.) hastalık karşısında sabrı yine bir edep göstergesidir. Hülâsa peygamberlerin hayatları edep örnekleriyle doludur. Bu bağlamda bakıldığında edep; Allah'ın razı olmadığı her işten uzak durmak, kul olmanın hakikatini kavramak, bütün emirleri yerine getirmek suretiyle elde edilen güzel huylara denilir. Dolayısıyla edep; nefsi kötülüklerden arındırma, iç ve dış temizliğe ulaşma, huyları güzelleştirme, kalbine gelen sesleri denetleme ve ruhu arındırma yoludur. (Hasan Akay, *İslami Terimler Sözlüğü*, İstanbul: 2005, 180) İnsanın hataya düşüp utanılacak şeyler yapmasını önleyen, yerinde ve dengeli davranmasını sağlayan bir ölçü, hayâ ve hicap duygusudur. Her hususta haddini bilip sınırı aşmama, terbiye, nezaket ve zarafet demektir. (İbn Kuteybe, *Edebü'l-kâtib*, Beyrut: 1405/1985, 14-20, 162, 558) Genel manası itibarıyla edep, huy güzelliklerinin bütünü olarak ifade edilmiş ve sevilen şey, övülmeye layık iş, nefsi gerektiği şekilde eğiterek güzel ahlakla güzelleştirmek ve süslemek olarak tanımlanmıştır. (Mustafa Çağrı, "Edep", *DİA*, X, 412-414)

Kur'an'da insanlara hayat düsturu oluşturacak birtakım kişisel ve toplumsal edep örnekleri sunulmuştur. Bu ayetlerden bazıları şu şekildedir:

"Yeryüzünde böbürlenerek dolaşma! Ne yeri yarabilir ne de dağlarla boy ölçüşebilirsin." (İsra, 17/37)

"Gurura kapılarak insanlara burun kıvrıma, ortalıkta çalım satarak yürüme; unutma ki Allah gurura kapılıp kendini beğenen hiç kimseyi sevmez. Yürüyüşünde ölçülü ol, sesini yükseltme; çünkü seslerin en çirkini eşeğin anırmasıdır." (Lokman, 31/18-19)

Bu iki ayette görüldüğü üzere; kişinin başkalarına karşı kibirlenme, onları küçümseme ve yüksek bir ses tonu ile konuşmaması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Söz konusu durumların edebe aykırı birer davranış olduğunu ifade eden Yüce Allah kişinin bunlardan kaçınmasını istemektedir. Toplumsal açıdan Kur'an'ın edep ile ilgili uyarı ve tavsiyeleri ise şu ayetlerde görülmektedir:

"Size bir selam verildiğinde ya daha güzeli ile veya dengi ile karşılık verin. Allah, her şeyin hesabını tutmaktadır." (Nisa, 4/86)

"Ey iman edenler! Kendinizi tanıtırız izin almadan ve içinde oturanlara selam vermeden kendi evlerinizden başka evlere girmeyin. Sizin için daha iyi olanı budur; umulur ki düşünüp anlarsınız. Eğer o evlerde bir kimse bulamazsanız -size izin verilmedikçe- oralara girmeyin.

Size '(Kabul edemiyoruz) dönün.' denirse hemen dönün; bu sizin için daha nezih bir davranıştır. Allah bütün yaptıklarınızı bilmektedir." (Nur, 24/27-28)

"Ey iman edenler! Bir topluluk diğer bir toplulukla alay etmesin; zira onlar kendilerinden daha iyi olabilirler. Kadınlar da başka kadınlarla alay etmesinler; çünkü alay edilenler edenlerden daha iyi olabilirler. Biriniz diğerini aşağılamayın, birbirinize kötü ad takmayın.

Edep, müminin hayatının her alanını kuşatmaktadır. Bir müminin insanlarla ilişkilerinden ibadetlerine kadar bireysel ve toplumsal hayatının bütün detaylarını tanzim etmektedir. Bu nedenle yeme içme, giyim kuşam, yatıp kalkma, eve girip çıkma, büyük küçük bütün insanlarla ilişkiler, konuşma, camiye gitme gibi her davranışın; namaz, oruç ve sadaka gibi her ibadetin de bir adabı olduğu unutulmamalıdır.

İman ettikten sonra fasıklıkla anılmak ne kötüdür!
Günahlarına tövbe etmeyenler yok mu, işte zalimler onlardır.” (Hucurat, 49/11)

“Ey iman edenler! Size, bulunduğunuz toplantılarda ‘Yer açın.’ dendiğinde yer açın ki Allah da size genişlik versin. ‘Davranıp kalkın.’ dendiğinde de kalkın ki Allah içinizden (gerçekten) iman etmiş olanları ve ilim sahibi olanları yüksek derecelere çıkarsın. Yapıp ettiklerinizden Allah tamamen haberdardır.” (Mücadele, 58/11)

Bu ayetlerde de toplumsal açıdan bazı edep kurallarına dikkat çekilmiştir. Dolayısıyla ister bireysel ister toplumsal açıdan edep ile ilgili uyarı ve tavsiyelerin İslam ahlakı ile donanmış bir şahıs ve toplumun nasıl olması gerektiği ile alakalı olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla edep kavramının insanın bütün davranışları ile ilgili bir kavram olarak kullanıldığı görülmektedir.

Hiz. Peygamber’in (s.a.s.) Sünnetinde Edep

Kur’an’da Hiz. Peygamber’in en güzel ahlak sahibi olduğu bildirilmekte ve müminler için güzel örnek olduğu vurgulanmaktadır. Nitekim Hiz. Peygamber; “Beni Rabb’im edeplendirdi (dil ve edebiyat bakımından yetiştirdi) ve bunu ne güzel yaptı.” (Süyuti, *Câmiu’s-Sağır*, I, 12) buyurarak buna işaret etmiştir. Aynı şekilde Hiz. Aişe annemize, Hiz. Peygamber’in ahlakı sorulduğunda da cevabı; “Onun ahlakı Kur’an’dı.” (Müslim, *Müsafirin*, 139) olmuştur. Allah Resulü’nün (s.a.s.) hayat tarzı

olan sünnet edep örnekleri ile doludur. Onun hayatından edep ile ilgili şu örnekleri vermek mümkündür.

İmran b. Husayn’dan rivayet edildiğine göre Hiz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Hâyâ ancak hayır kazandırır.” (Buhari, Edeb 77; Müslim, İman 60)

Ebu Hureyre’den rivayet edildiğine göre Hiz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Kim, bir ilimden sorulur, o da bunu gizleyip söylemezse (kıyamet günü) ateşten bir gem ile gemlenir.” (Ebu Davud, İlm 9, (3658); Tirmizi, İlm 3, (2651))

Ebu Hureyre’den nakledildiğine göre Hiz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Güzel söz sadakadır.” (Buhari, Edeb 34, Cihat 128; Müslim, Zekât, 58)

Ebu Hureyre’den rivayet edildiğine göre Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Münafığın alameti üçtür: Konuşunca yalan söyler, söz verince sözünde durmaz, kendisine bir şey emanet edilince hıyanet eder.” (Buhari, İman 24, Edeb 69; Müslim, İman, 107-108; Tirmizi, İman, 14; Nesai, İman, 20)

Ebu Zer’den rivayet edildiğine göre Peygamberimiz (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Din kardeşini güler yüzle karşılamaktan ibaret bile olsa, hiçbir iyiliği küçümseme.” (Müslim, Birr, 144; Tirmizi, Et’ime, 30, Birr, 45)

Ömer b. Ebu Seleme’den nakledildiğine göre Hiz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Besmele çek. Sağ elinle ye. Hep önünden ye.” (Buhari, Et’ime, 2-3; Müslim, Eşribe, 108)

Ebu Şüreyh Hüveylid b. Amr el Huzai’den rivayet edildiğine göre Hiz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Allah’a ve ahiret gününe iman eden kimse misafirini güzel ağırlasın. Allah’a ve ahiret gününe iman eden kimse akrabasına iyilik etsin. Allah’a ve ahiret gününe iman eden kimse ya hayır söylesin ya da sussun.” (Buhari, Edeb, 31, 85; Müslim, İman, 74, 75, 77; Ebu Davud, Edeb, 123; İbn Mace, Edeb, 4)

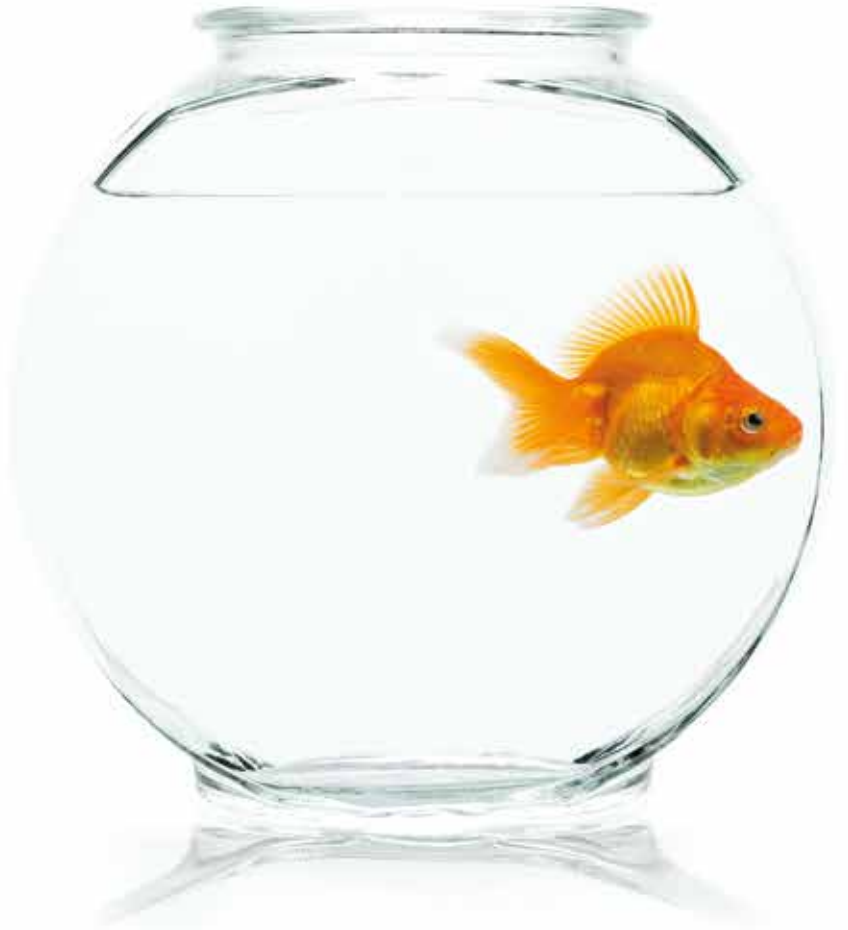
Abdullah b. Ömer’den rivayet edildiğine göre Hiz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Bir kimse diğer bir kimseyi oturduğu yerden kaldırıp oraya kendisi oturmasın. Ancak siz yer açınız, genişleyiniz.” (Buhari, Cuma, 20, İstizan, 31; Müslim, Selam, 28-29)

Ayet ve hadislerde görüldüğü üzere edep, müminin hayatının her alanını kuşatmaktadır. Bir müminin insanlarla ilişkilerinden ibadetlerine kadar bireysel ve toplumsal hayatının bütün detaylarını tanzim etmektedir. Bu nedenle yeme içme, giyim kuşam, yatıp kalkma, eve girip çıkma, büyük küçük bütün insanlarla ilişkiler, konuşma, camiye gitme gibi her davranışın; namaz, oruç ve sadaka gibi her ibadetin de bir adabı olduğu unutulmamalıdır. Bunların hepsi, Müslümanın zihnini inşa ederek ona şahsiyet kazandıran davranışlardır. Edebe riayet etmek, nefsi terbiye edip ahlakı güzelleştirdiği gibi hem Allah’ın rızasını hem de toplumun sevgisi ve takdirini kazanmaya vesiledir.

SÜREKLİ MUTSUZ VE MEMNUNİYETSİZ OLMANIN GARANTİSİ KIYASLAMAK

■ Cihan ULUÇ
Psikolog

İnsanın bir kanadı içe bakarken (duygu, düşünce, beden duyuları vb.) diğer kanadı dışarıya yani sosyal alana bakar. İçsel süreçlerimiz bir davranışa, bir tavra hatta bir tepkisizliğe dönüştüğü andan itibaren bizim dışımızdaki insanları, sosyal çevremizi bağlamaya başlar. Sosyal çevremizde nasıl bilindiğimiz, nasıl tanımlandığımız az veya çok hepimizin umurundadır. Ayrıca kendi değerimizi tayin etmek ve kendimize ait özellikleri anlamak için de sosyal çevremiz bizim için bir ayna görevi görür. Örneğin, en yakın arkadaşımız “Çok hızlı öfkeleniyorsun.” der. Eşimiz “Ne kadar ince düşüncelisin.” der. Babamız “Sorumluluk sahibi birisin.” der. Annemiz ise “Çok gayret ettin, elinden geleni yaptın.” der. Bu ve buna benzer olumlu yahut olumsuz geri bildirimler kendimize dair oluşturduğumuz imgeyi şekillendirir.

Kıyaslamak ve Kıyaslanmak

Hayatımızdaki ilk örneklerini “komşu çocuğu” ile görürüz. Karşı komşunun oğlu/kızı derslerinde şöyle başarılıdır, diğer konularda böyle başarılıdır, şu kadar çalışıyordur, böyle böyle harika şeyler yapıyordur. Bu şekilde kıyasın ardı arkası kesilmez.

Sosyal alanda kendini kıyaslamanın iki yönü vardır: Bunlardan birincisi, kendinden daha iyi olanla yukarıyı hedef alan bir kıyaslama iken diğeri, kendinden daha kötü durumda olanla aşağıyı hedef alan bir kıyaslamadır. Kendinden daha iyi durumda olanla kıyas bir motivasyon unsuru olarak kaldığında kişiyi harekete

geçirebilir, kendine çekidüzen vermesine ve gelişmesine vesile olabilir. Fakat yetersizlik duygusu tetiklendiğinde kişiyi umutsuzluğa ve çaresizliğe sevk edebilir. Yine kendinden daha kötü durumda olana kıyas bir noktaya kadar rahatlama sağlasa da gelişimin önündeki engellerden biri olabilir.

Sosyal Medya Kıyas Davranışını Nasıl Etkiliyor?

Sosyal medyada kişilerin, hâl ve durumlarının hep en parlak, en renkli ve en mükemmel hâllerıyla karşılaşıyoruz. Kişi annelik yapıyorsa duruma ne kadar hâkim, ne kadar şefkatli ve iş bilir olduğu hâlini görüyoruz. Kişi yemek yapıyorsa en ufak

bir hata olmadan kusursuz bir tabak çıkardığına şahit oluyoruz. Sosyal medyada evlilik hayatlarını paylaşan bir çift; hep en mutlu, en iyi anlaştıkları ve sonsuz bir uyum içinde oldukları anları paylaşıyor. Ama çileden çıkmış ve ebeveynlik yapmakta zorlanan bir anneyi ya da büyük bir tartışmanın ardından derinden kırılmış bir çifti göremiyoruz. Sosyal medyanın bu çarpık ve yanıltıcı gerçeklik anlayışı, ekranda durduğu gibi durmuyor ve ona maruz kalan bizlerde de birtakım duyguları harekete geçiriyor. Bu görüntülere sürekli maruz kalan çiftler; kendilerinin daha az gezdiklerini, tam olarak bir çift hayatı yaşamadıklarını ve kötü bir ilişkiye sahip olduklarını düşünebiliyorlar. Ebeveynlikle ilgili hesapları takip eden bir anne, anneliğini sorguluyor; bebeğine bağlanamadığını, yeterince iyi bir anne olamadığını, herkesin bu işi başardığını ama kendisinin başarısız olduğunu düşünüyor.

Filtreler ardında sunulan fotoğraflardan yola çıkarak hanımefendiler kendi güzelliklerini, beyefendiler ise kendi yakışıklılıklarını bu mecrada kıyaslayarak kendilerini öz güvensiz, sevilmez ve yetersiz hissedebiliyorlar. Burada öncelikle, paylaşılan hayatın bir “kurgu” olduğunu fark etmek ve kabul etmek gerekiyor. Çocukları ile sürekli etkinlik yapan anne nasıl gerçek değilse harika bir uyum içinde sürekli gezen ve

mutluluk pozları veren çiftler de gerçek değiller. Bir tiyatro oyuncusunun morali çok bozukken bile oyun saati gelip sahneye çıktığında rolünü oynamasından çok farklı bir durum değil bu. Kendimizi bu kişiler ve durumlarla kıyaslarken aklımızda tutmamız gereken bir diğer husus, herkesin kendine özel koşullarla dünyaya geldiği ve görünür görünmez farklı imkânlarla sahip olduğudur. “Sıfırdan önemli bir noktaya geldim.” diyen bir butik ürün üreticisinin ifadesi çoğu zaman gerçeği yansıtmayabilir. Arkasında büyük bir aile desteği ya da eş desteği olabilir. Genelde hikâyelerin bu tarafı anlatılmaz. Siz her ne yapacaksınız bunu kendi koşullarınızın ışığında ve etkisiyle yapacaksınız. Bu yüzden de ortaya çıkan sonuç size özgü olacaktır.

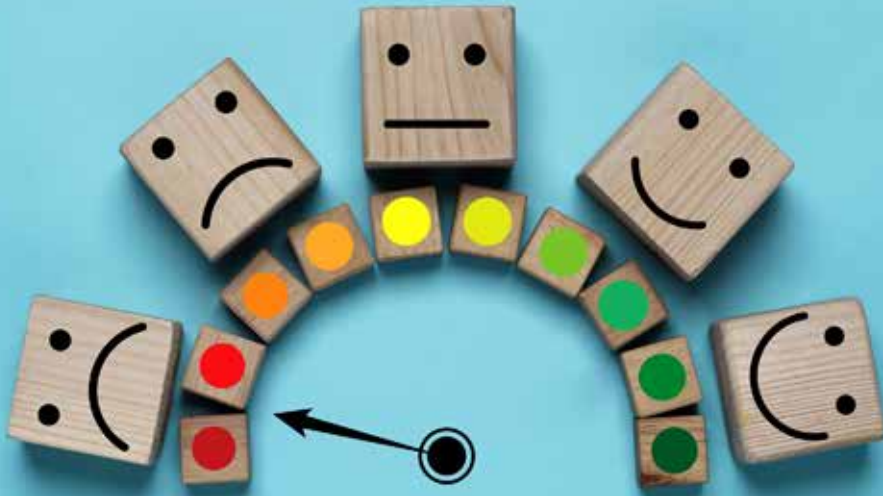
Kıyaslama Davranışı Evliliği Nasıl Etkiliyor?

Kıyaslama davranışı, genelde hoşla gitmeyen davranışın değişmesi umuduyla başvurulmuş bir yöntemdir. Örneğin, eşinizin çocuklarla ilgilenmesinden memnun değilseniz ve şöyle dersiniz: “Bak Ayşe ablan / Mehmet enişten çocuklarla ne kadar güzel ilgileniyor.” Ya da eşinizin güzel yemekler yapmasını veya evi düzenli tutmasını istediğinizde, “Bak annen ne kadar güzel yemek yapıyor ya da evi hep temiz tutuyor.” şeklinde ifade edersiniz. Eşinizin daha fazla gayret göstermesini istediğinizde ise, “Abini görüyorsun, ne kadar çok çalışıyor.” dersiniz.

Genelde ilk akla gelen bu yaklaşım en az işleyen yöntemlerden biridir. Çünkü karşı tarafa yetersizlik ve kendine has bir değeri

olmadığı mesajını verir. Ayrıca kıyaslanmaya maruz kalan taraf bu durumdan dolayı incinebilir ve karşıt tepkiler geliştirmeye başlayabilir. “Sen abinden örnek veriyorsun ama sen bilsen onun çevirdiği işleri.” gibi ifadeler verilen örneği itibarsızlaştırmaya yönelik bir tavra dönüşebilir. Böylece mesele bir kör dövüşüne döner.

Evlilik ilişkisinde kıyasın diğer sonucu, rekabet ve güvensizlik ortamını körüklemesidir. Hâlbuki evlilik, kişinin kendisine en yakın hâliyle var olabileceği bir güvenlik yurdu potansiyelini taşır. Fakat kıyasın olduğu evliliklerde taraflar kendilerini sürekli incelenen, davranışları sürekli değerlendirmeye tabi tutulan hâlde bulurlar. Bu da eşlerin rahat ve doğal olmalarını engeller. Ayrıca rekabeti körüklediği için ekip olması gereken çiftler, iki zıt kutba

evrilir ve rakip konumuna geçer. Böylece eş, bir takım arkadaşı olmaktan çıkarak alt edilmesi gereken biri hâline gelir. Bu da ilişkiyi zedelenmiş bir konuma getirir.

Kıyaslanmanın getirdiği duygulardan biri de öfkedir. Kıyaslanan taraf bu öfkeyle ya içe kapanır ya da daha da tepkiselleşir. Amaç, tehdidi yani kıyası ortadan kaldırmaktır.

Evlilikte kıyaslama davranışı, tarafların evliliğe aitlik hissine de zarar verir. Kıyaslayan taraf sürekli karşıdakini yetersiz görürken kıyaslanan taraf da bu evlilikte kabul edilmediği, sürekli değiştirilmek istendiği ve kendisinde bir bozukluk olduğu hissiyle mücadele eder. Böylece tarafların evliliğe dair olumlu duygularını sürdürmeleri zorlaşır ve kendilerini “Ben bu evlilikte ne yapıyorum? Niye bu evlilikteyim?” gibi sorgulamalar içinde bulabilirler.

Evlilikte kıyasın diğer bir zorlayıcı tarafı ise ilişkide sürekli olarak olmayan, eksik olan şeyi görmeye yol açmasıdır. Hâlbuki kötü ve şikâyetçi olduğumuz yönler olduğu gibi memnun olduğumuz taraflar da vardır. Ama kıyaslama döngüsüne girdiğimizde eşimizin ya da kendimizin iyi taraflarını görmek zorlaşır. Sürekli “Daha iyi olabilir, neden daha iyi yapmıyor?” gibi düşüncelerle hem ilişki hem de kişisel hayat bir memnuniyetsizlik tekrarına döner.

Evlilikte kıyaslama davranışı, tarafların evliliğe aitlik hissine de zarar verir. Kıyaslayan taraf sürekli karşıdakini yetersiz görürken kıyaslanan taraf da bu evlilikte kabul edilmediği, sürekli değiştirilmek istendiği ve kendisinde bir bozukluk olduğu hissiyle mücadele eder.

Evlilikte Kıyasa Yönelik Neler Yapılabilir?

Kıyaslamaları bırakıp eşin olduğu hâliyle kabulü ilişkide güven ve rahatlama sağlayabilir. Yakın ilişkilerde kabul, çiftlerin gelişmesini destekleyen bir tutumdur. Bu durum çoğu zaman paradoks gibi görünür. Tam da değiştirme dürtüsünü bir kenara koyduğumuzda eşimizin değişimine hizmet etmiş oluruz. Aksi hâlde değiştirilmeye yönelik tavırlar tam tersi bir inat döngüsü başlatır. Kişi, o özelliğine daha sıkı sarılabilir. “Şu kişi gibi

biri olmanı isterdim, bak o şu işleri ne kadar güzel yapıyor. Sen şunu eksik yapıyorsun, beceremiyorsun.” gibi suçlayıcı, eleştirel ve aşağılayıcı bir dil kullanmak yerine, arzulanan değişim gerçekleştiğinde olacak olumlu şeylerden bahsedebilirsiniz. Örneğin, “Seninle daha yakın ve daha çok paylaşım içeren bir ilişkiye sahip olmak isterim.”

Kıyas, ister istemez eşinizde olmayan yönlere odaklanmanıza yol açar. Bu da onunla ilgili çarpık bir algı oluşturur. Bunun önüne geçmek için eşinizin güçlü yönlerini fark etmek, iyi yaptığı hususlarda takdir etmek ve şükran duygusu ifade etmek daha sağlıklı bir seçenek olabilir.

İnsanların hayatlarını genelde ortaya koydukları, ifade ettikleri kadarıyla biliriz. Çünkü her zaman yaşamlarını, ilişkilerini ve süreçlerini oldukları hâliyle yansıtmayabilirler. Bu yüzden çoğu kıyas, gerçeklikten uzak; sadece bir durumun cımbızlanmasından ibarettir.

Son olarak; çoğu zaman iyi niyetle ve değişim umuduyla yapılan kıyas davranışı çoğunlukla tam tersi bir sonuç doğurur. Kıyaslanan tarafta yetersizlik, değersizlik, küçük görülme, eksiklik gibi duyguları tetikleyerek değişimin önünde engeller oluşturur. Bu yüzden kıyasa değil kabule ve takdire dayalı bir dil geliştirmek, tatminkâr bir ilişki kurmanın önemli bir adımı olabilir.

OKUL ÇAĞI ÇOCUKLARINDA GÖRÜLEN PROBLEMLER

■ **Hatice TOPKARAOĞLU**
Klinik Psikolog

Eylül ayıyla birlikte okullar açıldı. Çocukların okula gittiği ailelerde “Bugün okul nasıldı? Ödevin var mı? Beslenmeni bitirdin mi? Yarın hangi derslerin var?” gibi akşam sohbetleri yapılmaya başlandı. Kimi ailelerde bu sohbetler tatlı tatlı geçerken kimi ailelerde ise okula dair krizler görülmeye başladı.

Okul döneminde görülen sorunların başında “ayrılık kaygısı” ve “okul fobisi” gelmektedir. Ayrılık kaygısı, çocuğun ebeveyninden ya da bakım vereninden ayrılmaya dair duyduğu yoğun kaygı ve bu kaygıya bağlı olarak yaşadığı bedensel tepkilerle açıklanır. Genellikle anaokulu ve ilkokula başlangıç dönemlerinde görülen bu kaygı; çocuğun genel kaygı düzeyi, ebeveynlik tutumları ve psikolojik sağlamlığı ile

yakından ilişkilidir.

Okul fobisi ise okula karşı yoğun isteksizlik ve gitmek istememe hâli olarak tanımlanır. Bu durum genellikle okulda yaşanan zorlu bir olayın ardından ortaya çıkar. Akran zorbalığı, öğretmen değişimi, başarısızlık bu duruma örnektir. Bazen de çocuğun hayatında açığa çıkan zorluklar okul fobisini tetikleyebilir. Taşınma, ebeveyn boşanması, ebeveyn kaybı veya kardeş kıskançlığı bu zorluklar arasında sayılabilir.

Hem ayrılık kaygısında hem de okul fobisinde çocuğun yaşadığı duyguyu anlamak, okul ve aile iş birliğini sağlamak ve gerekirse bir çocuk psikoloğundan destek almak önemlidir. Sorun çözülmediğinde akademik

ve sosyal başarısızlıkların yanı sıra farklı psikolojik ve davranışsal problemlerle karşılaşmak mümkündür.

Okul çağında görülen bir diğer problem “okul başarısızlığı”dır. Okul başarısızlığı, öğrencinin beklenen akademik başarıyı gösterememesi durumudur. Bunun nedenleri; zekâ düzeyi, öğrenme güçlükleri, dikkat problemleri, çocuğun ve ailenin okula karşı tutumları, öğretmen-öğrenci ilişkileri veya duygusal ve davranışsal başka problemler olabilir.

Çocuğun zekâ düzeyine bağlı yaşanan okul başarısızlığı, yaşına uygun zihinsel yetilerin gelişmemesi ile açıklanabilir. Bu durumdaki çocuklar sadece okulda değil sosyal yaşamda da zorluklar yaşayabilirler. Öğrenme güçlükleri ise zekâdan bağımsız olarak ortaya çıkar. Okuma, yazma ya da matematik becerilerinin edinilmesinde yaşanan güçlükler; disleksi (okuma güçlüğü), disgrafi (yazma güçlüğü) ve diskalkuli (matematik güçlüğü) olarak bilinmektedir.

Okul döneminde sık karşılaşılan ve başarısızlığa yol açan bir diğer sorun da “dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu”dur (DEHB). Bu çocuklar, dikkat gerektiren durumlarda arkadaşlarına göre odaklanma ve dikkati sürdürme konusunda güçlük yaşarlar. Eğer bu duruma hiperaktivite ve dürtüsellik de eşlik ediyorsa sınıf içinde kurallara uyum sağlamak, dersleri takip etmek daha

da zorlaşır ve başarısızlık kaçınılmaz hâle gelebilir.

Bir diğer sebep olarak ise ailenin ve çocuğun okula karşı tutumu öne çıkar. Eğer aile çocuğun eğitimini takip etmiyor, ödevlerini kontrol etmiyor, okula devamlılığını desteklemiyor ya da eğitime önem vermiyorsa çocukta isteksizlik ve sorumluluklarını önemsememe davranışları gelişebilir. Aynı şekilde çocuk da okula karşı sorumluluklarını yerine getirmiyor ve isteksiz davranıyorsa başarısızlık yaşanabilir.

Çocukların öğretmenleriyle sağlıklı ilişkiler kuramaması da başarısızlığa sebep olabilir. Yetişkinlerin çocukluk hatıralarında sıkça görüldüğü üzere; öğretmeni yüzünden dersi sevmeme, okulu bırakmak isteme, öğretmenden şiddet veya ayrımcılık görme gibi olumsuz deneyimler çocukları okuldan uzaklaştırabilir. Bu nedenle öğretmen-öğrenci ilişkisinin sağlıklı olması çocuğun başarısı için kritik öneme sahiptir.

Bazı durumlarda ise başarısızlığın altında duygusal ya da davranışsal sorunlar yatar. Duygu durum bozukluğu yaşayan bir çocuk isteksizlik, çökkünlük ve tükenmişlikle mücadele ederken okula ve sorumluluklarına odaklanmakta zorlanır. Bu çocuklarda ödev yapmama, ders dinlememe, okula gitmek istememe gibi davranışlarla karşılaşılabilir. Bu durumda sorunun kaynağı anlaşılmalı ve çocuğa uygun destek sağlanmalıdır.

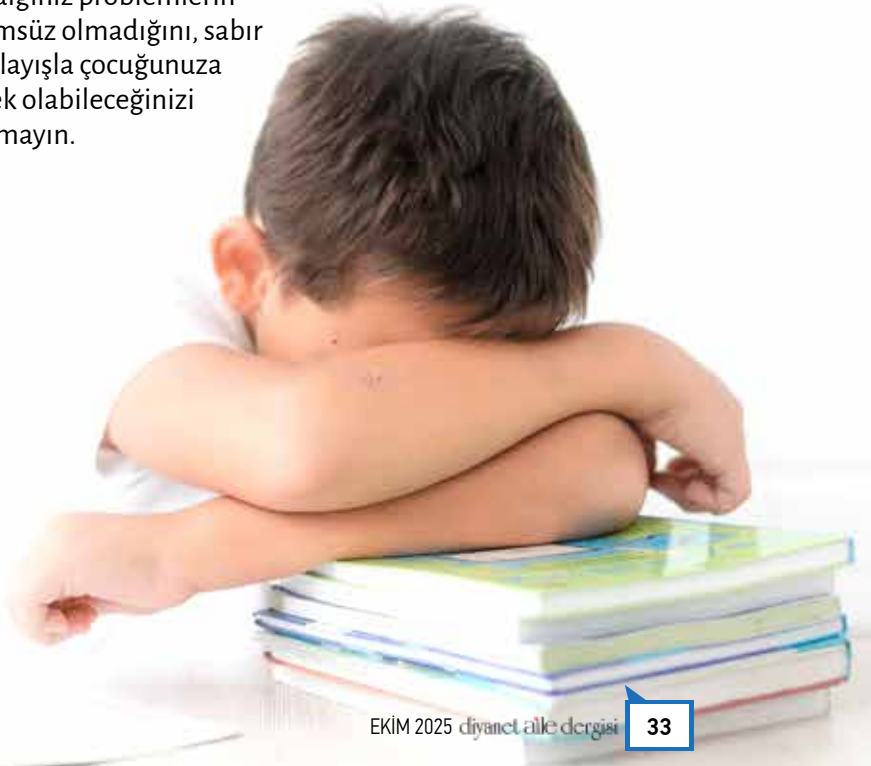
Davranışsal problemler arasında ise sıklıkla dürtüsellik karşımıza çıkar. Çocuğun uygun olmayan yerde uygunsuz davranışlar sergilemesi olarak açıklanabilen dürtüsellik, sosyal başarısızlık riskini de artırır. Davranışlarını yönetemeyen çocuklar okul kurallarına uymakta zorlanır, kimi zaman dışlanır ve beklenen performansı gösteremeyerek başarısız olabilir.

Sonuç olarak okul başarısızlığına yol açan sebep ne olursa olsun, bunun erken fark edilmesi ve çocuğa gerekli desteğin sağlanması çok önemlidir.

Çocukları Okul Sorunları Yaşayan Ebeveynlere Öneriler

- Her çocuk kendi hızında gelişir. Çocuğunuzu yaşadığı sorunlar sebebiyle etiketlemeyin, başka çocuklarla kıyaslamayın, sorunun kaynağını anlamaya çalışın.
- Yaşadığınız problemlerin çözümsüz olmadığını, sabır ve anlayışla çocuğunuza destek olabileceğinizi unutmayın.

- Tutarlı bir ebeveyn olun. Bir ebeveynin evet dediğine diğerinin hayır demesi veya bir gün evet dediğinize ertesi gün hayır demeniz çocukta tutarsızlığa sebep olur.
- Çocuğunuzun yaşadığı soruna değil kökenindeki nedene odaklanın. Erken fark edilmeyen sorunlar daha büyük problemlere yol açabilir. Bu nedenle sorunları göz ardı etmeyin, gerekirse bir uzmandan düzenli destek alın.
- Okul-aile iş birliğini önemseyin. Çocuğunuzun gününün büyük bölümünü okulda geçirdiğini, öğretmenlerin gözlemlerinin çok kıymetli olduğunu unutmayın.
- Çocuğunuzu kıyaslamayın. “Herkesin çocuğu yapıyor, sen neden yapamıyorsun?” gibi sözler çocukları olumsuz etiketler. Bu etiketler ileride onların kişiliklerine dahi yansır.

FİRKATTEN VUSLATA HÜZNÜN SEFERİ

■ Hümeyra ARSLAN

Annemin beni ve kardeşlerimi bırakıp gitmesi üzerinden seneler geçti. O sahneyi tekrar tekrar yaşıyorum rüyalarımda. O günden sonra dünya tersine doğru dönmeye başlamıştı sanki benim için. Geceler karanlık, gündüzlerse sisliydi. Hayatın anlamı neydi, anne merhametini ve sevgisini hissederek mutlu olmak nasıldı, önemsenmek ve sahiplenilmek ne demekti bilemez olmuştum.

Unutmak insanoğluna verilmiş büyük bir nimet. Zaten insan da nisyandan gelir derler. Unutmak elimizin altındaki bir ilaç sanki; ya onun bizi ağır ağır iyileştirmesine izin veririz ya da acılarımızın bizi zehirlemesine müsaade ederiz. Unutmak olmasa hayat tahammül edilemez olurdu. Babamın vefatı beni zaten dağıtmıştı, annemin gitmesi ise boynuma taktığım umut gerdanlığında kırılmadık yer bırakmamıştı artık.

Babamın ölümüyle her yer bana gurbet olmuştu.

Annemin baba ocağına dönmesi, dayım ve ailesi ile birlikte yaşamaya başlamamız bizim için oldukça zor olmuştu. Kalabalık ev ortamında sığıntı konumundaydık, itilip kakıldık ve hor görüldük mütemadiyen. Annemin babası mahzunluğumuzu görmüş olacak ki kızı ve biz torunları için kendi evinin bahçesine iki odalı küçücük de bir mutfağı olan bir baraka inşa etti. Sonrasında annem ikinci evliliğini yaptı. Yıllar akıp gitti. Annemin bizleri dedeme bırakmak zorunda kalıp yeni eşiyle onun memleketine yerleşmesinden sonra ninem ve dedem de bu barakaya taşındı. Annemin gitmesiyle hayatın tüm renkleri üzerine giydiği örme kazakla birlikte gözden kayboldu; kalan renkler siyah ve griden ibaretti.

Onun gidişiyle kardeşlerim ve ben çok fazla konuşamaz ve gülemez olduk. Barakada sakın bir hayatımız vardı. Kardeşlerimle birlikte okula gider, kalan vakitlerde ev işlerinde nineme yardım ederdik. Bu minvalde yıllar

geçti, ilkokulu bitirdim. Dayımların ısrarı üzerine tarlalarda onlara yardıma gitmeye başladım. Tarla işleri benim gücümün çok üstünde bir emek istiyordu. Eve yorgunluktan bitap düşmüş hâlde dönebiliyordum. Dedem ve nineme kalsa beni hiç göndermezlerdi. Dayımın “Öyle bedava kimseye aş yok. Benim çocuklarım canını dişine takıp çalışıyorlar. O da çalışacak.” sözleri hâlâ kulaklarımda çınlar durur. Dedem, dayımın bu kabîl laflarına cevap vermez, çaresizce boynunu büküp ya sabır çekerdi; ne de olsa dayım aşını bizimle paylaşıyordu.

Epeyce yaşlanan dedemin yüzünü gün geçtikçe artan bir hüznün kapladı. Kederinin nedenini az buçuk tahmin edebiliyordum. Ona bir şey olursa biz ne yapacaktık? Endişelerini yüzünden okuyabiliyordum. Bir gün ninem beni karşısına aldı, artık büyüdüğümü ve evlilik çağımın geldiğini söyledi. Yaşıtlarım teker teker evleniyordu ve bir gün sıra bana da gelecekti, bunun farkındaydım. Ninem devam etti, yan köyde tanıdıkları bir aile varmış. Gelip ninemle konuşmuşlar ve oğulları için bana talip olmuşlar. Ne düşündüğümü sordu. Ne diyebilirdim ki. Ya da itiraz etmeye hakkım var mıydı? Anladım ki dedem ve ninem beni hızlıca baş göz etmek istiyor. Utandım, yüzüm al al oldu. Sesimi çıkaramadım. Babamın vefatıyla başlayan gönül yorgunluğum annemin gitmesiyle katlanmıştı.

Dönmemek üzere gidenin yorgunluğu nasıl giderilirdi ki? Peki ben bu yorgunlukla yeni bir hayata nasıl başlayacaktım?

Ninemle konuşmamızın üzerinden çok geçmeden beni istemeye geldiler. Her şey çok hızlı ilerledi. Uzaktan gördüğüm müstakbel eşimi bir de düğünde

gördüm. Eşim merhametli ve sevecendi. Arada şakalar yapar, beni güldürmeyi severdi. Kayınvalidem ve kayınbabam da iyi insanlardı. Bana sahip çıktılar, kızları gibi sevip himaye ettiler. Onlar artık benim ailemdi. Curbet dediğim bu köy zaman içinde yuvam olmuştu. Kaybettiğim

renkler ağır ağır hayatıma geri dönmeye başlamıştı; önce pembe geldi, sonra da yeşil ve mavi.

Gelin gittiğim ailenin geniş arazileri vardı. Buğday ekerler, hasattan sonra onu değirmende öğütürlerdi. Kayınvalidem beni genellikle tarlaya götürmez, evde kalıp

ev işleri ve yemek yapmakla ilgilenmemi isterdi. Birkaç yıl bu şekilde akıp gitti. Yeni yuvamda çok mutluydum.

O sene bereketli bir hasat oldu. Eşim her gün değirmene gider, unu öğütür ve ertesi gün pazara götürüp satardı. Yine değirmene gittiği bir gün bardaktan boşanırcasına bir yağmur başladı. Saatlerce sürdü. Eşim, gece eve dönemedi. Yağmurun dinmesiyle birlikte sabaha doğru geldi. Yüzü kireç gibiydi. Gelir gelmez ıslak kıyafetlerini değiştirip hemen yattı. Bir saat uyudu, mutfakta onun inleme sesiyle irkildim. Yanına gittiğimde zangır zangır titrerken buldum onu. Kayınvalideme seslendim hemen. Bahçeden apar topar gelen yaşlı kadın oğlunu o hâlde görünce istemsizce çığlık attı. Ateşinin çıktığını söyleyerek soğuk su ve havlu getirmemi istedi. Tüm gün eşimle ilgilendik. Biraz toparlanır gibi oldu ama yine ağır sıtma krizleri geçirdi. Kayınbabamın ilçede olması elimizi kolumuzu bağlıyordu. Ertesi gün ilçeden dönen kayınbabam apar topar oğlunu hastaneye götürdü. Kayınvalidem de onunla birlikte gitti. Arkalarından yetim bir çocuk gibi bakakaldım. Sürekli dua ettim eşime bir şey olmasın diye. Babam da bir sabah erkenden hastaneye kaldırılmıştı ve bir daha dönememişti. Aynı akıbet eşimin başına da gelecek diye ödüm kopuyordu.

Eşim günlerce hastanede kaldı. Değirmene gittiği gün çok ıslanmış. O kıyafetlerle sabaha

kadar değirmende mahsur kalınca ciğerlerini üşütmüş ve zatürre olmuş. Sıtma nöbetleri ondanmış. Dönüşümlü olarak kaldık onun yanında. Korkularım gitgide artıyordu. Günler, geceler gözümde hiç uyku girmiyor ve sürekli dua ediyordum. Annemin kaderini ben de yaşayacak mıydım? Bu acıyla yüzleşmeye ve onunla mücadele etmeye gücüm var mıydı hiç bilemiyordum.

Doğrusu hayat yaşadıklarımız değil yaşadıklarımızı nasıl gördüğümüzdür. Başımıza gelen felaketleri felaket yapan, güzellikleri güzel yapan onları duygu dünyamızda koyduğumuz yerdir, demişti dedem. O zamanlar ne demek istediğini pek anlamamıştım. Hayatım boyunca dedemin bu sözleri hep kulağımda döndü durdu. Belli bir yaşa ulaştınca daha iyi anladım ne demek istediğini. O sebeple hayata hep güzel bakmaya,

umudumu kaybetmemeye ve her güzelliğin her acının bizi zenginleştireceğine inandım. Eşimin hastalık sürecinde bu hissiyat beni hep ayakta tuttu. O anların benim için büyük bir imtihan olduğunun farkındaydım ve hep Allah'a sığındım.

Hastane günlerinde özellikle geceleri mahzun bir yorgunluk çökerdi üzerime. Sık sık annem aklıma düşer oldu. O da babamın başında geçirdiği hastane günlerinde böyle hissetmiş olmalıydı. Onunla ilgili düşünceleri ne kadar uzaklaştırmaya çalışsam daha çok gözümün önüne gelirdi yüzü. İnsan yaşayamadıklarının ve eksik kalanların yorgunluğunu nasıl taşıyabilir ki. Bazen de çok ağır geliyor, taşıyamıyordum işte.

Eşim aylar sonra hastaneden çıktı. Biraz evde dinlendikten sonra tekrar işinin başına geçti.

Aile düzenimiz aynı şekilde devam etti. Onlar yine ekin hasadına gitti. Ben yine evi temizleyip yemekler yaptım. Aradan çok uzun bir zaman geçmedi ki dedemi, ardından da ninemi kaybettik. Hayatta farklı farklı yükler taşıyoruz. Bu yüklerin en ağır olanı da sevdiklerimizi kaybetmenin acısıydı. Her acı, her kaybediş bir yara açıyor içimizde. Kayıplarımız korkularımızı da artırıyor. Dedem ve ninemin yokluğu tam da böyle bir şeydi benim için. Bana, ana baba olan ve benden sevgi ve merhametini esirgemeyen bu iki insanı her hatırladığımda özlemleri burnumun direğini sızlatır.

Zaman uçup gitti. Orta yaşın üstünde beş çocuklu bir anneydim artık. Annemin beni ve kardeşlerimi dedeme bırakıp gitmesinin üzerinden yıllar geçmişti. Bu süreçte hiç haber alamadık ondan. Aklımın bir köşesinde hâlâ yaşayan, benimle konuşan ve bana akıl veren bir annem vardı. Oralarda, hiç tanımadığı insanların arasında nasıl bir yaşamı olmuştı acep. Üvey babam bizim de onlarla gitmemize izin verseydi nasıl bir yaşamımız olurdu gibi sorular hep zihnimde dolaşıp durdu. Annemin gitmesinden sonra bir süre kardeşlerimle onun hakkında hiç konuşmadık. O yokmuş gibi davrandık. Bir müddet sonra bu kalbime çok ağır geldi. Ondan ve babamızdan bahsetmemek bende köksüzlük hissini daha çok derinleştirmeye başladı. Sonra sık sık onlardan bahsetmeye,

güzel anılarımızı tekrar tekrar anlatıp yaşamaya başladık. Bu hepimize iyi gelmişti.

Tarlada ekin biçtiğimiz bir gün büyük oğlum nefes nefese yanıma koştu. Erzurum'dan, kardeşim olduğunu söyleyen bir adamın geldiğini söyledi. Benim iki kardeşim vardı. Onlar da yan köyde yaşıyordu. Önce algılayamadım ama sonra annemin diğer eşinden olma kardeşim olabileceği aklıma geldi. O anda kalbim küt küt atmaya, nefesim tıkanmaya başladı. Sanırım o anda küçük bir panik yaşadım. Evin yolunu nasıl yürüdüm hiç hatırlamıyorum. Eve geldiğimde karşımda yabancı bir delikanlı duruyordu. Bana gülümseyerek yaklaştı. O anda karşımda annemi görür gibi oldum. Gülümsemesi aynıydı. Bir yanı da bana yabancıydı. Çok heyecanlı görünüyordu. Bense şaşkınlıkla ona bakakalmıştım. Tam karşıma oturdu. Dilimden kelimeler bir türlü dökülmüyordu. Kardeşim olan delikanlı sürekli konuşuyor ve soruları ardı ardına sıralıyordu. Bizlerin varlığını çok sonra öğrenmiş. Bilseymiş daha önce çıkıp gelirmiş. Olanları annesinden öğrendiği anda duramaz olmuş yerinde yurdunda. En önemlisi de annem sağ ve selametteymiş.

Kardeşim çok konuşkan, cana yakın biriydi. Üvey babama pek benzetemedim. O daha soğuktu ve az konuşurdu. Günlerce bizde kaldı. Aile olarak hemen benimsedik onu. Kendime de şaşırdım, nasıl bu kadar hızlı kabullenmişim

onu. Sonra ayrılık zamanı geldi. Bana bir söz verdi, annemi de alıp bize getirecekti. Bunca sene bizi görmeye gelmeyen annem şimdi gelecek miydi, çok emin değildim doğrusu. Eskisi kadar kızmıyordum anneme. Yaşadığı pek çok şey benim de başıma gelmişti. Evlatları arasında seçim yapmak zorunda kalarak bir annenin başına gelebilecek en zor şeyi yaşamıştı annem. Onu anlayabiliyordum. Ama bu anlayışım acımı ve özlemimi hiçbir zaman azaltmadı.

Kardeşim Erzurum'a döndükten sonra aklım hep onlardaydı. Günlerim gecelerime karıştı. Ne yedim ne içtim hiç hatırlamıyorum. Sanki bir sis perdesinin içinde yaşıyordum. Ne zaman ki annem gelecek, kalkacaktı o perde. Aradan birkaç hafta geçti ki kapı vuruldu. Açtım kapıyı, yaşlı bir kadın ve yanında o genç kardeşim. Kadının gözleri annemdi. Ama siması hiç bizi bıraktığı hâline benzemiyordu. Yılların acısı, yorgunluğu çehresine çökmüştü. Doğrudan gözümün içine bakamadı, mahcubiyetle başını öne eğdi. Usulca onları buyur ettim. Odaya geçince içimdeki hıçkırıklar artık dışarı doğru taşar oldu. O anda annemden de ağlama sesleri geliyordu. Çocukken hayalini kurduğum anları yaşıyordum. Günler ve geceler boyu bu anların hayalini kurarak ayakta kalabilmiştim. Hızlıca yanına yaklaştım ve ona sımsıkı sarıldım. Kokusunu içime çektim. Değişmeyen iki şeyi kalmıştı annemin; kokusu ve gözleri.

SELAM SELAMETTİR KİŞİ ŞERRİNE

■ Gülşen ÜNÜVAR

Dinle gönlü sak!
Bir önceki mektubumda da bahsettiğim üzere hâlâ yollardayım ben. Asıl sen nasılsın sen? Yolun verdiği sevinci, erinci hiçbir şeyde bulamadım şu dünyada. Yürümek, insanoğluna bahşedilen en kıymetli yetilerden biridir diye düşünmekten kendimi alamıyorum. Her zamanki gibi yalın yürüyorum evlat; ne bir eşya ne de su. Mevla'm yola düşenin rızkını elbet verir, dedim koyuldum istikametime. Çağlayan ırmaklar ne güne durur, ya şu daldaki yemişler? Bakmasını, görmesini bilene her şey aştır, her şey ikram.

Handan hana, hamamdan hamama uğrayarak geçer giderim şehirlerden, köylerden. Herkeste aynı telaş, aynı savaş; dünyada hüküm sürme hevesi. Bilmezler mi

ki dünya kalıcı, insan geçici. Tüm âlemi zapt etsen de gün gelecek göçeceksin ve tek bir çöp bile götüremeyeceksin yanında.

İnsanları anlamak zordur evlat! Yine de onları tanımak, onlarla hasbihâl edip gönüllerine yâren olmak insanca bir meraktır hepimizde. Niye düştüm zannedersin yollara? İnsanoğlu olmadan dünya seyredilir mi hiç? Zaten manalı olan tabiata daha da mana katar insan kişisi. Manasını renklendirir; çeşni olur dağa taşa, kurda kuşa.

İssızın içinden yürürken dün; sırtı zırhlı, eli kılıçlı, yârenleri pek gözü pek, kara küheylan üzerinde civan mı civan bir neferle karşılaştım. Uzunca baktık birbirimize, ben bekledim o bekledi. En sonunda dayanamadı dedi; "Hayırdır ihtiyar, yok mu bize verecek bir selamın, edecek hayır duan?"

Dedim evlat, münasibi sanadır.

Şaşırdı; "Olur mu hiç! Büyüğüksün, kelimelerin ilki sana düşer"

Dedim yanılırsın! At sende, kılıç sende, asker sende; velhasıl hüküm ile niyet sende. Evvela sen selam vereceksin ki dost musun düşman mı anlaşılırsın. **"Selam selamettir kişi şerrine."***

Suskun olanın niyeti nereden, nasıl biline?

Atından inip elime koştu nefer, hürmet etti, af diledi. Bugüne dek olaya bu açıdan bakmadığı o kadar belliydi ki mahcup oldu, kendini suçladı. Dedim dertlenme, öğrenmek için çıkar insan yola. Bak bugün sen selamın hikmetini öğrendin, ben de neferlerinle beraber seni kervanıma kattım.

Önce anlamadı ne demek istediğimi, sonra uzun uzun izah ettim. Gideceğim yere kadar götürmeyi teklif ettiler, yalnız yürüme dediler. Dedim haşa! Yalnız değilim ben, altın yüklü kervanım var. Kervanıma eşlik eden ağaçlar, bulutlar, kuşlar var. Yerdeki karıncadan gökteki yıldız kadar yol arkadaşısıdır bana. Siz varın gidin yolunuza, bahtınız açık ola, gönlünüz erinç dola. Adım başınıza sevap, niyetinizin güzelliği mislince hayır yazıla.

Âmin deyip uzaklaştılar, tozu dumana katıp atlarının yelelerini uçurdular. Arkalarından uzunca bir süre baktım baktım ve dedim; işte böyle! Kimi yürür kimi koşar kimi uçar. Yolun sonunda herkes aradığına varır. Kimi

kendine kimi kendinden çok ama çok uzak bir yere.

Nasıptır bu evlat! Kimin nereye, nasıl varacağı da nasıptır. Mühim olan yola koyulmak, yolda olmak, yolu aramak. Avare insan işi değildir bu, heybesini omzuna atıp da diyar diyar gezen, her gördüğünden nimet uman. Aksine, dört elle işine sarılan, nafakasını çıkarmak için alın teri dökenlerin harcıdır yol. Ya bu iş nasıl olacak peki, hem işimin başında olacağım hem yola koyulacağım dediğini duyar gibiyim. Bak sana yine bir meselden misal vereyim: Zamanın behrinde, uzak şehrin en ırak mahallesinde bir demirci yaşar idi. Sabah ezanıyla uyanıp demir dövmeye bir başlar, yatsı ezanına kadar vur Allah vur, vur Allah vur. Onlarca demiri şekilden şekle sokar, şekle girmeyenleri ısıtır, tekrar döver ve layıkınca olana kadar demirlerle cebelleşir durur. Koskoca bir günü demirhanesinde geçirir, akşama kadar ya bir ya iki insan yüzü ha görür ha görmez. Varsa yoksa ateş, demir, çekiç, kor!

Bir gün bir âlimin işi düşer bu demirciye. Der ki, bana bir çakı yapmanı isterim, rengi gümüş gibi parlak, sapı keçi boynuzundan sırmalı, üzerinde envaiçeşit taşları... Ha bir de benim rızam olmadan ağzını açmamalı.

Demirci, tamam, der; ne de olsa ustalık alanı. Ama

âlimin en son söylediğini pek anlayamaz. Neyse, der içinden, ben bildiğim gibi yapayım işimi de gerisini sonra düşünürüz.

İşinin ehli demirci gecesini gündüzüne katar, taşı eritip demir yapar. Ateşi harlar, çekici sallar. Ya o rengârenk taşlar? Sultanlara yaraşır bir çakı çıkarır ortaya, görenin gözü kamaşır. Demirci gurur duyar emeği ile ve haber salar âlime; çakısı hazır, ne zaman dilerse gelsin alsın. Namı tüm şehre yayılan çakıyı görmeye gelen ahali demircinin dükkânına akın eder. Gören hayrete düşer, tutanın eli titrer. Derler ki, bir de keskinliğini tatbik edelim şu kıymetli

aletin. Fakat çakı kesmez. Eyvah ki eyvah, bu nasıl iştir! Yaşanan şaşkınlığın arasında beklenen müşteri kapıda belirir; selamünaleyküm, aleykümselem. Âlim der ki, hayrola? Usta der, böyleyken böyle. Ahali merakla olacakları izler. Âlim kendinden emin, “Kesmez elbet, biz akdimizi baştan yaptık. Demirden icazet, ustadan feraset, şahsımdan veraset vuku buldu. Usta ustalığını yapar, çakı akdini tutar”

İşte o gün yola çıkar demirci.

Senin de yolun açık, gönlün sak olsun evlat. Selametle...

***Kutadgu Bilig**

NESNELERİN İNTERNETİ

■ Meryem KILIÇ

Telgrafın icadıyla uzaktan iletişimin ve birbirine bağlı elektronik cihazların ilk örnekleri 19. yüzyılın başlarına kadar uzanmaktadır. 1960'lı yıllara gelindiğinde bilgisayarları ve sistemleri birbirine bağlamanın yolları araştırılmaya başlanmıştır. Bu çalışmaların sonucunda Amerika Savunma

Bakanlığının geliştirdiği Advanced Research Projects Agency Network (ARPANET) ile günümüz internet ağının temelleri atılmıştır. Dünyanın ilk bilgisayar ağı sayılan ve günümüzde çok fazla bilinmeyen ARPANET, Soğuk Savaş döneminde sadece askerî amaçla kullanılan bir sistemdi. ARPANET bir süre

sonra tamamen kapatılsa da bugün kullandığımız internetin öncüsü olarak tarihe geçmiştir. Takip eden yıllarda internetin küresel ölçekte yayılması ve bilgisayarlar arası iletişim hızının artmasıyla veri paylaşımı ileri bir boyuta taşınmış, yeni bağlantı yollarının araştırılmasına zemin hazırlanmıştır. Bu dönemde MIT'ten Kevin Ashton, fiziksel nesnelerin internete bağlanmasını ifade eden Nesnelerin interneti (the Internet of Things / IoT) kavramını ilk kez ortaya atmıştır.

Adından da anlaşılacağı gibi bu kavram, fiziksel nesneleri internete bağlamakla ilgilidir. Bu nesneler; akıllı buzdolapları, termostatlara gibi

ev aletlerinden endüstriyel makineler, giyilebilir cihazlara ve hatta trafik ışıkları ve atık yönetim sistemleri gibi şehir altyapılarına kadar çeşitlilik gösterebilir. Temel amaç, bu cihazların veri toplaması ve paylaşması, birbirleriyle ve insanlarla iletişim kurması, değerli bilgiler sunması yoluyla yaşamı daha kolay ve konforlu hâle getirmesidir. Nesnelerin interneti (IoT), gündelik yaşamda kullandığımız nesnelerin içine yerleştirilen küçük bilgisayar çipleri ve sensörler sayesinde çalışan bir sistemdir. Bu çipler ve sensörler aracılığıyla çevrelerinden veri toplayabilir ve internete bağlanarak bu bilgileri paylaşabilir. Toplanan veriler; sıcaklık ve nem ölçümleri gibi basit verilerden güvenlik kameralarından elde edilen video kayıtları gibi karmaşık içeriklere kadar uzanabilmektedir. Nesnelerin interneti ticari, endüstriyel ve kişisel birçok alanda değişikliklere yol açmıştır. Özellikle gelişen akıllı ev teknolojileri, kullanıcıların evlerinde bulunan cihazları uzaktan kontrol edebilmesini sağlamaktadır. Bu sayede aydınlatma, ısıtma, güvenlik sistemleri hatta kahve makineleri gibi unsurlar mobil uygulamalar veya sesli komutlarla kolaylıkla yönetilebilmektedir.

Nesnelerin interneti, yalnızca akıllı evler ve şehirlerle sınırlı kalmayıp farklı alanlarda da önemli yenilikler getirmiştir. Bugün neredeyse insanların sayısı kadar IoT bağlantılı cihazların olduğu bir dünyada

yaşıyoruz. Örneğin sağlık sektöründe kalp atış hızı, adım sayısı ve uyku düzeni gibi temel sağlık verilerini sürekli izleyerek kullanıcıya ya da doktorlara iletebilen akıllı saatler gibi giyilebilir teknolojiler kullanılmaktadır. Ayrıca uzaktan hasta takibini mümkün kılmak için geliştirilen cihazlarla sağlık sorunlarına zamanında müdahale edilebilmektedir. Bunun yanında tarım alanında da üretim süreçlerini daha verimli hâle getirmek için IoT teknolojilerinden yararlanılmaktadır.

Bu teknolojiler, toprak sensörlerinin nem seviyeleri hakkında anlık veriler sunarak sulama yapılmasını sağlar. Öte yandan hava durumu ve çevresel faktörleri ölçen sensörlerin kullanımı hem verimliliği artırmakta hem de su kullanımını azaltmaya yardımcı olmaktadır. Yine ulaşım alanında da IoT önemli bir değişim ortaya çıkarmıştır. Akıllı sensörlerin kullanıldığı araçlar, trafik sıkışıklığını düzenleyerek yol güvenliğini arttırabilmektedir. Bunun yanında, her şeyin otonom hâle gelmeye başlaması IoT'nin geleceğini şekillendiren önemli gelişmelerden biridir. Otonom arabalar, teslimat dronları ve hatta sürücüsüz toplu taşıma araçları gibi gelişmeler hızla gerçeğe dönüşen yeniliklerdir. IoT'nin temelini oluşturan bu teknolojiler, işe gidip gelme biçimimizi, nakliyat, taşımacılık ve şehir içi ulaşımı köklü bir şekilde değiştirmeye başlamıştır. Teknoloji uzun süredir hayatımızda olmasına

rağmen güvenlik açısından IoT'nin gelişim süreci devam etmektedir. Özellikle şirketler ilk plana ürünlerini pazara sürmeyi aldıkları için güvenlik önlemleri çoğu zaman ikinci planda kalmaktadır. Bu noktada yetersiz güvenlik önlemleri ciddi riskler ortaya çıkarabilmektedir. Ayrıca cihazların sayısı arttıkça saldırı alanı da genişlemektedir. Bu nedenle IoT'nin geleceği açısından kullanıcıların kendi verileri üzerinde kontrol sahibi olması büyük önem taşımaktadır. Aynı şekilde, şirketlerin de gizlilik ve güvenlik kaygılarını gidermesiyle kullanıcı güvenliğini artırmaları gerekmektedir. IoT büyük miktarda veriyi sürekli olarak üretmektedir. Ancak bu veriler yalnızca eyleme dönüştürülebildiğinde gerçek bir değer taşımaktadır. Öte yandan gelişen yapay zekâ (AI) teknolojileri, toplanan verilerin bağlamını analiz ederek bunlardan anlamlı ve akıllı çözümler elde edilmesine yardımcı olur. Yapay zekâ, aynı zamanda risk ve güvenlik yönetimi konusunda da önemli katkılar sunmaktadır. ATM'lerde dolandırıcılık davranışlarını tespit etmek, sürücü alışkanlıklarına göre sigorta primlerini belirlemek IoT ve yapay zekâ birleşiminin sunduğu somut örneklerdir. Böylece yapay zekâ ile IoT'nin birlikteliği, veri toplamanın dışında akıllı, güvenilir, verimli sistemlerin inşa edilmesini mümkün kılmaktadır.

Kaynakça

- <https://www.iotforall.com/>
- <https://www.britannica.com/>

YUVADA SARSILAN DENGE

■ **Emine ERİKEL**
Sosyolog /Aile Danışmanı

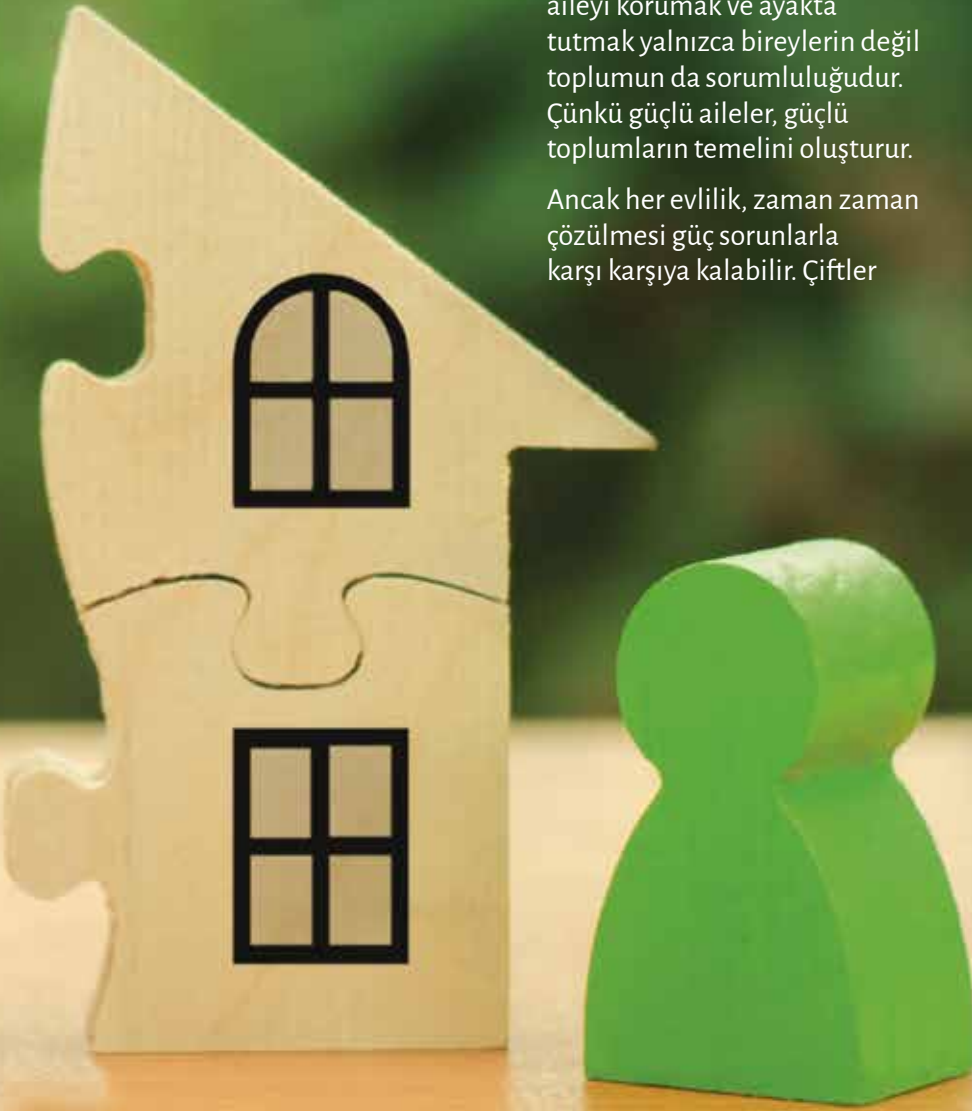

Aile, bireylerin güven, aidiyet ve dayanışma duygularını en güçlü şekilde yaşadığı kurumdur. İnsan hayatında sevgi, merhamet, sadakat ve fedakârlığın en yoğun hissedildiği yer çoğu zaman evin sıcak atmosferidir. Çocukların güven içinde büyüdüğü, anne babaların hayatı birlikte omuzladığı, büyüklerin tecrübelerini küçüklerle paylaştığı bu yuva; kuşaklar arası bağların güçlendiği, toplumsal hafızanın korunduğu en değerli yapıdır. Bu nedenle aileyi korumak ve ayakta tutmak yalnızca bireylerin değil toplumun da sorumluluğudur. Çünkü güçlü aileler, güçlü toplumların temelini oluşturur.

Ancak her evlilik, zaman zaman çözülmesi güç sorunlarla karşı karşıya kalabilir. Çiftler

arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde sağlıklı iletişim, karşılıklı saygı, sabır ve empati ön planda olduğunda aile bağı daha da kuvvetlenir. Toplumsal destek mekanizmalarının devreye girmesi ve aile danışmanlığının yaygınlaşması da bu bağın korunmasına katkı sunar. Ne var ki bütün çabalara rağmen bazı durumlarda sorunlar çözülemeyebilir. İşte bu noktada boşanma, ilk değil en son düşünülmesi gereken bir seçenek olarak gündeme gelebilir.

Evlilik, bireyler için yalnızca bir birliktelik değil aynı zamanda toplumsal bir kurumdur. Dolayısıyla evlilik sürecinde yaşanan sorunlar, çiftlerin hayatını olduğu kadar aile düzenini, toplumsal rolleri ve kuşaklar arası ilişkileri de etkiler. Bazen çiftler arasında ortaya çıkan uyumsuzluklar

veya çözülemeyen sorunlar, evlilik birliğini sürdürmeyi imkânsız hâle getirebilir. Böyle durumlarda gündeme gelen boşanma, bireysel bir karar olmanın ötesinde sosyal ve hukuki boyutları olan çok katmanlı bir süreç olarak karşımıza çıkar.

Boşanma kararının etkileri, yalnızca iki yetişkinin ilişkisini sonlandırmasıyla sınırlı değildir. Çocuklar açısından güven duygusunun zedelenmesi, ebeveynler açısından sosyal ve ekonomik açıdan yeniden yapılanma gerekliliği, toplum açısından ise aile kurumuna olan güvenin sarsılması söz konusudur. Bu nedenle boşanma, bireysel olduğu kadar toplumsal sonuçları da olan bir süreçtir. Çoğu zaman çiftlerin ayrılık kararı yalnızca kendi hayatlarını değil aynı zamanda yakın çevrelerini, aile büyüklerini ve çocukların geleceklerini de doğrudan etkiler.

Toplumumuzda boşanma hâlâ olumsuz algılarla karşılanabilmektedir. Çoğu zaman bir başarısızlık veya yetersizlik göstergesi olarak yorumlanması, boşanma sürecinden geçen bireyler üzerinde ağır bir baskı unsuru olarak durmaktadır. Oysa boşanma, insanlık tarihi kadar eski bir kurumdur. Evliliği sosyal bir yapı olarak benimseyen bütün toplumlarda, boşanma hakkı gelenekler ve yasalarla sınırlandırılmış olsa da hiçbir dönemde tamamen ortadan kaldırılmamıştır. Bu

Her evlilik, zaman zaman çözülmesi güç sorunlarla karşı karşıya kalabilir. Çiftler arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde sağlıklı iletişim, karşılıklı saygı, sabır ve empati ön planda olduğunda aile bağı daha da kuvvetlenir.

durum, boşanmanın insan ilişkilerinin doğasında var olan ve kimi zaman kaçınılmaz olarak ortaya çıkabilen bir olgu olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Dolayısıyla boşanma, çatışmaların çözülemediği, tüm barışçıl yolların tükendiği noktada gündeme gelmelidir. Eşler arasındaki sorunları küçümsemek kadar hemen boşanmayı tek çıkar yol olarak görmek de doğru değildir. Toplumsal farkındalığın artması, aile danışmanlığı hizmetlerinin yaygınlaşması ve bireylerin iletişim becerilerini geliştirmesi boşanmaların önlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Ancak tüm çabalara rağmen evlilik artık taraflar için sağlıklı ve yıpratıcı hâle geldiyse boşanma bir çözüm olarak düşünülmeli,

fakat daima “son çare” olarak değerlendirilmelidir.

Boşanmanın Boyutları

Amerikalı antropolog Paul James Bohannan, boşanmanın yalnızca hukuki bir ayrılık olmadığını; duygusal, toplumsal ve ekonomik boyutları olan çok katmanlı bir süreç olduğunu ileri sürmüştür. Nijerya'daki Tiv halkı ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yaptığı çalışmalarla bu görüşünü temellendiren Bohannan, boşanmanın altı farklı istasyonunu şu şekilde tanımlar:

- Duygusal boşanma: Eşlerin ilişkilerindeki yakınlığı ve bağlılığı kaybetmeleri.
- Hukuki boşanma: Evliliğin mahkeme kararıyla sona erdirilmesi.
- Ekonomik boşanma: Ortak malların ve mali yükümlülüklerin paylaşımı.
- Ebeveynlik boşanması: Çocukların velayeti ve bakımına ilişkin rollerin yeniden düzenlenmesi.
- Toplumsal boşanma: Çevrenin tarafları ayrı bireyler olarak görmeye başlaması.
- Fiziksel boşanma: Eşlerin yaşam alanlarını ayırarak bağımsız hayatlar kurması.

Bu yaklaşım, boşanmanın yalnızca mahkeme salonunda başlayan ve biten bir süreç olmayıp bireylerin hayatlarında farklı alanlarda büyük dönüşümler meydana getiren bir olgu olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Amerikalı aile terapisti Virginia Satir ise boşanmayı, bireyler için “yarım kalmış bir deneyim” olarak nitelendirir. Ona göre boşanma, geçmişte kurulan hayallerin ve beklentilerin sona ermesiyle birlikte bir yas sürecini de beraberinde getirir. Umutsuzluk, öfke, düş kırıklığı gibi duyguların yoğun şekilde hissedildiği bu dönemin, aynı zamanda bireyin kendini tanımasına, geçmişten ders çıkarmasına ve hayatını yeniden yapılandırmasına imkân tanıyabileceğini vurgular.

Hukuki Çerçeve

Türk Medeni Kanunu'nda (TMK) boşanma nedenleri genel ve özel sebepler olarak düzenlenmiştir.

- Genel boşanma nedeni: Evlilik birliğinin temelinden sarsılmasıdır (TMK md. 166). Taraflar arasında şiddetli geçimsizlik varsa ve evlilik artık bir eş için çekilmez hâle gelmişse boşanma davası açılabilir.
- Özel boşanma nedenleri: Zina, hayata kast, pek kötü muamele, suç işleme,

haysiyetsiz hayat sürme, terk ve akıl hastalığı gibi durumları kapsar.

Anlaşmalı boşanma ise evliliğin en az bir yıl sürmüş olması ve tarafların iradelerinin serbestçe uyuşması hâlinde mümkündür. Bu durumda hâkim, çocukların menfaatlerini ve mali konulardaki düzenlemeleri gözетerek karar verir.

Boşanmanın Nedenleri

Boşanmayı tek bir nedene indirgemek mümkün değildir. Çeşitli araştırmalar, evliliklerin sonlanmasına yol açan nedenlerin çok boyutlu olduğunu ortaya koymuştur. En sık karşılaşılan sebepler arasında;

- Aldatma ve güven kaybı,
- Şiddet (psikolojik, fiziksel, ekonomik),
- Cinsel uyumsuzluk ve iletişim sorunları,
- Ekonomik sıkıntılar,
- Eşlerin, kök ailelerine aşırı bağımlı olması,
- Eğitim ve kültürel farklılıklar,
- Bağımlılıklar (alkol, kumar, sosyal medya vb.) sayılabilir.

Bazı toplumlarda özellikle cinselliğin konuşulmasının tabu olarak görülmesi, evliliklerde yaşanan cinsel sorunların çözülmeden birikmesine yol açabilmektedir. Benzer şekilde eşlerin birbirlerinin özel alanlarına müdahaleleri, aile baskısı veya bağımsızlık kazanamadan evlenmeleri de süreci zorlaştıran etkenlerdendir.

Boşanma, bireylerin yaşamında derin etkiler bırakan; hukuki, psikolojik ve sosyal boyutları olan önemli bir süreçtir. Ancak unutulmamalıdır ki her boşanma hikâyesi kendine özgüdür. Burada asıl olan; sorunların, şiddete başvurmadan karşılıklı saygı temelinde çözülmesi ve aile kurumunun güçlendirilmesidir.

Toplumun boşanmayı tek yönlü bir algıyla değil farklı deneyimleri anlamaya çalışarak değerlendirmesi; başarmaya karşı ön yargılardan uzak, bilinçli bir bakış açısı geliştirmesi önemlidir. Böylece hem boşanma sürecindeki bireylerin hem de çocukların psikolojik sağlığı korunabilir, toplumsal refah desteklenebilir.

MELİKŞAH ÖZEN İLE SÖYLEŞİ

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ

Bizim çocukluğumuzda Superman, Batman gibi uydurma kahramanlar vardı. Çocuklar bu kahramanlara özenir ve onlar gibi olmaya çalışırdı. Günümüzde de hâlâ çantalarda, çeşitli kıyafetlerde ve eşyalarda bunların resimleri yer alıyor. Bu uyduruk kahramanlar çocuklara filmlerle sunuluyor. Hâlbuki bunların yerine tarihî dizilerimiz yer alıyor olsa ve çocuklarımız gerçek kahramanları öğrense durum çok farklı olurdu.

Tarihin içerisinde çıkıp gelen bir kahraman olan Melikşah'ın ismini taşımaktasınız ve aynı zamanda usta bir binicisiniz. Öncelikle tarihe ve günümüzde spor olarak kabul edilen binicilik, okçuluk ve kılıç kullanmaya karşı ilginiz nasıl başladı? Nasıl vazgeçilmeziniz oldu?

Ceddimiz köken olarak Karamanoğlu Beyliğine kadar uzanıyor ancak Rumeli'de uç beyliği yapmak ve cenk etmek için buralara (Tekirdağ) gelmişler. Dolayısıyla cengin efsane değil yaşanmış bir gerçek olduğu aileden geliyor. Dedemin dedesi Çanakkale şehitlerinden, babası da Kuvayı Milliye'den. Benim dedem de böyle bir neslin son kuşağı ve çok iyi bir kılıç ustasıydı. Bir kılıçla ya da elindeki bir sopayla nasıl dövüşebileceğini bilen bir adamdı ve bunları babasından öğrendiğini söylerdi. Babam, çocukken geçirmiş olduğu kaza sonrası tek kolunu kaybetmiş olsa da çok iyi ata binerdi. Annem tarafında da bu cengâverlik olduğundan annem bile iyi bir biniciydi. Hülâsa özellikle at biniciliği ailemizde çok yaygındı. Ancak benim biniciliği, kılıç kullanmayı ve okçuluğu öğrendiğim ve esinlendiğim kişi rahmetli dedemdi. Ondan edindiklerimle kendimi geliştire geliştire bu günlere geldim. Küçük yaşlarımdan beri at sırtında olmamdan ve bu hareketliliği sevmemden ötürü vazgeçemiyorum. Ayrıca Yüce Allah'ın: "Andolsun o harıl

harıl koşan (at)lara." (Adiyat, 100/1) buyurup da üzerine yemin ettiği bir hayvan olması hasebiyle at gönülümde çok ayrı bir yerde durur. Ben Allah için, vatan için cengi seven bir neslin evladı olarak kendim de cenk için her an hazır olmam gerektiğini düşünen ve ömründe şehadeti arzulayan biriyim. Dolayısıyla da bunlara, bir hobi olmaktan öte Müslüman bir neferin olmazsa olmazı olarak düşünüp öyle bakıyorum.

Türkiye'nin yanı sıra dünyanın birçok ülkesinde izlenme rekorları kıran "Diriliş Ertuğrul" dizisinde Melikşah'ı canlandırdınız. Oyunculuk serüveniniz nasıl başladı ve aynı ismi taşıdığınız bir kahramanı canlandırmak sizde nasıl bir duygu oluştu?

Kapaklı (Tekirdağ) ilçesinde eski ve köklü bir aile olmamız bilinir olmamızı da beraberinde getiriyor. Dolayısıyla benim ata binme, okçuluk ve kılıç kullanma maharetimi buralarda bilirler. Bir vesile ile arkadaşlar yönetmen ve yapımcı Nazif Tunç hocama benden bahsetmişler. O da beni önce *Öfke* sonra da *Çerçi* adlı filmde oynattı. Tabii bu arada çeşitli dizilerde de roller alıyordum. Yani *Diriliş* dizisinden önce tecrübe edinmiştim. *Diriliş*'teki ekibe kılıç kullanma dersleri veriyordum. Sonrasında Mehmet Bozdağ, orada da beni görünce Melikşah Alp rolü için beni düşündüğünü

TDV aracılığıyla çeşitli ülkelere ve Türkiye'de pek çok yere gitmek nasip oldu. Orada, yardımları mağdur olan kimselere dağıtırken çok büyük bir mutluluk yaşıyorsunuz. Bir de hiçbir şeyin televizyonlardan ya da çeşitli mecralardan izlediğiniz ya da fotoğrafta gördüğünüz gibi olmadığını anlıyorsunuz. O yardım ekibinin içerisinde yer almak ve o insanlarla sıcak temas kurmak çok başka ve anlatılmaz bir duygu.

söyledi, ben de memnuniyetle kabul ettim. Çünkü az önce de söylediğim gibi biz cenge aşına neslin evlatlarıyız. O yüzden de bir dizi bile olsa burada olmak bana heyecan veriyordu. Sanki o devirde yaşıyorum ve gerçek cengin içerisindeymişim gibi geliyordu. Hatta dizinin yönetmeni Metin Günay hocam beni ara ara: “Kendini çok fazla kaptırıyorsun, kapılma bu kadar.” diye uyarırdı. Peşine de gülerek: “Role kaptırıp da milleti kılıçtan geçireceksin.” derdi. Gerek Altan Abi gerek Metin hocam gerek Mehmet Bozdağ rolümü çok inanarak yaptığımı söylerlerdi. Dizideki ağlama sahnelerinde gözyaşı kullanmak yerine ciddi ciddi ağlardım. Çünkü o anı yaşıyordum, Melikşah’ı gerçekten yaşamışım gibi hissediyordum.

Televizyonlarda tarihî dizilerin yapılması ve hatta yaygınlaşması topluma neler kazandırmaktadır? Bu tür işlerde yer almanın avantaj ve dezavantajları nelerdir?

Bizim çocukluğumuzda Superman, Batman gibi uydurma kahramanlar vardı. Çocuklar bu kahramanlara özenir ve onlar gibi olmaya çalışırdı. Günümüzde de hâlâ çantalarda, çeşitli kıyafetlerde ve eşyalarda bunların resimleri yer alıyor. Bu uyduruk kahramanlar çocuklara filmlerle sunuluyor. Hâlbuki bunların yerine tarihî dizilerimiz yer alıyor olsa ve çocuklarımız gerçek kahramanları öğrense durum çok farklı olurdu. Örneğin *Diriliş*’ten sonra etrafımdaki

çocuklar o kahramanlara özenip kılıç kullanmayı öğrenmek için yanıma geldiler. Artık çocuklar oynarken biri Bamsı oluyor biri Turgut Alp biri de Ertuğrul oluyor. Özellikle *Diriliş* dizisi bu tarihî diziler furyasının öncüsü ve âdeta lideri oldu. Bu dizi ve peşinden gelen diğer diziler; tarihimize ilgiyi artırması noktasında çok önemli işleve sahip oldular. İnsanların, tarihteki olaylardan esinlenerek oluşturulan, kurgu olduğu belirtilerek yapılan bu diziler sayesinde kendi tarihine ve kendi kahramanına yöneldiğini düşünüyorum. Günümüzde bu dizilerin dezavantajı olsa olsa popüler olma hevesiyle yapılan birtakım kusur, eksiklik ve bazı çarpıtmalardan ibaret sayılabilir. Bu dezavantajlar bile tüm eleştirilerle beraber tarihin, tarihteki olayların ve kişilerin daha çok konuşulmasına vesile oluyor.

Türkiye Diyanet Vakfı gönüllüsü olarak mahzun gönüllere dokunan ve yardım götüren ekiplerin içerisinde yer aldınız. Oralarda yaşadıklarınızın gönül dünyanıza tesirlerinden bahsedebilir misiniz? Oyunculuk dışındaki sosyal projelerde yer almak nasıl bir duyguydu?

TDV aracılığıyla çeşitli ülkelere ve Türkiye’de pek çok yere gitmek nasip oldu. Orada, yardımları mağdur olan kimselere dağıtırken çok büyük bir mutluluk yaşıyorsunuz. Bir de hiçbir şeyin televizyonlardan ya da

Cengin efsane değil yaşanmış bir gerçek olduğu aileden geliyorum. Dedemin dedesi Çanakkale şehitlerinden, babası da Kuvayı Milliye’den. Benim dedem de böyle bir neslin son kuşağı ve çok iyi bir kılıç ustasıydı. Bir kılıçla ya da elindeki bir sopayla nasıl dövüşebileceğini bilen bir adamdı ve bunları babasından öğrendiğini söylerdi.

çeşitli mecralardan izlediğiniz ya da fotoğrafta gördüğünüz gibi olmadığını anlıyorsunuz. O yardım ekibinin içerisinde yer almak ve o insanlarla sıcak temas kurmak çok başka ve anlatılmaz bir duygu. İnsanların size “Biz yalnız değiliz.” diyen bakışları gönlünüzün en ücra noktasına kadar ulaşıyor. O insanların ettikleri duaları iliklerinde hissediyorsun. Şu an bunları konuşurken bile tüylerim diken diken olur. Bu anlar gerçekten de kelimelerle ifade edilebilecek gibi değil. Ayrıca başta Türkiye Diyanet Vakfı,

Kızılay olmak üzere çeşitli STK'lar aracılığıyla ülkemizin yardımlarının dünyanın dört bir yanına ulaşıyor olması da ayrı bir gurur. İşte oralarda ülkemizin ne kadar büyük bir ülke, insanımızın da ne kadar yüce bir gönül sahibi olduğunu anlıyorsunuz.

Bir programda en büyük hayalinizin atla İstanbul'dan Mekke'ye gitmek olduğunu söylüyorsunuz. Bu hayaliniz nasıl zuhur etti ve sizce bu hayalinize ne kadar yakınsınız? Son olarak genç oyunculara ve okurlarımıza neler tavsiye edersiniz?

Ben, bilvesile Kudüs'te Filistinli kardeşlerimle buluşmuştum. Orada bu beyanatı vermiştim. Endülüs'ten Mekke'ye çıkan üç atlı arkadaş Filistin'deki bir oyuncu arkadaşın demecinden etkilendik diye söylüyorlar. O etkilendikleri kişi de benim. Onların bu demeçleri beni daha da heyecanlandırdı. Hatta geçtiğimiz aylarda onlar Türkiye'deyken ben de onlara katılayım dedim ancak işlerim ona uygun olmadı, müsait olamadım. Çocukluktan bu yana ömrü at sırtında geçmiş ve atıyla aylarca dağlarda yalnız dolaşmış biriyim ki babamın vefatından sonra o üzüntümü hafifletmek için altı ay dağlarda kalmıştım. O yüzden Allah'ın izniyle uzun bir yolculukta zorlanacağımı da düşünmüyorum. Ayrıca eşim de çok iyi bir binicidir. Nasip olursa bu yolculuğu eşimle birlikte yapmak istiyorum. Yetkililerle ve ilgililerle görüşüp belki bu seyahatin

belgeselini de çekmiş oluruz. Her dönem padişahı, hacca gitmek isteyip gidemeyenler için bir kervan oluşturup gönderirmiş. Ben de o anı canlandırmak adına belgesel tadında bir şey düşünüyordum. O kutsal yolculuğu tarihin izlerini sürerek, ecdadın geçip gittiği ve konakladığı yerlerde kalarak; insanları da bu yolculuğa şahit tutup onlara bir heyecan aşılama adına böylesi bir proje aklımda ve gönlümdedir. Buna ne kadar yakınım? Çok yakınım, çünkü bir şeye "Ol!" dedi mi olduran Allah'ım (c.c.) ummadığım bir yerden bir vesile çıkarıverir de o kutsal yolculuğun içinde buluveririm kendimi.

Son olarak genç oyuncu kardeşlerime kendi dinî ve ahlaki değerlerini unutmalarını ve daima yaptıkları her işte onları ölçüt olarak kabul etsinler derim. Hem yaptıkları işlere hem de hayata bu zaviyeden baksınlar. Bu dünyanın büyüğü aynası olan şan ve şöhrete kapılmasınlar. Gelen teklifleri ya da işleri koşulsuz bir şekilde şan, şöhret ve para uğruna hemen kabul etmesinler. Bir baksınlar; dinî, ahlaki ve millî değerlerimize uygun mudur değil midir? Dolayısıyla basiretli ve tercih yapan biri olma adına da öncelikle bol bol okumayı ve manevi dinamiklerini geliştirmeyi asla ihmal etmesinler diyorum. Okuyucularımız da değerlerine sahip çıkan ve bunları koruma adına uğraş veren sanatçılara ve sanat yapımcılığına destek versinler ve takip etsinler.

Öz Geçmiş

Melikşah Özen, 1981 yılında Tekirdağ Kapaklı'da dünyaya geldi. Babasının öğretmen olmasından ötürü ilkokulu ve ortaokulu çeşitli vilayetlerde okudu. Liseyi ise Çerkezköy'de bitirdi. Yaz tatillerini dedesinin yanında geçiren Özen, dedesinden at biniciliğini, kılıç kullanmayı ve okçuluğu öğrendi. Bu alanda iyice ustalaşmış olan sanatçı, askerliğini jandarma özel harekât olarak yaptı ve bu özel görevini iki yıl daha sürdürdü. Dönüşte memleketinde hem at biniciliği hem okçuluk hem kılıç kullanmaya yönelik dersler vermeye başladı. Çeşitli tiyatro gösterilerinde sahne alan, senaryo ve skeçler yazan sanatçı, oyunculuk deneyimine *Öfke* adlı filmle başladı. Bunun ardından *Çerçi* adlı film ve çeşitli dizilerde rol alan Melikşah Özen, *Diriliş Ertuğrul* dizisinde kendi adını da taşıyan Melikşah Alp rolünü üstlendi. Atıyla seyahat etmeyi, uzun süreli kamplar yapmayı seven, ormanda kalarak yaz ve kış hayatını bizatihi yaşamış olan Özen oyunculara at biniciliği, kılıç kullanma ve okçuluk üzerine eğitmenlik yapmaktadır. Esenyurt Üniversitesi Radyo ve Televizyon Bölümünde öğrenimine devam eden Melikşah Özen, üç çocuk babasıdır.

TOPARLANIN GİDİYORUZ

■ Şerife DOĞAN

*Duyduğum yoktu ne vakittir
Cüvercin sesi, kumru sesi, pencerede;
İçime gene
Yolculuk mu düştü, nedir?
Nedir bu yosun kokusu,
Martıların gürültüsü havalarda;
Nedir?
Yolculuk olmalı, yolculuk.*

Orhan Veli Kanık

İnsanoğlu, ilk çağlardan bugüne yaşadığı yerin dışında, bilinmeyi keşfetme ve merak duygusundan seyahat etmiştir. Yeni yerler görmek, farklı düşünce yapılarıyla tanışmak, düşüncelerimizi değiştirmek ve kalıplarımızı kırmak isteriz. İnsanlık tarihi kadar eski olan seyahat kavramı uzak yerler arasındaki devinimdir.

Seyahat denince yediden yetmişe hemen aklımıza Evliya Çelebi gelir. 17. yüzyılda yaşamış tarihimizin en önemli gezgini, seyahat severlerin kahramanıdır. Dünya tarihinde ise İbn-i Battuta, Marco Polo, Christopher Colomb, Vasco da Gama gibi isimler önemli seyyahlar arasındadır.

Okul kütüphanesinden temin edilen “Ayşegül Tatilde” kitap serisini heyecanla okuyan, çizimlerine bakarak hayaller kuran bir nesli geride bıraktık. İnsanoğlunun temel duygularından birisi meraktır. Yaşama sevincini koruyup merakının peşinden gidenlerin; etrafındaki sesleri duyup çevresini görünce ruhları da aydınlanmaya başlar. Tebdilimekânda ferahlık vardır; yatan aslandan gezen tilki yeğdir; çok okuyan çok bilir, çok gezen ondan da çok bilir atasözlerini günlük hayatımızda sıkça kullanırız.

Bir yolculuğa çıktığında zaman yavaşlar, farklı şehirdeki yaşanmışlıklar rutin hayattaki günlerden daha uzun gelir insana. İbn-i Battuta “Seyahat,

önce seni sözsüz bırakır sonra ise iyi bir hikâye anlatıcısına dönüştürür.” diye tanımlar seyahati. Her seyahat kişiyi biraz daha olgunlaştırır, dönüştürür. Kişinin kendini yeniden keşfetmesine hayatında yeni bir sayfa açmasına olanak tanır. Emile Zola seyahati, “Hiçbir şey zekâyı seyahat etmek kadar geliştirmiyor.” cümlesiyle anlatır.

Turist mi, Seyyah mı?

Uzun bir yaz tatilini yeni bitirdik. Bütün bir kış yapılan tatil planlarını imkânlar dâhilinde gerçekleştirmeye

gayret ettik. Yeni yerler görmeye, keşfetmeye çalıştık. Seyahatin insana yaşama zevinci kattığı konusunda sanırım mutabıkız. Peki, biz Paul Theroux sözündeki gibi “Turist olmaya mı talibiz seyyah olmaya mı?”

Turistler, belirli bir plana ve rotaya bağlı kalırken seyyahlar yolculuklarının sonucunu tam olarak bilmezler. Bu belirsizlik, seyyahların daha esnek ve açık fikirli olmalarını sağlar. Seyyahlar, karşılaştıkları beklenmedik durumları ve sürprizleri kucaklarlar; bu da onların seyahatlerini

daha zengin ve öğretici kılar. Seyyahlar için yolculuk, planlanmış bir rotadan çok keşif ve macera dolu bir süreçtir. Seyyah önüne ne çıkarsa onu görür, yolu açıktır. Turist neyi görmek istiyorsa onu görebilir, yolu ise sınırlıdır. Seyyah olmayı seçmek seyahati daha zenginleştirir.

Seyyah, başkasının hikâyesine ortak olan ya da onu ortak edendir. Yeni kişiler tanıdıkça heyecanlanır. Turist ise daha önce gördüğü resimlere ve kartpostallara benzeyen manzaraları görünce çok sevinir. Hızlı seyahat olmaz.

Hız turistlere özgüdür ve yolculuğu sıradanlaştırır. Seyyah ise anı yaşayarak kıymetlendirir, anın ruhuna değmesine izin verir. Turist, bir slayt gösterisi gibi hızla görülüp geçilen meydanları, insanları ve hâllerini görür. Belleğinde iz kalmaz, derinleşemez. Gitmek, gezmek, fotoğraflar yüklemek... Bakmak, fotoğraf çekmek ve tekrar otobüse binmekten ibarettir gezisi. Seyyah ise turistin aksine yolun hikâyesine kendini katandır.

Geziye turistik eğlence için değil gezgin ruhuyla gidilmeli. "Burayı da gördüm." demenin, gezmeyi bir böbürlenme vesilesi kılmanın sığılığına kapılmadan şehrin ruhunu keşfederek manası kavranmalı.

Seyahatle Öze Doğru Yol Almak

Yeni yerler görmek ve farklı kültürlerle tanışmak, bize kim olduğumuzu ve hayatta ne istediğimizi görme fırsatı sunar. Her seyahat, bizi kendimizle de tanıştırır. Yolculuk, kişisel gelişimin bir adımdır. Dünyayı keşfederken kendi iç dünyamızı da keşfeder ve hayatımızı daha anlamlı kılacak deneyimlerle zenginleştirir. Küçük bir köyde tanıştığımız yaşlının bir sözü, yıllardır okuyup anlayamadığımız bir kitabın cümlesi gibi içimize işler.

İnsan, yolculukta hem dış dünyayı hem de kendi iç dünyasını keşfeder. Yeni yerler görmek, yeni insanlar tanımak, farklı yaşamlarla yüzleşmek ruhu besler, zihni açar ve

sonunda bir dönüşten daha fazlasını getirir. Bilinmeyen yollar bizi daha cesur, anlayışlı ve empatik bireyler yapar. Seyahat insanı iç âlemi ile buluşturmuyorsa, sadece kısa sürede çok yer görme telaşından öteye geçmiyorsa yorulduğumuza değmez.

Yeni Rota Oluşturuluyor; Yavaşıla

Yolculuk merak etmektir. Bildiğinizi sandığınız şehrin sokaklarını yürüyerek keşfetmektir. Bazen yorulan zihinler için gerekli olan sadece toprağa dokunmak, farklı kültürlerle tanık olmak, yerele temas etmektir. Paket hâlinde pazarlanan turlarla bu saydıklarımızı ne kadar hissedebiliyoruz?

Geçmişte yaz tatilinde memlekete gidilir; dedemizin, ninemizin tarla işlerine yardım eder, onlardan duyduğumuz övgü dolu sözlerle hayata karşı motive olurduk. Seyahat, kendimizi yerelin gözünden görmemizi sağlar. Modern çağ denilen bu günlerde ihtiyaçlar tamamen değişti. Artık ne kadar çok yere gidersek o kadar dolu dolu bir tatil yapmış sayılıyoruz.

Birkaç gün Anadolu'nun dağ köylerinde bahçesinden hanımeli sarkan bir teyzenin evinde misafir kalsak, sabah erkenden başlayan iş telaşına ortak olsak, yöresel bir yemeğin hikâyesini dinleyerek yapılışına eşlik etsek ne güzel olur. Ruhumuzun, belki de asmaların sardığı kameriyede içilen bir bardak çaya ve

sakince kitabımızı okumaya ya da ekmegin, emegin kıymetini daha iyi anlamak için buğday başağının biçilmesine eşlik etmeye ihtiyacı var. İnsanoğlu görmediğini merak eder, yapamadığını yapmak ister. Konfor alanımızın dışına çıkarak en farklı deneyimi yaşayabiliriz.

Günümüzde ise ne kadar şehir, ülke gezsek de fitratından, özünden, topraktan uzaklaşan insan sürekli kendini yorgun hissediyor. Tabii ki denizin serinliği, yeşil alanların huzuru, tarihî yerlerin mistik havası keşfedilmeli. İstanbul'un boğazını, Antalya'nın denizini, Salda Gölü'nü, Göbeklitepe'yi, Pamukkale'yi görmek, Anadolu'yu keşfetmek ruhumuzu zenginleştirir. Ormanda oturmaya, ağaçların hışırtısını dinlemeyi, denizin akşam vakti artan dalgalarını izlemeyi ve bunlar üzerine tefekkür etmeyi de ihmal etmeyelim.

Tatile Gidemeyenin Zorbalanması

Tatil yapmak; modern toplumda başarı, zenginlik, özgürlük ve sosyal statü sembolü olarak algılanıyor. Ne iş yaptığın, nerede oturduğun gibi nereye tatile gittiğin de bir kimlik belirleyicisi hâline geldi. Günümüzde yaz tatilinde deniz kenarına gitmeyen çevresi tarafından yargılanıyor. Herkesin ekonomik, fiziksel ve sosyal koşullarının farklı olduğunu anlamak, empati kurmak çok zor olmasa gerek. Toplum olarak tatil

kavramını belki de yeniden tanımlamalıyız. Tatil ihtiyacını karşılamının yolları kişiden kişiye değişebilir. İnsanın günlük hayatta ne eksiği varsa onu yaptığı moladır tatil.

Herkesin Evliya Çelebi rolü oynadığı sosyal medyaya göre sanki tüm ülke seyyah olmuş! Peki, ne için gezmek; görmek, keşfetmek, özümüzü bulmak için mi yoksa burada bir fotoğraf karemi olsun, ne çok yer görmüş, gezmiş, kültürlü desinler diye mi? Sosyal medya platformlarındaki parlak fotoğraflar, tatil anıları bu normlara uymayanları yani tatile gidemeyenleri bir nevi "toplumsal dışlanma" döngüsüne hapsediyor. İlkokuldaki çocukların muhabbetinin konusu, yaz tatilinde hangi tatil beldesine gideceksin üzerine oluyor. Gidemeyen kendini eksik, kusurlu hissediyor. İzin dönüşü tatil anılarını anlatmak, ofis arkadaşlarından geride kalmamak için tatile gidenler bile var. Bu dönüşümü ve davranışı hayretle izliyoruz. Dinlenmek isterken daha çok yorulan, enerji ve para harcayarak "Etraf ne der?" baskısından kurtulmaya çalışan ve anlamından uzaklaşan tatil kavramı bize ne katıyor? Artık bunun da sorgulanması gerekiyor.

Gittik, Gezdik, Döndük

Otobüs camından dışarıya bakarken, bir dağın zirvesinde oturmuşken ya da yabancı bir şehrin sokaklarında kaybolmuşken aslında

kendi ruhunun derinliklerini keşfeder insan. Hayatın akışına dışarıdan bakabilme fırsatıdır seyahat. Bunun için yapılan yatırım belki de kendine yaptığı en büyük iyiliktir. Seyahat ederken sadece çevreyle değil kendi ruhuyla da bir diyalog kurar. Seyahat dönüşü ise artık eskisi gibi değildir. Çantasında yeni anılar, ruhunda da yeni bir bilgelik taşır.

İnsan kaybolmaya açık olabildiği kadar kendi ruhunu bulabiliyor. Çünkü gerçek keşif yolculuğu, Proust'un sözündeki gibi "Yeni yerler aramakta değil yeni gözlere sahip

olmaktadır." Böylece gittiğimiz her yer, karşılaştığımız her kişi bize yeni görme biçimleri kazandırır, ruhumuzu dinginleştirir.

Neyi görmeyi umduğumuz gerçekte neyi gördüğümüzü etkiliyor. Seyahat, kaybolmaya açık olmak, yeni yaşantıların akışına kapılmaya izin verebilmektir. Böylece ön yargılar kırılır ve dünyanın olanca farklılığını, insan ruhunun sonsuz çeşitliliğini idrak etmekle kâinatta ne de küçük bir yer işgal ettiğimizi fark ederiz. Pablo Neruda'nın dediği gibi "Yavaş yavaş ölümler, seyahat etmeyenler."

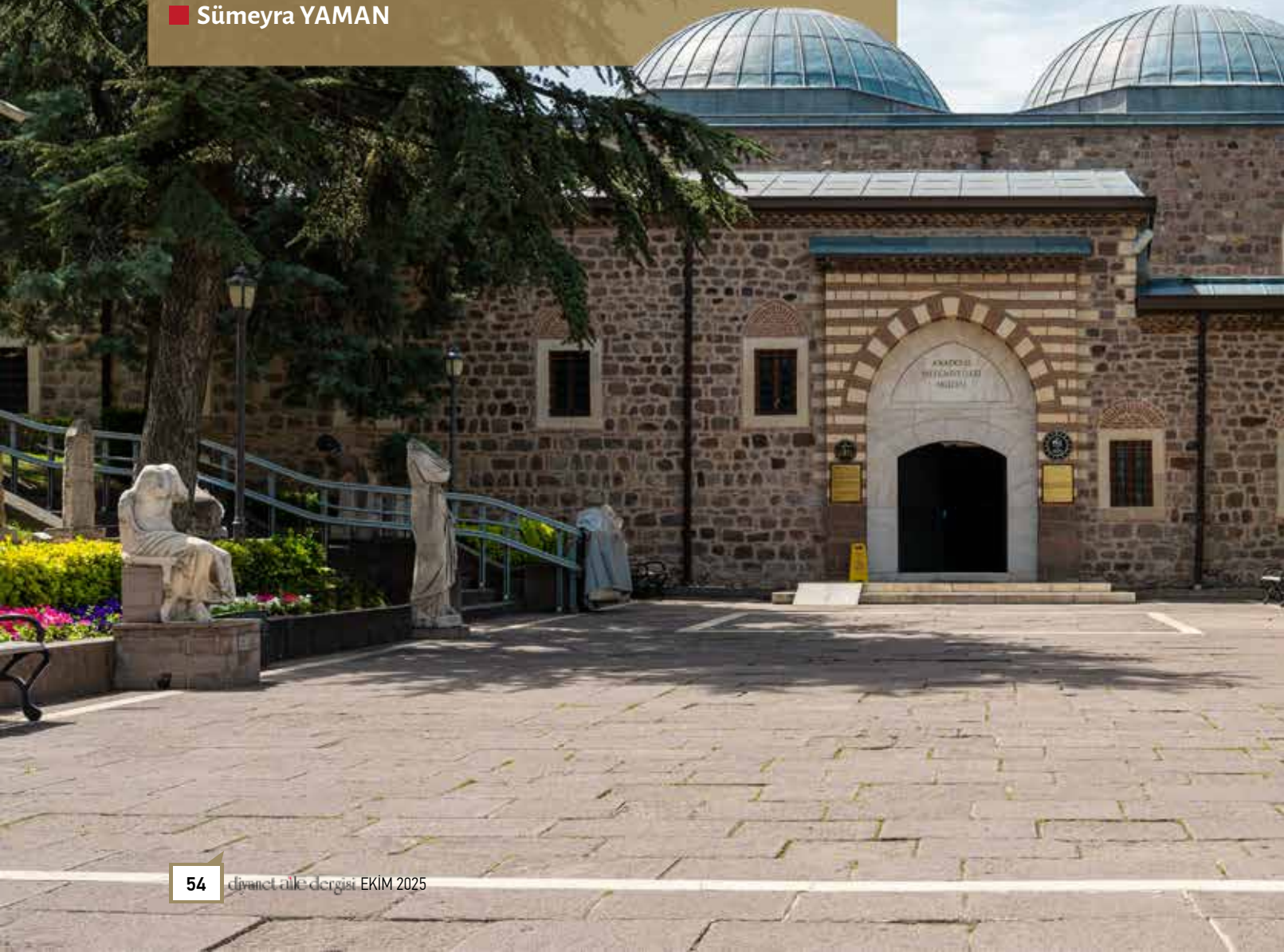
Gerçek seyahat insanı terbiye eder. Böylece dış âlemde atılan her adım, kalbe doğru yürünen yolculuğun bir parçası olur. Mütevazı imkânlarla kendini bulmak, kendine varmak için yola düşen seyyahlara selam olsun. Tatili attığı storyler ile takip edenlere, canlı canlı yaşatan ama kendisi yaşayamayanlara da selam olsun. Gezdiğini, yediğini övünme nesnesi olarak kullanan, gittim demek için gidenlere de selam olsun.

Unutmayalım, en uzun yolculuk cesaret ve kararlılıkla atılan ilk adımla başlar. Seyahatin önündeki tek engel kapının eşiğidir. Andre Gide'in sözündeki gibi "Kıyıyı gözden kaybetmeye cesaret etmedikçe insan, yeni okyanuslar keşfedemez." Cesaretinizi toplayın, valizinizi hazırlayın ve yeni bir maceraya atılın. Sahi, bir sonraki yolculuk nereye?

Anadolu'nun
dağ köylerinde
bahçesinden
hanımeli sarkan
bir teyzenin
evinde misafir
kalsak, sabah
erkenden
başlayan iş
telaşına ortak
olsak, yöresel
bir yemeğin
hikâyesini
dinleyerek
yapılışına eşlik
etsek ne güzel
olur.

İNSANLIK TARİHİNE DERİN BİR YOLCULUK ANKARA ANADOLU MEDENİYETLERİ MÜZESİ

■ Sümeyra YAMAN

Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara'nın Ulus ilçesi Atpazarı mevkisindedir. Ankara Kalesi'nin dış duvarının yanında Osmanlı Devleti'nden kalma iki tarihî yapı restore edilerek müze hâline getirilmiştir: Mahmut Paşa Bedesteni ve Kurşunlu Han. Bedestenin Fatih dönemi başvezirlerinden Mahmut Paşa tarafından yapıldığı tahmin edilmektedir. Kurşunlu Han'ın ise yine Fatih dönemi başvezirlerinden Mehmet Paşa'nın İstanbul'un Üsküdar ilçesindeki imaretine vakıf olarak yaptırıldığı nakledilmektedir. Bu yapılar 1881 yılındaki yangından sonra terk edilmiş ve uzun süre kullanılmamıştır.

Ankara'da ilk müze 1921 yılında çevre illerden getirilen eserlerin sergilendiği Akkele mevkisinde küçük bir alanda kurulmuştur. Tarihî eserler gelmeye devam edince bu müzenin hacmi yetersiz kalmış ve eserler Augustus Mabedi ile Roma Hamamı'nda toplanmaya başlanmıştır. Yeni ve kapsamlı bir müzeye ihtiyaç hasıl olduğu düşüncesiyle yetkililer yeni bir mekân arayışına girişmişlerdir. Zamanın kültür müdürü ve maarif vekili metruk hâlde bulunan Mahmut Paşa Bedesteni ve Kurşunlu Han'ın onararak müze binası olarak kullanılmasını önermişlerdir. 1938 yılından 1968'e kadar devam eden bir restorasyon çalışması neticesinde bedestenin orta bölümünde yer alan kubbeli mekânın onarımının bitirilmesiyle eserler yerleştirilmeye başlanmış ve binaların onarımı devam ederken orta bölüm ziyarete açılmıştır. Günümüze kadar ara ara değişikliklere uğrayarak mevcut halini almıştır. Bugün idari bina olarak kullanılan Kurşunlu Han'da kütüphane, araştırmacı odaları, konferans salonu, laboratuvar ve iş atölyeleri yer almakta, Mahmut Paşa Bedesteni ise sergi salonu olarak kullanılmaktadır.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1997'de "Avrupa'da Yılın Müzesi" seçilmiş ve kendine has orijinal koleksiyonları ile dünyanın sayılı müzeleri arasında yer almıştır. Eserler, kronolojik olarak ayrılmış olan bölümlerde teşhir edilmektedir. Üst salonda Paleolitik Çağ, Neolitik Çağ, Kalkolitik Çağ, Erken Tunç Çağı, Asur Ticaret Kolonileri Çağı, Hitit Çağı, Frig Krallığı ve Urartu Krallığı bölümleri yer almaktadır. 2014 yılında tekrar restore edilerek yenilenen Anadolu Medeniyetleri Müzesi sanal

Paleolitik Çağ Bölümü

turları, canlandırmaları ve Göbeklitepe'deki T biçimli dikme replikaları ve özgün eserleriyle insanlık tarihine doğru derin bir yolculuğa çıkmamızı mümkün kılmaktadır.

Paleolitik Çağ Bölümü: Bu bölüm henüz üretimi bilmeyen, yalnızca doğada hazır bulunan şeyleri tüketen insanların yaşadıkları ortamda bulunan yabani sebze, meyve ve köklerle avlandıkları hayvanları tüketerek beslendikleri zamanları temsil etmektedir. Hayvanları avlamada ve bitkileri toplamada kullandıkları Kuvars, çakmak taşı ve radyolaritten yaptıkları aletler burada sergilenmiştir.

Neolitik Çağ Bölümü: Burası Çatalhöyük ve Hacılar'dan gelen eserlerin temsil edildiği kısımdır. Avcılık ve toplayıcılığın yanı sıra ilk üretici köy hayatı ve tarım başlamış, hayvanlar evcilleştirilmiştir. Süs eşyaları, taş kapları, çakmaktaşı, obsidiyen aletler, pişmiş toprak ve taş kaplar da bu bölümde ziyarete açılmıştır.

Kalkolitik Çağ Bölümü: Köyden kentleşmeye doğru

Kalkolitik Çağ Bölümü

bir değişimin olduğu bu çağ, Anadolu'nun kültür çeşitliliğinin arttığı, sosyal ve ekonomik yapısının geliştiği bir dönemdir. Kalkolitik Çağ için en önemli değişim, maden işçiliğinin başlamasıdır.

Köylerde insan nüfusu artmış, tarım ve hayvancılığın yanı sıra dokumacılık ve seramik üretimi yaygınlaşmıştır. Hacılar bölgesinin iyi pişirilmiş, perdahlı, kırmızı astarlı, zengin geometrik desenli kapları, Canhasan'ın bakırdan asa başı, Alışar'ın metal ve taş mühürleri bu kısımda sergilenmektedir.

Erken Tunç Çağı Bölümü: Alacahöyük, Karaoğlan, Ahlatlıbel başta olmak üzere Türkiye'nin birçok yöresindeki eserler bu bölümde

sergilenmektedir. Bakıra kalay katılması ile tuncun elde edilmesi, madencilik hayatının her alanında etkili olmuştur. Bu bölümde tunç, altın, gümüş gibi madenlerden yapılmış dinî törensel objeler, kolye, bilezik, taç kemer tokası, iğne gibi takılar ve madeni kaplar bulunmaktadır. Horoztepe ve Hasanoğlan heykelcikleri de bu bölümdeki eserler arasında yer almaktadır.

Asur Ticaret Kolonileri Bölümü: Ticaret yapmak amacıyla Anadolu'ya gelen Asurlu tüccarlar, Sümerlerden öğrendikleri ve kullandıkları çivi yazısını da beraberinde getirirler ve Anadolu'da yazılı tarih böylelikle başlamış olur. Kültepe, Acemhöyük, Alışar

Neolitik Çağ Bölümü

ve Boğazköy kazılarında bulunmuş olan pişmiş toprak ve taş kaplar, mühürler ve mühür baskıları, heykelcikler, taş kalıpları, kozmetik kutuları, altın eşya ve takılar, tunç aletler ve silahlar bu bölümde görülebilir. Anadolu'nun en eski yazılı belgeleri olan Kültepe tabletleri, riton olarak adlandırılan hayvan biçimli törensel kaplar, çivi yazılı tunç hançer, Acemhöyük'te bulunmuş olan fil dişi kutu özellikle görülmesi gereken eserlerdir.

Hitit Çağı Bölümü: Anadolu'da hüküm süren Hitit Devleti, Anadolu'nun merkezî sistemle idare edilen ilk devletidir. Hititler büyük bir imparatorluk olmanın getirisiyle zengin bir kültüre sahip olmuşlardır. O döneme ait pek çok eser bu derin kültürü günümüze taşımıştır. Boğazköy, Alacahöyük ve Alişar önemli Hitit merkezleridir. Hitit kabartmalı vazo geleneğinin en güzel örneklerinden olan İnandık vazosu, fil dişi, altın ve tunçtan yapılmış heykelcikleri, büyük boyutlu hayvan biçimli törensel kaplar, çivi yazılı kil tabletler, Hitit kral ve kraliçelerine ait mühür baskılarının yanı sıra Anadolu'daki tek örnek olan tunç tablet bu bölümde özellikle ziyaret edilmesi gereken müstesna eserlerdir.

Frig Krallığı Bölümü: Hitit İmparatorluğunun yıkılmasından sonra tarih sahnesinde yerini alan Friglerin eserlerinin Hititlerden çok farklı olduğu gözlemlenmiştir. Yüzyıllar boyunca Anadolu'da

Frig Krallığı Bölümü

İnandık Vazosu

süregelen kültürlerin ortaya çıkardığı eser geleneğinin değişimi ve zenginleşmesi buraya yeni gelen toplumların kültüre kattığı yenilikler olarak değerlendirilir. Seramik işçiliğinde ve süsleme sanatındaki farklılığın yanı sıra Friglerin, özellikle maden ve ahşap işçiliğinde ne denli ileri düzeyde oldukları eserlerinde gözlemlenmektedir. Tunç kazanlar, hayvan başı şeklindeki kaplar, ahşap servis masası ve hayvan biçimli minyatür oyuncaklar bölümün dikkat çeken eserleridir.

Urartu Krallığı Bölümü: Bu bölümde Doğu Anadolu'da kurulan Urartu Devleti'ne ait eserler sergilenmektedir. Urartular, madencilik ve mimarlık bakımından ileri düzeye ulaşmışlardır. Tunçtan ve fil dişinden yapılmış

mobilya aksamaları ve süsleri, tunç kemerler, adak levhaları, gümüş ve tunç iğneler, fibulalar (çengelli iğne), bilezikler, çeşitli taşlardan yapılmış kolyeler, çeşitli kap örnekleri, savaş aletleri ve demirden yapılan tarım aletleri bu bölümün dikkate değer eserlerindendir. Altıntepe kazılarında keşfedilen ve bu bölümde sergilenen yüzden fazla fil dişi plakanın birleşmesinden oluşmuş yatar vaziyetteki aslan bölümün en nadide parçasıdır.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Anadolu'daki insanlığın sosyal, kültürel ve sanatsal gelişimi hakkında pek çok şey öğrenebileceğimiz oldukça dikkat çekici bir müzedir. Müze eserleri kronolojik bir sistemle tasnif edilmiştir ve bu sistemi takiple gezildiğinde insanlığın ürettiği eserlerin değişimleri ve gelişimlerini kolayca takip edebiliriz. Son dönemde tanıtım amacıyla kullanılan sanal turlar ve canlandırmalar müze gezisini daha da keyifli bir hâle getirmektedir. Başkente yolunuz düşerse eşsiz ve benzersiz eserlerin sergilendiği bu müzeyi mutlaka ziyaret etmenizi tavsiye ederim.

Urartu Krallığı Bölümü

ÖYKÜYÜ DE İÇİNE ALAN HİKÂYEMİZ

■ Bahtiyar GÜL

Her şeyin bir hikâyesi vardır. Hayatımızın, ailemizin, üstünde bulunduğumuz toprağın, geçmişin ve geleceğin... Hatta gün içinde yapıp ettiğimiz en küçük şeylerin bile bir hikâyesi vardır. Örneğin; bir yolculuğa çıkarız, arkadaşlarımızla buluşuruz, kütüphaneye gider bir kitap seçeriz, ailecek bir sabah kahvaltısı yaparız... Bunlar olurken, yaşanırken arka planda hikâyeler oluşur. Kişisel yani bene dair hikâyelerimiz. Tabii olarak kişi büyüdükçe toplumsal olarak da hangi hikâyelerin içinden geçip geldiğimizi merak eder. “Biz” algısının oluşmasında sadece tarihsel bilgiyi vermek kuru kalabilir. Olanın içindeki duyguyu ve anlamı vermek için anlatılara, hikâyelere ihtiyaç duyarız. Eski Türk edebiyatındaki sagular, destanlar, masallar, *Binbir Gece Masalları*, *Şahmeran Hikâyeleri*, *Dede Korkut Hikâyeleri*, Hz. Ali Cenklere,

Seyahatnameler, *Leyla ile Mecnun*, *Ferhat ile Şirin* gibi birçok halk hikâyesi bunlara örnek olarak gösterilebilir. Özellikle küçük yaşlarda çocuklara ortak bir hikâye sunabilmek; toplumsal bilincin, ortak kültürün, ortak vicdanın oluşması bakımından önem arz eder. Gördüğümüz üzere hikâye *benden bize* yani kişisel yaşamımızdan toplumsal yaşamımıza kadar yer tutan geniş bir kavramdır. Bu anlamda hikâyeyi çatı bir kavram düşünebiliriz. Hatta atasözlerinin, halk şiirlerinin ve halk musikisinin sözlü parçalarının arkasında da birer hikâye bulunması gerektiği teorik olarak ifade edilmiştir. Aynı şekilde günümüzde de birçok sanat dalında verilen eserlerin arkasında bir hikâye vardır. Sanatçı hikâyesini yoğurur, bir biçime sokar; resme, fotoğrafa, müziğe, filme, edebiyata dönüştürür.

Hikâyenin öne çıkan taraflarından biri de anlatılagelmiş olmasıdır. Anlatı, çoğu zaman belli olmayan bir anlatıcı tarafından hikâye edilir; dilden dile, kuşaktan kuşağa aktarılarak bizi bulur. Hikâye, her anlatılışta biraz değişse de çerçevesini koruyarak vermek istediği mesajlarla örülü olarak gelir. İnsan hayata doğduğu için hayatın resmi değiştikçe yorumu da ister istemez değişir. Hikâye de bu değişimden nasibini elbette alır ve farklı biçimlerden, anlatıcılardan geçerek bir sonraki zamana ulaşır. Bu tarafıyla baktığımızda hikâye öteden beriye gelen, bize ulaşan, süzülen kıymetli bir anlatıdır. Tekraren hikâye edilmesi, sisli bir yerden bize ulaşması, gerçekliği belli olmayan bir alandan gelmesi zaman zaman uydurulmuş olduğunu düşünmemize neden olabilir. Hikâyeden şüphe edebiliriz, masallara inanmayabiliriz. Fakat biraz düşündüğümüzde zaten her şeyin kurgu olduğunu görürüz. Maharet burada yatar. Gerçeğin olduğu gibi aktarılması mümkün değildir. Hikâye, gerçekten sıçrayarak yeni bir dünya kurar ve oluşturur. Bu anlatı, içinde yaşanan dünyada bize rehber olacak taraflar taşır, bu yüzden hikâyenin gerçekliği tartışılmaz; önemli

Günümüzde de birçok sanat dalında verilen eserlerin arkasında bir hikâye vardır. Sanatçı hikâyesini yoğurur, bir biçime sokar; resme, fotoğrafa, müziğe, filme, edebiyata dönüştürür.

olan taşıdığı unsurlar ve yeni kurduğu dünya içinden bize seslenmesidir. Bu bakımdan hikâyeye olan inancımız zayıflamaz aksine gerçekten daha gerçek bir ilgiyle ona yaklaşıyoruz. *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde Deli Dumrul'un Azrail ile konuşmasını garipsemeyiz, biliriz ki ölüm insanın en büyük gerçeğidir ve hikâye de onun etrafında dönüp dolaşmaktadır. Düz ve kuru bir gerçeklik ile hikâyelere yaklaşamayız. Anlatılanın aşkın ve öte tarafını görmeye çalışırız. Hikâyede de amaç zaten budur; her şeyi ayan beyan ortaya dökmekten öte görülemeyene dair bir menfez, bir pencere oluşturabilmektir.

Hikâye, sözlükte “anlatmak, nakletmek, aktarmak, tekrar etmek; benzetmek, taklit etmek” anlamlarına gelir. Öykü kelimesi de yine benzer şekilde “öykünmek ve taklit etmek”

anlamını taşır. Yukarıda da değindiğimiz gibi hikâyeye, bize anlatılagelmiş olan ve ağırlıklı olarak sözlü geleneğin içinde köklü bir ürünken (örneğin halk hikâyeleri) öykü sözlü anlatıdan ziyade yazınsal tasarımın söz konusu olduğu modern edebiyatın bir türüdür. Burada tanımsal olarak iki kavramı ne kadar ayırsak da aslında yaptığımız, anlamlandırma için kategorize etmektir.

İki kavram birbirinden ne kadar farklı görünse de özellikle bizim gibi hikâye anlatmanın önemli olduğu toplumlarda güçlü ilmeklerle birbirine bağlıdır. Burada bu iki kavramın karşıt olarak kullanılması pek doğru durmamaktadır. Hikâyenin çok daha geniş bir yelpazesi vardır. Öykü ise bir yazınsal tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kavramsal karışıklık günümüzde de devam etmektedir. Bazı yazarlar ve yayınevleri öykü yerine hikâye kavramını kullanmaktadır. Örneğin Mustafa Kutlu, öykü yerine hikâye kelimesini tercih eder. Burada yazar ve yayınevlerinin yaptığı bu bilinçli tercih, aradaki ilmeklerin ne kadar güçlü olduğunu bize tekraren hatırlatır. Bir başka örnek olarak da Hüseyin Su'nun günümüz öyküsünün dayandığı noktaları anlattığı kitabına “*Öykümüzün Hikâyesi*” başlığını koymasındır. Demek istediğimiz kavramsal

çözümlemelerin arkasında hikâye ile öykü sıkı sıkıya ilişki içerisindeyler.

Modern anlamda hikâyenin Batı'da ilk örnekleri XVIII. yüzyılda görülmeye başlar ve XIX. yüzyılda roman türünden ayrılarak adına "küçük hikâye / short story" denilen tür ortaya çıkar. Bugün dünyada hikâye denildiği zaman sadece bu küçük hikâye türü anlaşılmaktadır. Türk edebiyatında öykü kelimesi de kavramsal olarak bu "küçük hikâye"nin karşılığıdır ve Cumhuriyet Dönemi'nden sonra kullanılmaya başlanmıştır. Türk edebiyatında öykü türüne örnek olarak verebileceğimiz ilk eser Samipaşazade'nin *Küçük Şeyler* adlı kitabıdır. Daha sonrasında birçok yetkin öykü eseri ortaya çıkmıştır.

Öykü, sözlü gelenekten ziyade yazılı metinlerin çoğalmasıyla kendisini ortaya çıkarmış bir türdür. Öyküde esas olan okuyucuda tek etki oluşturmaktır, der Edgar Allan Poe. Bu, bana, öyküyü anlatacak en güzel tanımlama gibi gelir. Öykü kısa bir türdür ve her şey anlatılmaz. Üç dört sayfa içinde yazar yapmak istediğini yapmak, oluşturmak istediği etkiyi oluşturmak zorundadır. Metni bir sorunsalın etrafında dönüp dolaştırır ve kadraja sadece bir şeyi, anlatmak istediği ne ise onu oturarak kurguyu oluşturur. Her şeyi anlatmaya çalışmak öykü için mümkün değildir. Bir masa düşünelim; fotoğrafını çekeceğiz, orda neyi öne çıkaracaksak onu merkeze

koyarız ve diğer eşyaları, çeri çöpü masanın üzerinden kaldırırız. Öykü de biraz buna benzemektedir; metinde olan her kelime -ne eksik ne fazla- oluşturulmak istenen etkiyi vermek için kullanılır, diğerleri metne giremez ve dışarıda tutulur.

Bir öykü için ilk adım, anlatmak istediğiniz neyse ona karar vermektir. Aslında burada da anlatacağınız şeyin bir hikâyesi vardır. Herkesin üzerinde çok durmadığı, dönüp bakmadığı bir hikâye öyküye dönüşür. Modern dünya daha parçalı bir dünyadır. İnsan kadim olandan uzaklaşmış, zihni ve günü parçalara bölünmüştür. Bu karmaşanın içerisinde çeşitli rol karmaşaları yaşar ve modernitenin içerisinde nerede, nasıl davranacağını tam kestiremez bir hâledir. Bilgiye erişim, ulaşım, ekonomik standartlar her ne kadar daha iyi olarak görünse de yaşama dair anlamlandırmalar bölük pörçüktür. Bu, ister istemez modern insanın anlatacağı hikâyelere de yansır. Kadim olan anlatılarda iyilik, kötülük gibi kavramlar daha kesin ve köşelidir; insanın davranış biçimleri ve seçimleri daha belirgindir. Günümüzdeki metinler ise kesin, bütünsel ve daha derli toplu olmaktan uzaktır. İçine doğduğumuz modern dünya bu anlamda siyah beyaz olmaktan çıkmış, tonlara bürünmüştür. Hikâyemiz binbir parçaya bölünmüş ve dağılmıştır. Öykü, modern dünyada içinde bulunduğumuz hikâyenin bir

parçasını görünür yapar ve parçalardan hareketle yaşamın tonlarını, bir anıyı, bir acıyı, bir nesneyi odağa koyar. Küçük bir şeyden hareketle bütüne gitmeye çalışır ve bütüne dair anlatımını irdelemek ister. Ayrıca öykü; kısa olması, tek seferde okunabilmesi, modern dünyanın parçalı yapısına uygun olmasıyla edebî türler içerisinde önemli bir yer tutmaktadır.

Toparladığımızda, hikâye sözlü geleneğe dayanan daha temel bir çatı kavram gibi karşımıza çıkmaktadır. Öykü ise formu ve kuralları daha belirgin bir tür olarak edebiyatımıza girmiştir. Öykü, modernite ve postmodernite ile birçok biçime bürünse de arkasında hikâyeyi taşımaktadır. İnsana dair anlatılanlar ve anlatılacak olanlar yumak hâlinde bir noktada bütünleşir. Öykümüzün dayandığı birçok hikâye vardır, bunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Varmak istediğimiz noktayı bir kez daha tekrar edebiliriz. Her şeyin arkasında bir hikâye vardır. Yaşamımız boyunca birçok hikâye biriktiririz. Tarihsel olarak farkında olduğumuz ve olmadığımız birçok hikâyeye sahibiz. Birçok kırılmalardan, değişimlerden geçtiğimiz süreçlerin bazı zorunlulukları, zorlamaları da peşi sıra getirdiği elbette doğrudur. Ama işin nihayetinde genel olarak hikâyemizin ve özelde de tahkiye geleneğimizin -biçimsel türsel değişiklikler gösterse de- devam edeceği su götürmez bir gerçektir.

CIVA KİRLİLİĞİ

■ Şule TÜZÜN

Cıva kirliliği, hem insan sağlığı hem de çevre için küresel tehdit oluşturan önemli bir sorundur.

Doğal bir element olmasına rağmen insan faaliyetleri sonucunda çevreye yayılan cıva, çeşitli sağlık sorunlarına yol açabilir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından halk sağlığı için endişe verici on kimyasal madde arasında sayılan cıva, insan sağlığına zararlı en toksik üçüncü element olarak kabul edilmektedir.

Cıvanın Kaynakları ve Çevresel Döngüsü

Cıva, yer kabuğunda doğal olarak bulunsa da çevredeki miktarının yaklaşık yarısı insan kaynaklı aktivitelerden

kaynaklanmaktadır. Bu insan kaynaklı emisyonların yıllık 2220 ton civarında olduğu ve 2010 yılına göre % 20'lik bir artış gösterdiği tahmin edilmektedir. Başlıca insan kaynaklı cıva emisyonları arasında kömürle çalışan termik santraller, ısınma amaçlı kömür kullanımı, atık yakma tesisleri ve metal madenciliği gibi endüstriyel süreçler yer almaktadır. Ayrıca petrol rafinerileri, çimento üretimi ve dental amalgam kullanımı gibi farklı alanlar da cıva maruziyetine neden olabilmektedir.

Cıva, çevreye salındıktan sonra hava, su ve toprakta doğal bir döngüye girer. Metalik cıva buharlaşarak atmosfere yayılabilir, rüzgârlarla uzun

mesafelere taşınabilir hatta küresel ölçekte yayılım gösterebilir. Atmosferdeki metalik cıva oksitlenerek inorganik cıvaya dönüşür, yağmurlarla toprağa ve su kaynaklarına karışır. Toprak ve sudaki mikroskobik canlılar, bu inorganik cıvayı daha zehirli bir form olan metil cıvaya dönüştürür. Metil cıva, sucul ekosistemlerde birikerek balıklar ve diğer deniz ürünleri yoluyla besin zincirinin en üst halkalarına yani insanlara ulaşır. Bu döngü nedeniyle cıva, ekosistemler ve insan sağlığı için küresel bir risk hâline gelmiştir.

İnsan Sağlığı Üzerindeki Etkileri

Cıva maruziyetinin sağlık üzerindeki etkileri cıvanın türüne, maruz kalınan doza, kişinin yaşına ve maruz kalma süresine göre değişir. Cıva, özellikle sinir sisteminde ve böbreklerde toksik etkilere neden olmaktadır. Anne karnındaki fetüsler, cıvaya karşı en hassas grubu oluşturur. Annenin maruziyeti sonucunda plasenta yoluyla bebeğe geçen cıva, çocuğun düşünme, hafıza, dil, dikkat ve motor becerilerinde bozukluklara yol açabilir. Amerika Birleşik Devletleri'nde anne karnındaki cıva maruziyeti nedeniyle her yıl 75.000 çocuğun öğrenme güçlüğü yaşadığı tahmin edilmektedir.

Cıvanın üç ana formu bulunmaktadır: elementel (metalik) cıva, inorganik cıva ve organik cıva (metil cıva).

Metalik (Elementel) Cıva:

Günlük hayatımızda termometre, termostat, barometre, florasan lamba, akış ölçerler, tansiyon aleti, piller ve nemölçerler gibi birçok yerde bulunur.

Oda sıcaklığında sıvı hâlde bulunur, buharlaştığında kokusuz ancak oldukça zehirli bir gaz yayar. Bu buharın solunması, zehirlenmenin en yaygın nedenidir ve

solunan cıva buharının % 80'i akciğerlerden kana karışarak özellikle sinir sisteminde birikir. Cıva zehirlenmesi; titreme, sinirlilik, uykusuzluk ve kas zayıflığı gibi belirtilerle kendini gösterir. Yüksek doz maruziyet ise böbrek yetmezliğine ve ölüme yol açabilir. Havadan daha ağır olan cıva buharı yere çöktüğü için özellikle küçük çocuklar için ekstra bir risk taşır.

Metil Cıva: Metalik cıva, okside olarak inorganik formlara dönüşebilir ve bu formlar yağmurlarla toprağa, suya karışabilir. Metil cıva, toprak ve sudaki mikroskobik organizmalar tarafından metalik cıvanın dönüşümüyle oluşturulmaktadır. Bu nedenle çevresel ortamdaki metalik cıva arttıkça metil cıva da artar. En güçlü nörotoksinlerden biri olan metil cıva, genellikle besinler, özellikle de balık ve deniz ürünleri yoluyla vücuda alınır. Bu tür maruziyetler; periferik görme kaybı, el ve ayaklarda uyuşma, koordinasyon bozukluğu ve kas güçsüzlüğü

gibi nörolojik sorunlara neden olabilir.

Inorganik Cıva: Deri rengini açıcı özellikteki sabun ve kremlerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Dental amalgam genellikle % 50 oranında inorganik cıva içerir. "Çiğneme, yemek yeme, diş fırçalama ve sıcak içecek tüketimi ile daha kolayca artan" bir biçimde cıva maruz kalımına neden olduğu belirtilmektedir. Bu bileşiklere maruziyet, mide-bağırsak sistemini, sinir sistemini ve böbrekleri etkileyebilir. Deri döküntüleri, hafıza kaybı ve böbrek hasarı gibi sorunlara yol açabilir.

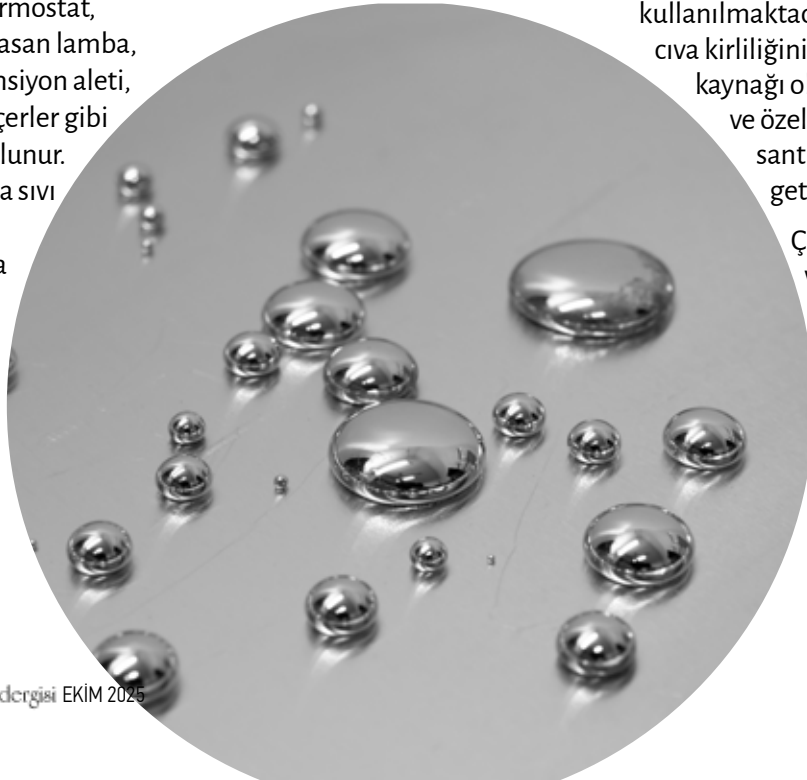
Türkiye'deki Durum

Türkiye'de cıva kirliliği konusunda geniş kapsamlı ve sistematik bir değerlendirme yapmak zordur. Ancak ülkedeki bazı cıva kaynaklarına dikkat çekilmektedir.

Kömür ve Termik Santraller: Türkiye'de kömür tüketimi artış göstermekte ve bunun büyük bir kısmı termik santrallerde kullanılmaktadır. Bu durum, cıva kirliliğinin temel

kaynağı olarak kömürü ve özellikle de termik santralleri gündeme getirmektedir.

Çimento Üretimi ve Madencilik: Çimento üretimi, önemli cıva emisyonu kaynaklarından biridir ve Türkiye; bu alanda Avrupa'da ilk,

dünyada ise beşinci sırada yer almaktadır. Ayrıca, Türkiye’de doğrudan cıva madenciliği yapılmamasına rağmen altın madenciliğinde cıva kullanımının kirliliği artırdığı belirtilmektedir.

Balıklarda Cıva: Gıda zinciri aracılığıyla cıva maruziyeti, halk sağlığı için en büyük risklerden biri olarak görülmektedir. Ülkemizde balık tüketiminin dünya ortalamasının altında olması ve daha çok küçük balık türlerinin tercih edilmesi bu riski genel olarak düşürebilir. Ancak Karadeniz ve iç sular gibi bölgelerdeki balıklarda cıva düzeylerinin düzenli olarak izlenmesi gerekmektedir. Özellikle konserve ton balığı sektöründeki büyüme de bu konuda değerlendirme yapma ihtiyacını doğurmaktadır.

Minamata Felaketi: Cıva Zehirlenmesinin Yıkıcı Yüzü

Japonya’nın Minamata kasabası, büyük bir cıva felaketine maruz kalarak cıvanın zararlarının anlaşılması için bir dönüm noktası olmuştur. Balıkçılıkla geçimini sağlayan bu sahil kasabasında, 1932’den itibaren faaliyet gösteren bir fabrika, endüstriyel atık sularını yaklaşık 36 yıl boyunca Minamata Körfezi ve Nehri’ne boşalttı. Bu atık sular, üretimde kullanılan cıvanın daha zehirli bir formu olan metil cıva içeriyordu. Atıklar nedeniyle deniz ekosistemi kirlendi ve balık popülasyonu azaldı. Bir süre sonra balık tüketen kedilerde titreme ve ölüm vakaları görülmeye başlandı. İnsanlarda ise ilk hastalık vakası 1956’da

Cıva, çevreye salındıktan sonra hava, su ve toprakta doğal bir döngüye girer. Metalik cıva buharlaşarak atmosfere yayılabilir, rüzgârlarla uzun mesafelere taşınabilir hatta küresel ölçekte yayılım gösterebilir.

tespit edildi ve bilinmeyen bir sinir sistemi hastalığı salgına dönüştü. Hastalığa, bölgedeki balık ve kabuklu deniz ürünlerini tüketen insanların merkezî sinir sisteminde ciddi hasara yol açan metil cıva zehirlenmesi neden olmuştu. Bu hastalığa “Minamata hastalığı” adı verildi.

Fabrika yöneticileri, atıklarla hastalık arasında bir bağlantı olduğunu uzun süre reddetti. Hatta atık sularındaki metil cıva zehirlenmesini gösteren kendi araştırmalarını bile halktan gizlemeye çalıştılar. Japon hükümeti ise ancak 1968 yılında hastalığa fabrikanın atıklarının neden olduğunu resmen kabul etti. O zamana kadar felaketten etkilenenlerin sayısı 30.000 kişiye ulaşmıştı.

Minamata Sözleşmesi: Cıva ile Küresel Mücadele

Minamata felaketi, cıvanın insan sağlığına ve çevreye verebileceği zararları küresel gündeme taşıdı. Bu olaydan sonra cıvanın olumsuz etkilerini bertaraf etmeye yönelik çalışmalar hızlandı. Ancak bu konuda küresel ölçekte bir düzenleme yapılması 21. yüzyılı buldu.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) bünyesinde başlayan müzakereler sonucunda, 2013 yılında Minamata Sözleşmesi imzalandı. 2017’de yürürlüğe giren bu sözleşme, cıvanın üretiminden ticaretine ve atık yönetimine kadar geniş bir yelpazede düzenlemeler getirmiştir. Sözleşme aynı zamanda, küçük ölçekli altın madenciliği gibi yerel sorunları da ele almaktadır.

Türkiye de 2022 yılında bu sözleşmeye taraf oldu. Minamata Sözleşmesi, cıva kirliliğine karşı mücadelede uluslararası çevre hukukunda yenilikçi ve iş birliğine dayalı bir yaklaşım sergilemektedir.

Kaynak:

- Cavit Işık YAVUZ, “Çevresel Cıva Maruz Kalımı ve Sağlık Etkileri”, *Türk J Public Health* 2020;18(2).
- Ali Kerem KAYHAN, “Cıva Tehlikesi ile Mücadelede Küresel Uzlaş: Minamata Sözleşmesi”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, c. 28, S 2, Aralık 2022.
- Esra ÇÖP, S. Ebru ÇENGEL KÜLTÜR, Emel ERDOĞAN BAKAR, “Metalik Cıva Zehirlenmesi ve Nöropsikolojik Etkileri: Bir Olgu Sunumu”, *Türk Psikiyatri Dergisi* 2014;25(1):60-4

SULTAN II. MURAD'IN ŞANLI ZAFERİ II. KOSOVA

■ Rüya TÜRKBEY TEMEL

II. Murad'ın İlk Yılları

1421–1451 yılları arasında hüküm süren altıncı Osmanlı padişahı II. Murad, karmaşık bir ortamda tahta oturmuştu. Bir yandan kendi adına para bastırıp Rumeli topraklarında saltanatını ilan ederek etkileyici hitabeti ve tesirli sözleriyle Anadolu beyliklerinden bazılarını da kendisine tabi eden amcası Mustafa Çelebi'yle bir yandan da hâlâ tam olarak kontrol altına alınamamış ve buldukları ilk fırsatta bağımsızlıklarını ilan etmeye çalışan Anadolu beylikleri ile uğraşıyordu. Bunların yanında devletin ve saltanatın uğraştığı sorunlar arasında zaman zaman ayaklanan yeniciler ve

Rumeli topraklarında Osmanlı ilerleyişini durdurmaya çalışan Balkan prensliklerinin girişimleri de vardı.

II. Murad, tahta geçtiğinden itibaren bu sorunları bertaraf ederek oğlu II. Mehmed'e nasip olacak olan "Fatihlik" payesine sahip olmak adına İstanbul muhasarasına başlamayı amaçladı. Toplar ve surları imha edecek top kuleleri hazırlanarak İstanbul'un kuşatmasına girişildi. Bu kuşatma iki ay sürdü. O sıralarda hayli yaşlı ve hasta olan Bizans İmparatoru Manuel'in, babasına vekâlet etmekte olan oğlu Yuannis, II. Murad'ın kardeşi Mustafa Çelebi'yi padişahın üzerine kışkırtmak istedi.

Padişah mecburen İstanbul muhasarasını kaldırarak Bursa taraflarına, biraderi Mustafa Çelebi'nin üzerine hareket etti.

Oğlu Alaaddin'in ölümü Sultan II. Murad'ı kedere boğmuş, biraz yaratılmışların işlerinden çok Yaradan'a ibadet ve onu zikir ile günlerini geçirmek arzusuyla huzur ve sekinet istediğinden biraz da oğlu II. Mehmed'e daha çok ve daha hızlı tecrübe kazandırmayı amaçladığından tahttan çekilmeye karar vermişti. O sıralarda 12-14 yaşlarında bulunan Şehzade Mehmet de lalaları Zağanos ve Çandarlı'nın teşvikleriyle İstanbul muhasarasını düşünmeye teşvik edilmişti. Genç şehzadeye babası güveniyordu fakat II. Murad, devletin birliğini ve bağımsızlığını tehdit eden sorunlar ortaya çıkınca idareyi ele almak için tekrar tahta geçmek zorunda kalmıştı.

Meşhur bir anekdotta anlatıldığı gibi Şehzade Mehmed, Varna Savaşı

öncesinde babasına yazdığı şu mektupla onu tahta çağırmıştı: "Eğer saltanat taraf-ı saadetinizde ise mülkünüzü düşman çiğnemiştir; hıfzını ve müdafaasını arz ve ihtar ediyorum. Eğer saltanat bu tarafta ise ordu başında bulunmanız hakkında emri padişahi vardır, lüzum-u itaati tebliğ ve ihbar eyliyorum."

II. Kosova Savaşı'na Giden Yol

1444 yılında kazanılan Varna Zaferi ile Türklerin Rumeli topraklarında hâkimiyeti güçlenerek devam etmiş, düşman kuvvetlerin ve bağlaşıklık ordunun gücü bu zaferin rüzgârıyla sarsılmaya, umutları sönmeye başlamıştı. Yine de buldukları her fırsatta, bir yeniçeri isyanında, bir iç karışıklıkta Osmanlı aleyhine planlar kurmaktan geri kalmıyorlardı.

Osmanlı Devleti, Balkanlarda pek çok bölgenin hâkimiyetini elinde bulunduruyordu. Selanik, Yanya ve Mora alınmış,

Belgrad muhasara edilmişti. Balkanlardaki prenslik ve krallıklar Osmanlının topraklarında daha fazla ilerlemesini, bağımsızlıklarını tehlikede gördüklerinden Balkan topraklarında Türk varlığını istemiyorlardı. Ayrıca Macar Kralı Hünyadi Yanoş (Jan Hunyad) Varna'da uğradıkları hezimetin intikamını Osmanlılardan almak istiyordu.

Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli topraklarında gittikçe güç kazanarak genişlemesine paralel küçülen ve daralan Bizans Devleti'nin er geç ortadan kalkacağı düşüncesi ile Macaristan kendisini bu devletin varisi olarak görmekte idi. I. Kosova ve Niğbolu'da uğradıkları hezimet bu umutlarını sarsmış olsa da 1402 Ankara Savaşı'ndan sonra Osmanlının aldığı yenilgi ve girdiği Fetret Devri, Macarlar başta olmak üzere Avrupalıların umutlarını yeniden tazelemişti. 1444

Varna yenilgisinden de ders çıkarmayan Hünyadi Yanoş, Kosova'ya tekrar bir akın düzenlemeye niyetlendi.

II. Kosova Meydan Muharebesi; 1389 I. Kosova, 1396 Niğbolu, 1444 Varna ve daha birçok muharebeleri de ihtiva eden bir savaş zincirinin âdeta son halkası olmuştu. Bu savaş zincirini oluşturan en temel siyasi sebep Macarların büyük bir Macar İmparatorluğu kurma hayali idi.

Hünyadi Yanoş'un savaş çağrısı Fransız ve İngilizlerce karşılık görmedi çünkü bunlar Niğbolu faciasını unutamamış ve tekrarlanmasını göze alamamışlardı. Almanlar, Bohemyalılar, Eflaklar, Slavlar, Lehler, Arnavutlar, Boşnaklar, Sicilyalılar, İtalyanlar, Çekler ve Transilvanyalılar çağrıyı kabul ederek birliklerini Yanoş'un emrine vereceklerini temin ettiler ve ismi zikredilen bu uluslardan oluşan bağlaşıklık ordu Osmanlı aleyhine kurulmuş oldu. Sırbistan,

Varna'dan çıkardığı ders ile tarafsız kalmayı seçmiş, Macarların oluşturduğu bu ittifakın topraklarından ilerlemesine de izin vermeyeceklerini bildirmişti.

Savaşın Cereyanı ve Akıbeti

Hünyadi Yanoş'un savaş hazırlığı içinde olduğunu Arnavutluk seferinde iken öğrenen II. Murad, hızlıca ordusunu Sofya'da toparlayıp Kosova'ya ilerledi. Osmanlının gıda, teçhizat, mühimmat ve istihbarat varlığı kuvvetli idi. Yanoş'un oluşturduğu bu haçlı ittifakının sayısı net olarak bilinmemekle birlikte ordudaki asker sayısının 90.000 civarında olduğu; Osmanlı askerlerinin de 80.000-100.000 civarında olduğu tarihî kaynaklarda yer almaktadır. Birleşik Balkan kuvvetleri, yanlış ve kendilerince talihsiz bir tahminle Osmanlının orada olduğunu düşünüp Arnavutluk'a ilerledi fakat yanılmışlardı. Bu durumu fırsata çeviren Osmanlılar epey zaman kazanmış ve hazırlıklarını rahatlıkla tamamlayabilmişlerdi. Sultan Murad Han 17 Ekim 1448 günü savaş meydanı olan Kosova Sahrası'na geldi, sabah namazını kıldıktan sonra yüzünü toprağa sürdü ve ellerini açıp Allah'a, kendilerine küffar karşısında zafer ve inayet nasip etmesi için dua etti.

İki ordu 17 Ekim'de karşı karşıya geldi. Türklerin cephesinde başkomutanlık karargâhında II. Murad, Veziriazam Çandarlı Halil Paşa; sağ kanatta Rumeli Beylerbeyi Turhan

Osmanlının cihan devleti sıfatını korumasını sağlayan bir zafer olmuştur.

Kazanılan bu zafer İstanbul fethine giden süreci hızlandırmış, Anadolu ve Rumeli toprakları da güvence ve hâkimiyet altına alındığından fethin hazırlıklarına odaklanılmıştır.

Bey ve askerleri; sol kanatta Anadolu Beylerbeyi İsa bey ve askerleri; merkezde yeniçeri, sipahi ve silahtarlardan oluşan kapıkulu askerleri vardı. Merkez grubunun önünde bir hendek kazılmış, bu hendeğin gerisinde develer, atlar, katırlar konuşlandırılmıştı. Bunların arkasında yere saplanmış mızraklar ve kalkanlar, bu kalkanların arkasında da yine yeniçeriler ve toplar mevzilendirilmişti. Bağlaştık ordu ise Hünyadi Yanoş kumandasında 38 değişik koldan meydana geliyordu. Ordunun gerisinde arabalar ve toplardan oluşan tahkimli bir ordugâh buluyordu. Tüm askerler tepeden tırnağa zırh giymişti.

Muharebe eylem olarak 17-19 Ekim tarihleri arasında cereyan etmiş, 3 gün sürmüştür. Savaş resmen başlamadan önce âdet olduğu üzere II. Murad, Hünyadi Yanoş'a barış teklifinde bulunmuş fakat bu teklif Yanoş'un kibri, öfkesi ve gururu yüzünden görüşülmeye bile ihtiyaç duyulmadan reddedilmişti.

İlk gün çarpışma ve çatışma olmamış, taraflar birbirinin moral ve gücünü sınayacak küçük hesaplaşmalarda ve düellolarda bulunmuşlardı. Asıl muharebe 18 Ekim'de öğleye doğru başladı. Türk kuvvetleri düşman atağını beklemeden taarruza geçmiş ancak tepeden tırnağa zırhla donanmış düşman karşısında istenilen sonuç alınamamış, havanın kararmasıyla mevkilerine geri dönmek zorunda kalmışlardı. Hünyadi Yanoş gece baskını düzenleyip Türkleri uykularında gafil avlayacağını düşünerek hücumla geçtiyse de moral ve güç olarak da son derece zinde olan Türk askerlerini asla umduğu gibi bulamadı. Bu da Türk ordusunun ne kadar tedbirli, eğitilmiş ve disiplinli olduğunu göstermesi bakımından takdire şayandır.

2. gün geceden sabaha kadar devam eden muharebenin 3. yani son gününe gelindiğinde alınan karar gereği Türk ordusunun bazı kanatları geri çekildi. Hünyadi Yanoş bu duruma sebep olarak kendi başarılarını görüyor ve Türklerin korkup yenilgiyi kabullendikleri düşüncesiyle geri çekilmeye başladıklarını

düşünüyordu. Fakat sahte ricat tekniği ile siperlerde gizlenmiş olan Türk süvariler ve geriye çekilerek düzenlerini tamamlamış olan Anadolu ve Rumeli kuvvetleri kısa sürede düşman kuvvetlerini dört bir yandan çember içine aldılar. Kurtulabilenler kaçmaya başlayınca bu durum onların daha çabuk kıskaç içine alınmasına yardım etti ve kısa sürede büyük zayıt verdiler. Ertesi gün Hünyadi Yanoş ortalarda görülmemiştir. Macaristan'a kaçmayı başarmış, geride bıraktığı Almanlar ve Bohemyalılardan oluşan bir avuç asker ve çok sayıda Macar asilzadeler direnmek istedilerse de komutanlarının yokluğunun da verdiği moralsizlik ve şevk kaybından daha fazla dayanamayarak hızlı bir şekilde yok edilmişti. Bağlaşık orduyu oluşturan komutanlar ve askerler tümüyle öldürülmek veya esir edilmek suretiyle bertaraf edildiğinden savaşın sonucunda tam bir imha hareketinden bahsetmek yanlış olmaz.

Hünyadi Yanoş'un yönetici ve komutan kimliğinden uzak bir şekilde aldığı yanlış kararlar, uyguladığı yetersiz stratejiler, kendisine çok güvendiğinden gerek duymadığı istihbaratın eksikliğinden dolayı Macarlar çok zaman kaybetmiş ve bu da onların sonunu getirmiştir.

Savaş sonunda meydanda çok fazla maktul ve şüheda vardı. Osmanlı da kıymetli asker ve yöneticilerini kaybetmişti. II. Murad'ın şanı yücelmiş, savaşlarda uyguladığı

stratejilerden dolayı başarılı bir komutan olduğu anlaşılmıştı. Düşmanına saldırmadan önce meseleyi barışçıl yollarla halletmek adına elçi gönderip sulh teklifinde bulunması, üstelik bunu birkaç kez tekrarlaması, kan dökme heveslisi olmadığını göstermesi açısından adil ve merhametli bir devlet adamı olduğuna delalettir. Kendisinden sonra padişah olacak olan oğlu Mehmed'e yazdığı vasiyetinde şöyle diyordu Sultan Murad Han: "Oğul! Padişahlar, elinde terazi tutmuş bir kimseye benzerler. sen padişah olunca teraziye doğru tutmanı isterim. O zaman yüce Allah da senin iyiliğini arzular."

15. yüzyıl Bizans tarihçisi Halkondil, Sultan Murad hakkında şunları söylemiştir: "Sultan Murad kanunları, adaleti seven talihli bir adamdı. Yalnızca kendini savunmak zorunda kaldığında

savaşırdı. Kimseye haksız yere saldırmazdı. Saldırıya uğrarsa savaşırdı. Bu, korkudan veya tembellikten değildi. İcap ederse kışın dahi sefere çıkar, gözünü budaktan sakınmazdı."

Savaş sonunda elde edilen zaferle Osmanlı İmparatorluğunun Balkanlardaki ve Rumeli'deki hâkimiyeti kesinleşmiş ve Türkleri bu topraklardan atamayacakları Avrupalılar tarafından iyice anlaşılmıştır. Avrupa devletleri başta olmak üzere artık Osmanlıya düşman tüm devletler ve milletler taarruzu bırakıp müdafaaya geçmiş, bu durum üç asır boyunca devam ederek Osmanlının cihan devleti sıfatını korumasını sağlayan bir zafer olmuştur. Kazanılan bu zafer İstanbul fethine giden süreci hızlandırmış, Anadolu ve Rumeli toprakları da güvence ve hâkimiyet altına alındığından fethin hazırlıklarına odaklanılmıştır.

Tarihte bu ay neler oldu?

Arap ülkeleri ile İsrail arasında Yom Kippur Savaşı başladı.

(6 Ekim 1973)

1. Balkan Savaşı başladı.

(8 Ekim 1912)

Kerbela Olayı yaşandı.

(10 Ekim 680)

Ankara başkent oldu.

(13 Ekim 1923)

Uluğ Bey vefat etti.

(25 Ekim 1449)

Cumhuriyet ilan edildi.

(29 Ekim 1923)

YAVAŞIN ESTETİĞİ VE

Kahve
Kültürü

■ Zeynep KAYSERİ UZUN

“Bir şeyi gerçekten sevmek için onunla yavaşça ilgilenmelisiniz.”
Hayao Miyazaki

Muhabbet, hızın diliyle konuşmaz. O, bir tomurcuk gibi sakinlikle olgunlaşır.

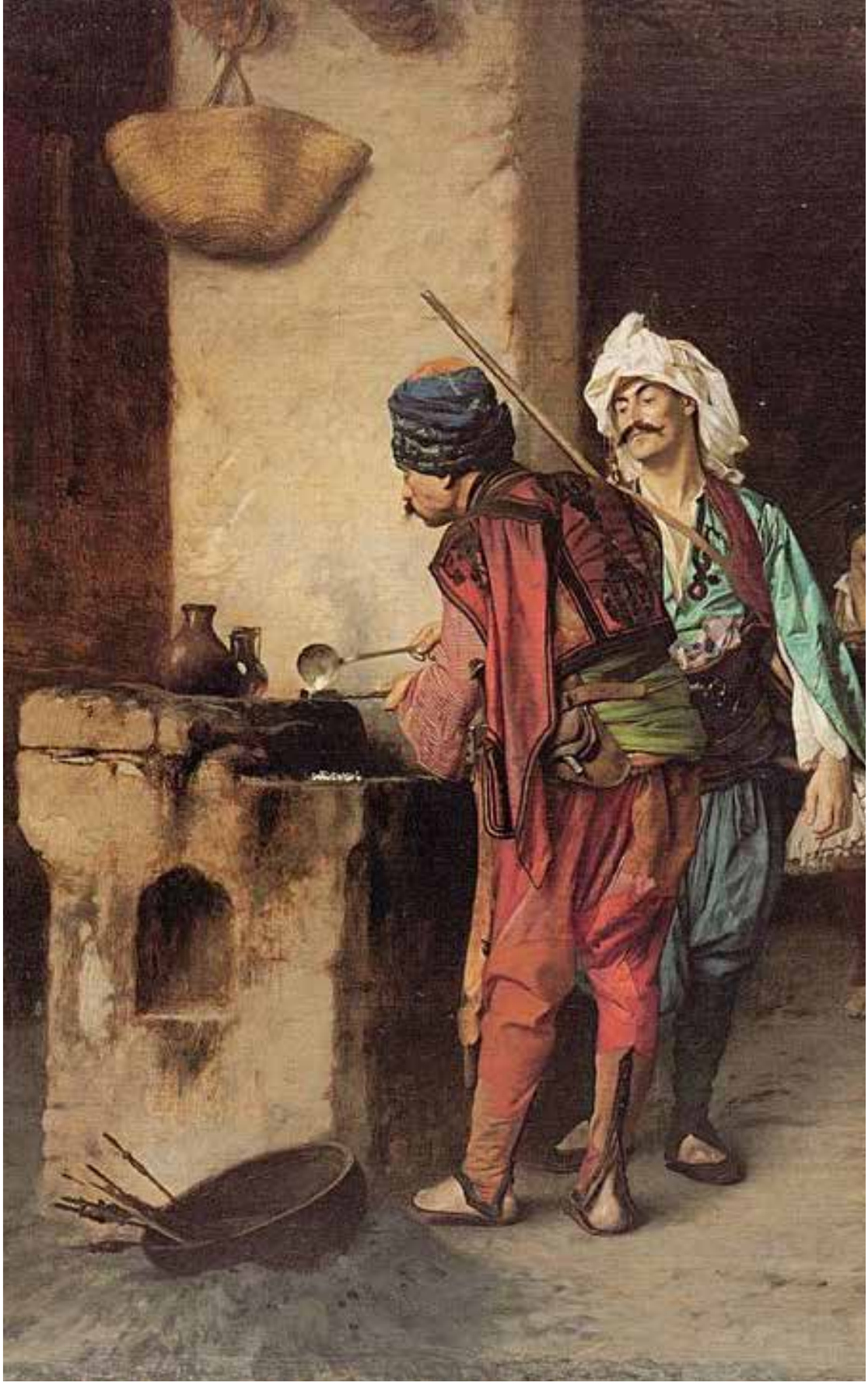
Deniz, fırtına dindiğinde nasıl ayna gibi olur ve en derin hakikatleri gösterirse sevgi de yavaşlığın sükûnetinde berraklaşır. Bir filizin toprağı milim milim sabırla yarışı, bize sevmenin de böyle ağır ağır kök saldiğını hatırlatır. Büyük alevler hızla tükenir fakat köz sessizce ve uzun süre ısıtır. Tıpkı aceleyle kurulmuş bağların çabuk sönmesine, yavaşça ve sabırla beslenen sevginin ise kalıcı oluşuna benzer. Aytmatov'un dediğı gibi,

“Kalp de toprak gibi zamana muhtaçtır; filiz hemen boy vermez.”

Güney Koreli yazar ve kültür kuramcısı Byung Chul Han, günümüzü “Zaman artık bir süreklilik ya da ritim taşımıyor; yalnızca anların birbirini kovalaması var.” şeklinde tanımlıyor. Ona göre yavaşlık, derin düşünmenin ve dikkatle yaşamanın ön koşulu. Modern hızda, insan sadece “performans öznesi” olarak üretir ama hatırlamaz, dinlenmez, derinleşmez. Han'ın satırlarında yavaşlık aynı zamanda bir direniştir. Kapitalizmin hızla öğüttüğü

hayatı reddetmek, “beklemek” cesaretiyle mümkündür. Hatta Han, son derece iddialı bir meseleyi de gündemimize taşıyarak iyi bir hayatı temsil edenin, hiçbir şey üretmeyen eylemsizlik olduğunu öne sürer. Sadece uyaran ve tepki, ihtiyaç ve tatmin, sorun ve çözüm, amaç ve eylem temelli bir hayatı çıplak hayvan yaşamına benzeten Chul Han, hayatta kalma kaygısının ve salt yaşama zorluğunun bittiğı noktada gerçek insan yaşamının başladığını iddia eder. Kemal Sayar, o geniş şimdinin içindeyiz, der. Ona göre, yavaş giden hikâye biriktirir. Acele giden ecele gider. Sükûnet, içinde yaşadığımız dünyanın güzelliğine âşık olmaktır. Yaprakların birbirine sürtünüşü, rüzgârın teni okşayan uğultusu, yağmurun pencereye ve damla damla toprağı düşüşü, bastırılmış arzuların hissedilmesi, kaybolan hayallerin gün yüzüne çıkması, vicdanın fısıltısı... Her biri yavaşlıkla fark edilen inceliklerdir. Bununla birlikte bu sesleri bazı kokular ve tatlar şenlendirir. Cezvesinde ağır ağır kabaran köpük ve taze çekilmiş kahve işte bunlardan biridir. Bir fincan kahveyi hızlıca yudumlamak yerine telvesiyle birlikte sindirmek, bir mesajı anında göndermek yerine mektup gibi bekletmek... Bunlar küçük ama modern zamana dair köklü itirazlardır.

Gündelik hayatın koşturmacasında bu yavaşlık anlarının tadını çıkarmak her zaman mümkün olmasa da yalnız başına veya dostla içilen bir fincan kahve bazen derin

bir huzurun kapısını aralar. Muhabbet koyulaştıkça bir cezvenin içinde suyla karışır ince öğütülmüş çekirdekler. Ateşte ağır ağır kabarır, köpüğü nazlı bir bulut gibi süzülür. Kahvenin dumanı usul usul göğe yükselirken dünyanın dört bir yanından duygular sessizce masaya gelir. Kahve tek başına onlarca hissi sırtında taşır. Kahve kokusu, çoktan geride kalmış günleri çağırır. Bu, Portekizlilerin *saudade* dediği, geri dönmeyecek olana duyulan derin özlemdir. Yanımızda oturan dostun gülüşü, Danimarkalıların *hygge* kelimesinde saklı olan huzuru ve güveni taşır. Orada, dostluğun hatırıyla harmanlanan vefa vardır. Kahveyi sabırla pişiren ellerde Yunanlıların *merakisi* gizlidir. Zira bir işe ruhunu katmak aslında vefanın en ince hâlidir. Birlikte kahve içmek, Afrikalıların *ubuntu* öğretisini hatırlatır: “Ben, biz olduğumuz için varım.” Son yudumun burukluğu, Japonların *mono no aware* kavramında olduğu gibi geçiciliğin hüznünü güzelliğe dönüştürür. Ama o burukluk bile dostlukta kalıcı bir hatıra, kahvede saklı bir vefa olur. Ve fonda yankılanan bir melodi, Arapların *tarab* dediği vecd ile birleşir. O coşkunun ortasında, bir fincan kahvenin kırk yıl süren hatırı gibi sadık bir bağlılık kalır geriye. Böylece kahve, telvesinin de ötesinde özlemle, huzurla, kusurun güzelliğiyle, sabırla ve en çok da vefayla kaynar.

Dünyadan bambaşka tonlarda duyguları yansıtabilen kahvenin yolculuğuysa son derece ilgi çekicidir. Onun

serüveni, bir çobanın Etiyopya dağlarında uyanık kalan keçilerini fark etmesiyle başlar ve Yemen’in sufi tekkelerinde gece ibadetlerine eşlik eder. Mekke’den Kahire’ye, oradan İstanbul’un dar sokaklarına varır. 16. yüzyılda Tahtakale’de açılan ilk kahvehanelerde meddahların sesi, satranç taşlarının tıkırtısı kahve kokusuna karışır. Sarayda kahvecibaşı padişaha fincan uzatırken halk kahvede kelamı paylaşır. Ardından Venedik limanlarından Avrupa’ya geçer; Londra’da “penny university”lere, Viyana’da entelektüel kahvehanelere dönüşür. Kolonyal çağda Hollandalıların Java’ya, Fransızların Karayipler’e, Portekizlilerin Brezilya’ya götürdüğü kahve, artık küresel bir kaderin parçasıdır.

Kahve aynı zamanda bir zaman sosyolojisidir. Espresso, hız toplumunun bir sembolüdür. Bir yudumda biten yoğunluk, modern insanın telaşlı ruhu gibidir. Oysa cezvede ağır ağır pişen Türk kahvesi, bize Byung-Chul Han’ın özlemini duyduğu “yavaşlığın derinliği”ni fısıldar ve Milan Kundera’nın sözünü hatırlatır: “Yavaşlığın derecesi belleğin yoğunluğuyla doğru orantılıdır.” Kahveyi hızlıca içmek unutturur, yavaşça içmekse hatırlatır. Kahve aynı zamanda sınıf ve zevk meselesidir. Bourdieu’nün kavramıyla, birinin hangi kahveyi içtiği çoğu zaman onun habitusunu ele verir. Plastik bardakta “to-go” kahve mi yoksa tek kökenli Guatemala çekirdeği mi? Zarif ve işlemeli bir fincanda sunulan Türk kahvesi

mi yoksa latte art’ın Instagram estetiği mi? Seçimlerimizin ardında toplumsal ayrımlar, kimlik stratejileri saklıdır. Ama bir bardak kahve sadece zevkleri değil emeğin görünmezliğini de taşır. Brezilya’nın, Vietnam’ın, Etiyopya’nın tarlalarında sabahın erken saatlerinde kahve meyvesi toplayan elleri çoğu zaman görmeyiz. Marx’ın meta fetişizmi dediği şey tam da budur. Bardaktaki kahve, tarladaki alın terini görünmez kılar. Adil ticaret logoları bu görünmezliğin bir nebze olsun ifşasıdır. Bir kahve yudumlarken aslında küresel eşitsizliğin tadını da alırsınız. Kahvehaneler ve kafeler ise sadece içecek mekânı değildir. Habermas’ın kamusal alanı burada doğar. Oldenburg’un üçüncü mekân dediği şey ev ile iş arasındaki boşluğu doldurur. Osmanlı kahvehanelerinde meddahlar hikâyeler anlatır, Avrupa kafelerinde filozoflar tartışır, bugün zincir kahvelerde laptopların ışığında *freelancer*lar mesailerini sürdürür. Her dönemde kahve mekânı, toplumu bir araya getiren ama aynı zamanda farklılaştıran bir sahne olmuştur. Bununla birlikte kahve elbette bir kimlik ve miras politikasıdır. Türk kahvesi, UNESCO’nun Somut Olmayan Kültürel Miras listesine girer. İtalya espressoyu ulusal gurur ilan ederken Etiyopya kahve seremonisini kutsal kabul eder. Her ülke kahve üzerinden kendini tanımlar, dünyaya sunar. Küresel bir içecek, yerel kimliklerle çoğullaşır. Ayrıca kahve, modern çağın gösteri nesnesine de dönüşür. Latte

art, Instagram'da #coffeetime etiketleriyle kahve artık sadece içilmez, sergilenir. Byung-Chul Han'ın "şeffaflık toplumu" olarak nitelediği yerde kahve görünürlük sermayesi olur.

Ayrıca kahve, hangi ellerde pişirildiğiyle, hangi mekânlarda içildiğiyle, hangi markalarla özdeşleştiğiyle de her daim politik bir anlam taşır. O cezvede ağır ağır pişen bir içecek olmanın ötesinde küresel markaların logosunda, karton bardakların üzerinde dolaşan bir kimlik göstergesidir. Bugün dev kahve zincirleri, kahveyi hızın, tüketimin ve gösterinin simgesine çevirdi. Fakat mesele yalnızca tüketim değil bu markaların politik tercihleridir aslında. Şirketin kime destek verdiği, kimin acısını görmezden geldiği, kimin yanında saf tuttuğu kahvenin tadını da değiştirir. O bardaklarda vicdanın telvesi değil Gazze'de akan kanın üstüne düşmüş sessiz bir onay gizlidir.

Kahveden bahsederken elbette cezve ve fincanı da unutmamak gerek. Kahve ilk kez Yemen'den Osmanlıya ulaştığında o siyah telveyi kaynatmak için farklı bir kap arandı. Çorba tenceresi çok geniş, bakır kaplar çok derin, testiler ise çok hantal kalıyordu. İşte o arayışın içinde doğdu cezve. İnce sapıyla ateşe uzanabilen, küçük gövdesiyle kahveyi sabırla pişiren, köpüğünü kaybetmeden fincana aktaran zarif bir kap. Cezve, sadece bir mutfak eşyası değildi, ateşin üzerinde usulca kabaran kahvenin kalbini tutan bir enstrümandı. Sabırla pişen her fincan, aslında cezvenin

Kahve, hangi ellerde pişirildiğiyle, hangi mekânlarda içildiğiyle, hangi markalarla özdeşleştiğiyle de her daim politik bir anlam taşır. O cezvede ağır ağır pişen bir içecek olmanın ötesinde küresel markaların logosunda, karton bardakların üzerinde dolaşan bir kimlik göstergesidir.

diliyle söylenmiş bir masaldı. Belki de kahvenin yolculuğu fincanda tamam oldu. İlk zamanlar Osmanlı sarayına Çin'den gelen kulpsuz, küçük porselenler eşlik etti kahveye. Sonra bu narin fincanlar, altın, gümüş ya da tombak zarfların içine oturtuldu. Misafire kahve ikram etmek artık yalnızca bir içecek sunmak değildi. İnceliği, zarafeti ve estetiği göstermekti. Küçük bir fincanda bütün bir medeniyetin görgüsü saklıydı. Cezvede sabırla pişen kahve, fincanda zarafetle sunuldu. İkisi birleşince ortaya bir kültür çıktı: Yavaşlığın, misafirperverliğin ve hatırın kültürü.

Türk kültüründe bir evin kapısı çalındığında bazen misafir bazen de bir ömürlük niyet girer. O niyetin ilk sözü çoğu zaman kahveyle söylenir. Cezvede kabaran kahve, kız isteme merasiminde gönüllerin ve ailelerin arasındaki ince köprüyü oluşturur. Küçük fincanlarda sunulan kahve; kız tarafının zarafetini, evin inceliğini, misafirperverliğini gösterir. Lakin bu ikramın içinde bir de sınav saklıdır. Damadın fincanına kimi zaman bir tutam tuz katılır. O tuz; sabrın, fedakârlığın ve sevginin küçük bir imtihanıdır. Damadın yüzünü buruşturmadan içtiği o tuzlu kahve, aslında evliliğin acı-tatlı bütün yönlerini göğüsleme vaadidir. Kahvenin köpüğü umutla kabarır, telvesi ise hatırlanacak bir hikâyeyi şimdiden yazar. Fincan, iki ailenin birleşmesinin sembolü olurken içindeki kahve vefanın ve sadakatin nişanesi sayılır. Bir kahveyle başlayan yolculuk kırk yıl değil ömür boyu sürecek bir hatırın habercisi olur.

NENE HATUN

(Aziziye Kahramanı)

■ Meryem DALĞIÇ

DİB Türk İslam Sanatları Daire Başkanı

1 877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı, halk arasında bilinen adıyla 93 Harbi. Farklı cephelerde savaştan Osmanlı Devleti'nin büyük kayıplar verdiği bu harbin en çetin sahnelerinden biri de Erzurum'da yaşanmıştı. Erzurum, Doğu Cephesi'nin en önemli savunma merkezlerinden biriydi ve stratejik bir konuma sahipti. Aziziye Tabyası; Erzurum'un kuzeydoğusunda, şehrin girişini koruyan kritik savunma hattı üzerinde olup Mecidiye ve Top Dağı tabyalarıyla birlikte üçlü bir savunma zincirinin parçasıydı. Bu savunma zincirinin düşmesi, Osmanlı Devleti'nin doğu sınırlarının tehlikeye girmesi demekti. Buranın önemini bilen Rus birlikleri, 9 Kasım 1877 tarihinde sabaha karşı sis ve karanlıktan istifade ederek Aziziye Tabyası'na ani baskın yaptı. Tabyada az sayıda Osmanlı askeri vardı; bir kısmı şehit düşerken bir kısmı da yaralandı. Bu esnada Ayaz Paşa Camii minaresine çıkan müezzîn Abdullah Efendinin: "Ey! Ümmet-i Muhammed,

düşman Aziziye Tabyası'nı zapt etmiş. Eli silah tutan, dinini, milletini seven tabyaya koşsun." nidası yankılandı. Bu çağrı anında karşılık buldu. Halk; balta, kazma, kürek, sopa, hatta tırpanı, ellerinde ne varsa silah niyetine aldılar. Erkekler, kadınlar, yaşlılar, gençler tek bir sesleriyle tabyaya doğru yürüdüler. Rus ordusu, sayı ve silahça üstündü. Osmanlı ordusu ve Erzurumlular ise yorgundu, ancak hepsinin yüreği iman ve vatan sevgisiyle doluydu.

İşte o kalabalığın önünde, gözleri ateş gibi parlayan genç bir kadın vardı: Nene Hatun. Eşinin ihtarlarına rağmen kundaktaki çocuğunu evde bırakmış, eline baltasını almıştı. Zira biliyordu ki vatan gittiğinde evlatlar için bir gelecek de mümkün değildi. Nene, artık yalnızca bir anne değil Erzurum'un ve bütün bir milletin onuru olmuştu. Tabyaya hücum eden halkın en önünde savaştı. Düşmanın süngüsü karşısında ağır yaralanmasına rağmen geri çekilmedi. Bilakis, "Vatan elden gidiyor, bırakmayın!" diye haykırdı. Onun kararlılığı ve şecaati

çevresindekilere cesaret verdi. O gün akşama kadar kan ve ateş içinde erkek ve kadınlar, Ruslara karşı omuz omuza amansızca mücadele ettiler. Erzurumluların kahramanlığı karşısında düşman, mağlup ve perişan vaziyette Aziziye tabyalarını terk etmek zorunda kaldı. Bir millet, hem varlığını hem de onurunu savunmanın en çetin imtihanını tek yürek olarak vermişti. Böylece Erzurum, işgalden kurtarılmıştı. Elbette bu destansı direnişte diğer kadınlarla birlikte ön safta kahramanca çarpışan Nene Hatun, tarihe "Aziziye'nin Anası" olarak geçmişti.

1854 yılında Erzurum'un Pasinler ilçesine bağlı Çeperli Köyü'nde dünyaya gelir Nene Hatun. Çocukluğu hakkında malumat bulunmayan Nene Hatun'un annesi Zeliha Hanım, babası ise Hüseyin Efendi'dir. Hasan ismindeki erkek kardeşi, Aziziye Tabyalarında Ruslara karşı verilen mücadelede şehit düşer. 16 yaşında, Erzurumlu Mehmet Efendi ile evlenen Nene Hatun'un dört erkek, iki kız olmak üzere altı çocuğu dünyaya gelir. İlk çocuğu

Nazım, Abdurrahman ve Musa I. Dünya Savaşı'nda şehit olur. Oğlu Yusuf hariç tüm evlatlarının ölüm acısını yaşar. Savaş, nice canı alırken aynı zamanda ekonomik sıkıntıları, hastalıkları, yoksulluğu, yoksunluğu da beraberinde getirir. Bu meşakkatli evrede ise en büyük destekçisi, eşi Mehmet Efendi'nin 1949 yılında vefat etmesiyle hayat mücadelesinde yapayalnız kalır Nene Hatun.

Gazetelerde, Aziziye kahramanlarından üç kişinin yoksullukla mücadelelerinde kendilerine destek olmak amacıyla devlet tarafından maaş bağlandığına dair haber çıkar. Ancak bu haberin doğru olmadığı Nene Hatun tarafından arzuhalci aracılığıyla Dâhiliye Vekâletine yazılan 6 Eylül 1938 tarihli dilekçeyle iletilir. Yıllar geçmesine rağmen çok ciddi bir destek ve yardım olmaz, üstelik maaş bağlanması hususunun araştırılması için gönderilen müfettişin olumsuz raporu Neneyi iyice zor durumda bırakır. Belediyeden aldığı aylık 4 lira için gazete muhabirlerine "İnsaf edin, 4 lira ile ben ne yapabilirim?" demesiyle almış olduğu bu yardım da kesilir.

Nene Hatun'un maddi ve manevi olarak hak ettiği değeri görmesi ancak 100 yaşına geldiğinde, 1952 yılında gerçekleşir. Erzurum Belediyesi, kesilen maaşın 25 liraya çıkartılarak her ay

düzenli bir şekilde Nene Hatun'a verilmesi kararını alır. Türk halkının istiklal sembollerinden biri olan Nene Hatun'un ömrünün ahir döneminde kıymet görmesinde uzun yaşaması, kadirşinas yöneticilerin varlığı, basının konuyu önemsemesi, ülkedeki değişim ve dönüşüm, Türk halkının kendini, geçmişini, ecdadını tanıma isteği etkili olur.

5 Mayıs 1955'te "Yılın Annesi" seçilen Nene Hatun, bu hadiseden kısa bir süre önce zatürreye yakalanmıştır. Erzurum Numune Hastanesinde yapılan tüm müdahaleye rağmen kurtarılamaz, 22 Mayıs 1955'te pazar günü ruhunu teslim

eder. Cenazesi ertesi gün düzenlenen askerî törenle kahramanca savaştığı Aziziye Tabyası'na defnedilir.

Bugün onun adı Erzurum'da anıtlarda, caddelerde, okullarda; Türkiye'nin ilk müdahale gemisinde, posta pullarında, kitaplarda, filmlerde ve belgesellerde yaşar. Zira Nene Hatun, yalnızca 93 Harbi'nin değil; Türk kadınının cesaret, fedakârlık ve vatan sevgisinin simgesi olarak hafızalarda ve gönüllerde yer edinir. (Akın Aktaş, *Nene Hatun'un Hayatı ve Nene Hatun Bibliyografyası*, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019, 40-120)

FİTOTERAPİ İLE CİLT SAĞLIĞI VE GÜZELLİĞİ

■ Dr. Ahmet ÇELİK

Fitoterapi modern bilimle harmanlandığında sadece hastalıkların tedavisinde değil aynı zamanda genel sağlığın ve dolayısıyla güzelliğin korunmasında da önemli bir rol oynar. Bitkilerin doğal olması, yan etkilerinin çok az olması, vücutta atık oluşturmaması, dönüştürülebilmesi gibi sebeplerden dolayı sadece genel sağlığı desteklemek için değil cilt sağlığını desteklemek ve kozmetik amaçlı kullanımı da günümüz modern toplumu için fitoterapiyi popüler hâle getirmiştir. Bugün kimyasal yüklü sentetik ürünler yerine cildin kendini onarma yeteneğini güçlendiren ve doğallığını koruyan bitkisel ürünler daha çok tercih edilmektedir.

Ortalama 70 kg bir insan 10 m² yüzeye sahiptir. Vücudumuzu her türlü zararlıdan, bakteriden, virüsten, ağır metalden arındıran organlarımız vardır. Bunlara genel olarak toksinlerden arındıran manasında detoks organları denir. En büyük detoks organımız cildimizdir.

Cilt, detoksifikasyonunu ter vasıtasıyla yapar. Ter bezleri vasıtasıyla üzerindeki gözeneklerden atılması gereken atıkları ve zararlıları uzaklaştırarak vücudun arınmasına çok önemli bir katkı sağlar. Eskiden hasta olan insanların terletilmesinin nedeni de budur. Derinin kendini yenileme süresi 28 gündür. Bu süre zarfında üstteki ölü deri tabakası atılır ve alttan yeni deri tabakası çıkar. Bizim kir olarak adlandırdığımız bu ölü deri tabakasının vücuttan uzaklaştırılması, gözeneklerin açık kalarak daha rahat terleme yapabilmesi için çok önemlidir. Onun için ayda bir keselenmek cildin bu yenilenme döngüsüne destek olur. Genel vücut sağlığının cilt sağlığı üzerindeki etkisinden dolayı yeterli ve dengeli beslenmek, kaliteli uyku, düzenli egzersiz, yeterince su içmek, sigara ve alkol gibi kötü alışkanlıklardan uzak durmak gibi genel sağlık ilkelerini uygulamakla birlikte cilt sağlığını desteklemek için bitkilerden de farklı şekillerde yararlanılabilir.

Bitkiler; içerdikleri vitaminler, mineraller, antioksidanlar, esansiyel yağ asitleri ve aktif bileşenlerle cilt sağlığını desteklemek için ideal kaynaklardır. Bitkilerin tozları, özleri, yağları veya tentürleri cilt problemlerini tedavi etmek veya cilt sağlığını iyileştirmek için kullanılabilir. Bitkiler; iltihap önleyici, yatıştırıcı, nemlendirici, yenileyici ve antioksidan özellikleriyle cilt problemlerine karşı bütüncül bir yaklaşım sunarlar. Örneğin; anti-enflamatuar özelliklere sahip bitkiler ciltteki iltihaplanmayı azaltabilir, antioksidanlar cildi serbest radikallere karşı korur ve nemlendirici bitkiler cildin nem dengesini korur.

Cilt tiplerine ve rahatsızlıklarına göre bitki seçimi yapılabileceği gibi bitkilerin farklı kombinasyonlarından oluşan ürünler de hazırlanabilir. Cilt sağlığı ve güzelliği için kullanılacak bitkilere; lavanta, biberiye, sarı kantaron, sarısabır, tıbbi papatya, gül, çay ağacı, yeşil çay, aynısafa, cadı fındığı bitkileri örnek verilebilir.

Lavanta

Eski Yunan ve Romalıların banyo sularına en severek kattıkları bitki lavanta idi. Antik çağlarda antiseptik olarak kullanıldığı bilinmektedir. Romalılar, hoş kokusundan ve yatıştırıcı özelliğinden dolayı ünlü Roma banyolarında sıkça faydalanmışlardır. Birinci Dünya Savaşı esnasında askerlerin yaraları, antiseptik

etkisinden dolayı "lavanta suyu" ile dezenfekte edilmiştir. Lavanta; kendisine has ve hoş kokusundan dolayı parfümeri ve kozmetik sanayisinin önemli bir droğudur. Lavanta uçucu yağı, kokulu sabun ve şampuanların terkininde önemli bir yer tutar. Lavanta uçucu yağı ayrıca çeşitli cilt hastalıklarında ve yara tedavisinde de kullanılır. Uçucu yağın antimikrobiyal etkilerinden dolayı escherichia coli, staphylococcus aureus ve bacillus subtilise karşı etkili olduğu gösterilmiştir. Aynı zamanda akne (sivilce), impetigo (stafilokok ve streptokokların neden olduğu, yüzde ve genellikle ağız ve burun çevresinde meydana gelebilen cerahatli küçük kabarcıklar) ve dermatomikozlarda (cilt mantarlarında) lavanta uçucu yağı kullanılmaktadır. Uçucu yağ doğrudan cilde masajla uygulanabilir. Haricen banyo suyuna ilave edilebilir. 100 g drog 2 lt kaynar suya eklenir, 10 dakika demlendirilir ve banyo suyuna karıştırılır. Ya da lavanta uçucu yağı 10 damla kadar banyo suyuna eklenerek de kullanılabilir.

Biberiye

Halk tababetinde harici olarak genelde lapa şeklinde uygulanır, zor iyileşen yaralarda yara iyileştirici ve antiseptik olarak kullanılır. Deride oluşturduğu irite edici ve haricen tatbik edildiği bölgede kan akımını hızlandırıcı etkisi nedeniyle selülit tedavisinde kullanılır. Ayrıca saç ve ayak bakım ürünlerinin terkinine girer.

Sarı Kantaron (Binbir Delik Otu)

Halk arasında çiçekli dallarının maserasyon yöntemiyle zeytinyağında bekletilmesiyle elde edilen karışım, haricen yaraların tedavisinde faydalı olduğu için bitkiye yaraotu, mayasılotu şeklinde isimler de verilmiştir. Halk tababetinde yüzyıllardır yara ve yanık tedavisinde kullanılmıştır. Savaşlarda oluşan kılıç yaralarını tedavi etmek için de kullanıldığından "kılıçotu" olarak bilinir. Dioscorides; bu bitkiyi isimlendirmiştir ve önemli bir yara iyileştirici olarak kabul etmiştir. Alman E Komisyonu tarafından harici olarak; kesikli yaralanmalar, birinci derece yanıklar ve miyalji (kas ağrısı) tedavisinde kullanımı onaylanmıştır. Sarı kantaron yağı, içeriğindeki hiperforinden dolayı antibakteriyel ve antiviral etkiler gösterir. Zona tedavisinde kullanılır. Yüksek orandaki flavonoit içeriği nedeniyle skatrizan olarak rol oynamakta; yara, çiban ve yanıkların tedavisinde kullanılmaktadır.

Sarısabır (Aloe Vera)

Ünlü araştırmacı ve arkeolog George Ebers; aloe'nin çok eskilere dayanan ününü, MÖ 3500 yıllarından kalan ve doğal ilaçlar üzerine yazılmış bir papirüs el yazmasında keşfetmiştir. Kleopatra'nın güzelleşme bitkileri arasında en çok ünlenmiş olanı, şimdi de kozmetik firmaları tarafından el ve yüz kremlerinde, güneş losyonları ve

şampuanlarda vazgeçilmez şekilde kullanılan "sarısabır" idi. Dioscorides gibi Eski Yunan ve Romalı hekimler de aloe'yi tedavilerinde kullanmışlardır. Bitkinin yapraklarından elde edilen başlıca iki özütü ilaç olarak kullanılmaktadır. Bunlardan ilki, bitkinin acımsı ve koyu renkli özsuğu; ikincisiyse bitkinin taze yapraklarından elde edilen yapışkan ve az akışkan karakterdeki renksiz jelidir.

Tıbbi Papatya (Mayıs Papatyası)

Tıbbi papatya çiçekleri, cilt enfeksiyonlarında oldukça etkilidir. Yüzeysel ve derin enfekte olmuş yaralarda; yara kenarları, doku kenarları ve fistül girişlerinde yıkama tedavisi uygulanarak başarılı sonuçlar alınabilir. Fronkül (deride meydana gelen, içi iltihap dolu şişlik), tırnak çevresindeki yumuşak doku iltihabı (paronişi), atopik egzema ve yağ bezlerinin aşırı sebum üretmesi durumunda da kullanımı vardır. Banyo olarak kullanımında 50 g drog üzerine 10 litre su ilave edilip banyo suyu olarak kullanılır.

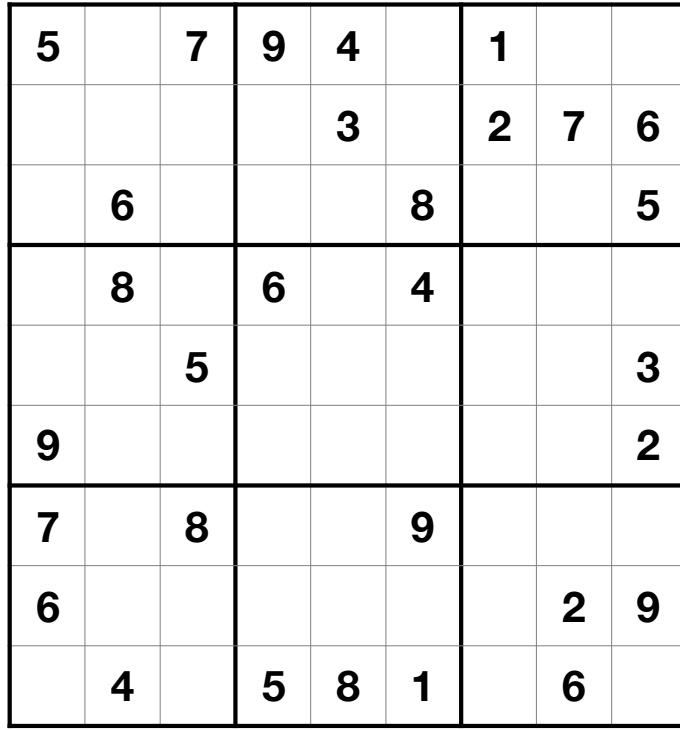
BULMACA

Hazırlayan: Ali OSMANOĞLU

29 Ekim	İbadet yeri	Kar taşıtı	Voltaj	İzahat	İnanç bütünü
İkaz	Ey, eyâ		Sonsuz		Veri
Öncü			Hayvan barınağı		
		İnce tabaka		Kenar cihet	
		Dar ve kalın tahta			
Bir sure adı	İslami ilimler fakültesi				Bisiklet oturağı
	Maddi olmayan			Bir sure adı	
		Us		Bebek yatağı	
Musikîde bir makam			Faiz		Hazır
Bir sure adı		Anlam	Cömertlik	İletken madde, maden	
Hayvan aşı			Bir bağlaç	Mağara	Kuzu sesi
Çare		Genişlik		Verme, ödeme	Muhtemel
Bir boya maddesi			Beyaz		Bir nota
Eski dilde su			Bir ölçü birimi		
	Gerçek	İlaç, deva		İnce, yazı kumu	Teneffüs, mola
Hayâ		Özel kıyafet			Tutma organımız
Aza	Deniz generali				Vilayet
	Yüz	Bir çalgı			Duman lekesi
Çizme sanatı		Güçlü			
Üretim değeri			Üzerinde kar bulunan		
			Bir av hayvanı		
Vatan, memleket	Ticaret malı				
	Bir sebze				
		İşaret			
		Lahza			
Yırtıcı bir kuş	Rahat, sükun	Hatıra			
		Düşünce			
			Hitit	Yönetici	
Bir sure adı			Hayat arkadaşı		
Ev			Bir cetvel		
Eğitim sistemi					

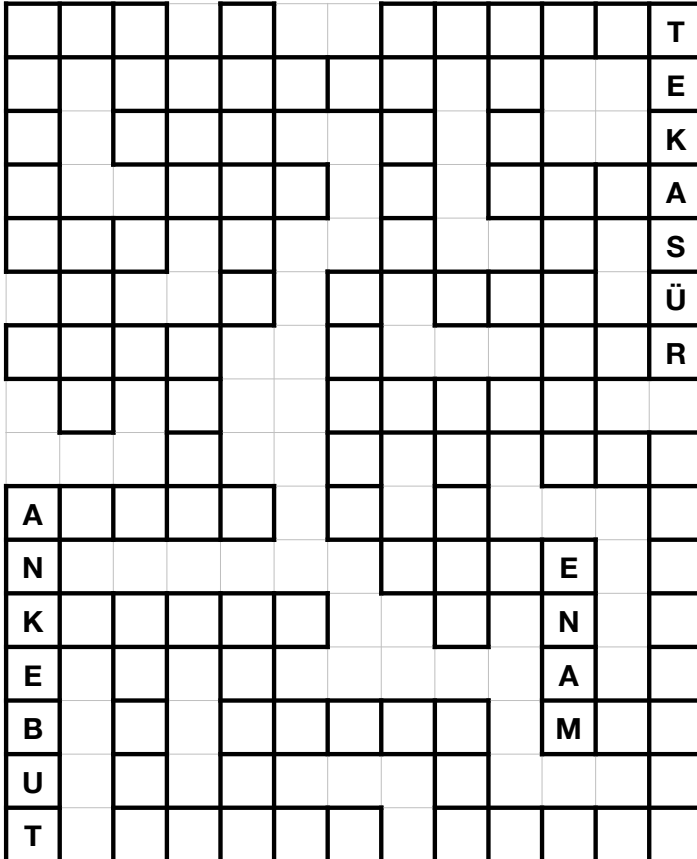

29 EKİM
CUMHURİYET BAYRAMI
Kutlu Olsun

SUDOKU

KELİME OYUNU

AÇIK	LAL
AFİTAP	LAM
AHLAK	LAMBA
AHU	MASAL
ANKEBUT	MAT
AVİZE	MÜFETTİŞ
AZİZ	NİYET
BARIŞ	RAB
BEN	REY
ÇANTA	SAÇAK
ELEK	SEFER
ENAM	SİR
İMALAT	SİNEMA
İPTAL	TEBA
KELİME	TEKASÜR
KENAR	ULUSAL
KUL	YELE
KURA	

Aile, insanın kimliğini yoğuran, toplumun omurgasını oluşturan en kadim kurumdur. Tarih boyunca devletler yıkılmış, sınırlar değişmiş, ideolojiler gelip geçmiştir ancak aile, insanın varlığını koruyan sığınak olmayı sürdürmüştür. Dünya ne kadar değişirse değişsin, teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin, şehirler ne kadar büyürse büyüsün insanın güven ve aidiyet ihtiyacı hep aynı kalmıştır. Bu ihtiyacın cevabı ise ailededir.

Aile toplumda değerlerin taşındığı, ahlakın öğretildiği, merhametin ilk defa tecrübe edildiği okuldur. Sağlam ailelerin ördüğü toplum güçlüdür. Aile çözülürse toplumun diğer kurumları da hızla zayıflar. Bu nedenle aile, dün olduğu gibi bugün de geleceğin en büyük güvencesidir.

İslam, ailenin kalıcı değerini ilahi bir zemine oturtmuştur. Kur'an-ı Kerim'de eşler arasında husule gelen sevgi ve şefkat, Allah'ın varlığını gösteren ayetlerden biri olarak zikredilir. (Rum, 30/21) Çocuklara şefkat, anne babaya saygı Müslümanlar için ahlaki bir tavsiye olma niteliğinden ziyade kulluğun ayrılmaz bir parçasıdır. Böylece aile, toplumsal bir kurum olmanın ötesinde Allah'a yaklaşmanın vesilesidir.

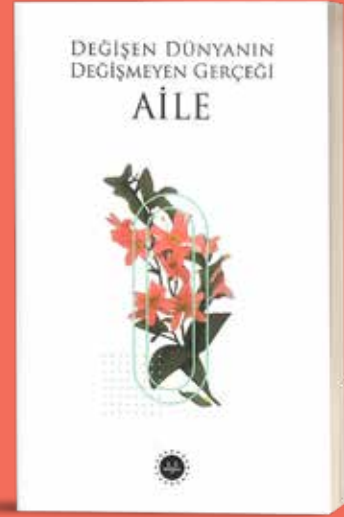
Hz. Peygamber'in hayatı bu anlayışın en güzel örneğidir. O, evinde güç ve otoritenin değil merhamet ve inceliğin timsaliydi. Çocuklarının oyununa katılan, torunlarını omzunda taşıyan, eşlerinin gönlünü incitmemek için sözlerinde en nazik ifadeyi seçen bir insandı.

Bugün insanlık, hızla değişen dünyada yeni imkânlarla karşı karşıya kalsa da aile kurumu hâlâ aynı hakikati hatırlatır: İnsan, insana emanettir. Müslüman içinse bu hakikat, Hz. Peygamber'in örnekliğinde daha da berraklaşır; aile hem dünyada sığınak hem de ahirette huzur vesilesi olan bir emanettir.

Değişen Dünyanın Değişmeyen Gerçeği Aile adlı çalışmayla Diyanet İşleri Başkanlığı, aile kurumunu alanında uzman kişilerin katkılarıyla tarihî ve ilmî açıdan ele alıyor. Prof. Dr. M. Bahaüddin Varol, "Kavram ve Kurum Olarak İslam Ailesi ve Tarihsel Epistemolojisi" adlı makalesiyle "İslam ailesi" kavramı üzerinde duruyor. Prof. Dr. Adnan Demircan, "İslam Öncesi Dönemden Asr-ı Saadet'e Ailede Yaşanan Değişim ve Dönüşüm"ü bizlere geniş bir biçimde sunuyor.

Prof. Dr. Bedrettin Keskin, "Güvensizliğe ve Risklere Karşı Güvenli Liman Olan Aile ve Ailede Babanın Rolü" yazısında baba figürünün önemine vurgu yapıyor. Prof. Dr. Mehmet Türkeri, "Ailenin Bir Değer ve Erdem Olmasının Önündeki Engeller"i zikrederken Prof. Dr. Ayşe Esra Şahyar, "Aile İçi Şiddetin Psikolojik ve Sosyal Eğitimcilerini Önlemede İslami Referanslar"ı aktarıyor.

Prof. Dr. İlhami Günay, Prof. Dr. İskender Şahin, Prof. Dr. Mustafa Özkan, Doç. Dr. Rahile Kızılkaya Yılmaz ve Prof. Dr. Abdurrahman Candan kaleme aldıkları metinlerde aile kurumunu Kur'an ve sünnet çerçevesinde çeşitli yönleriyle ele alıyor.

DEĞİŞEN DÜNYANIN DEĞİŞMEYEN GERÇEĞİ

AİLE

Necla DİNÇ

DİYANET'E
SORALIM

*Furkan Aktepe'nin
sunumuyla*

Hafta içi her gün

20.00

canlı

FREKANSLAR

4A(HD)

FREKANS: 12.380 MHZ
POLARİZASYON: DİKEY (V)
SEMBOL ORANI: 27.500
FEC: 3/4

FREKANS: 12.422 MHZ
POLARİZASYON: YATAY (H)
SEMBOL ORANI: 30.000
FEC: 3/4

4A(SD)

Digiturk - 68. kanal

D-SMART - 104. kanal

Kablo - 555. kanal

TV+ - 133. kanal

tv8 - 49. kanal

yayinsatis.diyaret.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

ISSN: 2147-1452

9 772147 145203